

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav politologie

Bakalářská práce

Tomáš Kabíček

**Solidarita či pokrytectví? Reflexe tibetské otázky v českém
mediálním prostředí**

Solidarity or Hypocrisy? Tibetan Issue and its Reflection in the Czech
Media Environment

Praha 2018

vedoucí práce: PhDr. Ondřej Slačálek, Ph.D.

Poděkování

Děkuji PhDr. Ondřeji Slačálkovi, PhD. za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 10.7. 2018

Tomáš Kabíček

Klíčová slova (česky)

Tibet, Čínská lidová republika, český tisk, mediální reflexe, Sobotkova vláda, dalajl ama

Klíčová slova (anglicky):

Tibet, People's Republic of China, Czech press, media reflection, Sobotka's government, Dalai Lama

Abstrakt (česky)

Ve druhém desetiletí 21. století jsme svědky postupného zlepšování vzájemných česko-čínských vztahů. Toto zlepšení bylo způsobeno českým zahraničně-politickým obratem, který přinesl zvýšený zájem o ekonomickou spolupráci s Čínskou lidovou republikou, a jež se naplno projevil během působení vlády Bohuslava Sobotky. Tento obrat byl doprovázen změnou přístupu k některým otázkám, které Čína považuje za dlouhodobě problematické, jako např. lidská práva či otázka Tibetu a Tchaj-wanu. Tato bakalářská práce se zaměřuje na českou diskuzi o Tibetu a za pomoci kritické diskurzivní analýzy zkoumá, jak vybraná periodika konstruuje obraz Tibetu, Číny a k jakým konfliktním liniím a tématům v českém politickém diskurzu odkazují. Kromě analytické části se práce věnuje i představení základních konceptů spjatých s mediální konstrukcí reality, uvedení kritické diskurzivní analýzy a historickému a sociopolitickému kontextu daného tématu.

Abstract (in English):

In the second decade of the 21st century, we witnessed the gradual improvement of mutual Czech-Chinese relations. This improvement was caused by the Czech foreign-policy turnover, which brought increased interest in economic cooperation with the People's Republic of China, and which was fully demonstrated during Bohuslav Sobotka's government. This turnover was accompanied by a change in the approach to some of the issues that China considers to be problematic in the long run, such as human rights or the issue of Tibet and Taiwan. This thesis focuses on the Czech debate on Tibet, and using critical discourse analysis, it examines how selected periodicals construct an image of Tibet, China, and which conflict lines and themes in Czech political discourse it refers to. In addition to the analytical part, the thesis deals with the introduction of basic concepts related to the media construction of reality, the introduction of critical discourse analysis and the historical and sociopolitical context of the given topic.

Obsah

Úvod	8
1. Teoreticko-metodologická část	14
1.1 Média a mediální obraz	14
1.1.1 Konstrukce reality v médiích	15
1.1.2 Agenda-setting.....	16
1.1.3 Gatekeeping	17
1.2 CDA – vznik a základní pojmy	18
1.2.1 Diskurz a jeho vymezení.....	20
1.2.2 CDS a „moc“.....	22
1.2.3 Ideologie.....	23
1.2.4 Hegemonie	25
1.3 Diskurzivně-historický přístup	26
2. Analytická část	28
2.1 Tibet ve 20. století.....	28
2.1.1 Tibet na cestě k nezávislosti	28
2.1.2 Čínská anexie Tibetu a následný vývoj	30
2.2 Vztahy ČR a ČLR.....	33
2.2.1 Česko-čínské vztahy v době Sobotkovy vlády a poté	37
2.3 Mediální obraz Tibetu	40
2.4 Mediální obraz Číny	43
2.5 Propojení Tibetu a jiných témat.....	46
2.6 Tibet v českém politickém diskurzu.....	50
Závěr	59
Seznam využitých zdrojů	61

Seznam zkratk

CDA	Kritická diskurzivní analýza
CDS	Kritická diskurzivní studia
ČLR	Čínská lidová republika
ČR	Česká republika
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
ČSSR	Československá socialistická republika
DHA	Diskurzivně-historický přístup
EU	Evropská unie
FAMU	Filmová a televizní fakulta Akademie múzických umění
KDU-ČSL	Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
NATO	Severoatlantická aliance
ODS	Občanská demokratická strana
PPF	První privatizační fond
TAO	Tibetská autonomní oblast
TOP 09	Tradice, odpovědnost, prosperita
USA	Spojené státy americké

Úvod

Návštěva čínského prezidenta Si Ťin-pchinga v Praze na přelomu března a dubna roku 2016 opět po čase rozpoutala v českém prostředí živou diskuzi týkající se morálních hodnot a jejich slučitelnosti s politickou praxí. Stejně tak jako tomu u podobných událostí bývá, pobyt čínského prezidenta přitáhl pozornost médií a na několik dní zaplnil přední strany většiny místních tiskovin, internetových stránek či televizního zpravodajství. Si Ťin-pchingova návštěva hlavního města tak českému občanovi připomněla tradiční spor mezi těmi, kdož čínský režim kategoricky zavrhuje pro jeho rozsáhlé potírání lidských práv, a naopak těmi, kteří v něm spatřují výrazný ekonomický potenciál a případné odbytiště výrobků české provenience. Krátký pobyt čínského prezidenta se tak stal jednou z několika událostí, které v posledních letech vzbudily ohlasy u široké veřejnosti a vedly k mnohdy kontroverzním výrokům a činům. Část těchto mediálně exponovaných událostí se týkala i Tibetu, země stojící v popředí zájmu této bakalářské práce.

Tibet je zemí, která se ve světě těší ohromné míře popularity a podpory. Zajímavá je v tomto ohledu především pozice České republiky, jejíž vztahy s Čínou byly v minulosti silně ovlivňovány českým důrazem na lidská práva a podporu Tibetu, a dlouhodobě tak v rámci Evropy patřily k těm vůbec nejhorším.¹ Do jaké míry je toto téma u nás vnímáno citlivě, bylo patrné právě při návštěvě čínského prezidenta. Množství více či méně organizovaných protestů, slovních či fyzických potyček a demonstrací dávalo tušit, že Prahu navštívila významná, avšak zároveň různě přijímaná osobnost. Vůbec poprvé v historii samostatného českého státu zemi navštívil prezident ČLR (Čínské lidové republiky).

Nebyl to však pouze Si Ťin-pching, kolem kterého se rozpoutala vášnivá diskuze vztahující se k Tibetu. Hlavní město několikrát navštívil také 14. dalajlama Tändzin Gjamccho. I každá z jeho návštěv připomíná, jak odlišně situaci okolo Tibetu lidé vnímají. Nejlépe to vždy bývá vidět na opatrnosti, s jakou k návštěvě dalajlamy přistupují politické elity, státní instituce či politické strany. Čína jakýkoliv diplomaticky vstřícný krok vůči osobě dalajlamy považuje za urážku a útok na územní integritu Číny. I přesto se s dalajlamou pravidelně setkává velké množství

¹ FÜRST, R. The Czech Experience with Relations with China: Nothing to Win, Nothing to Lose. In: FÜRST, R. a TESAŘ F. (eds.). *China's Comeback in Former Eastern Europe: No Longer Comrades, Not Yet Strategic Partners*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2013, s. 62.

politiků. Mezi těmi nejvýznamnějšími jmenujme např. bývalého amerického prezidenta Baracka Obamu, který se s ním setkal v červnu roku 2016. Při návštěvě Česka to byli mimo jiné ministr kultury Daniel Herman, místopředseda vlády Pavel Bělobrádek či místopředsedové obou komor parlamentu. Stejně tak jako bychom našli mnoho přívrženců dalajlamy, najdeme však i mnoho jeho odpůrců, kteří poukazují na možné politické následky takových schůzek.

Vázně související s těmito událostmi se promítají i do politického, mediálního či celospolečenského diskurzu, který tak bývá při událostech jakkoliv spojených s daným tématem plný emotivních projevů, článků či komentářů. Lidé volí různorodé formy manifestace názorů, vyvěšování tibetské vlajky na občanské i státní úrovni počínaje a organizováním happeningů na podporu té či oné strany konče. Poslední příležitost vyjádřit svůj názor měla veřejnost v sobotu 10. března v rámci každoročně pořádané akce Vlajka pro Tibet, kdy se k protestu připojilo více než 700 radnic a 100 škol.

Zajímavostí, a jak jsem poukázal výše v evropském měřítku i zvláštností, je právě český zájem o toto téma. S tím souvisí i otázka, z jakého důvodu tomu tak je. Zčásti nám odpověď může poskytnout výše zmíněný výčet různých akcí, avšak ten nám neprozradí nic o minulosti či vzniku této tradice. O specifické české zaujetí lidskými právy, v důsledku tedy i Čínou a Tibetem, se zasloužila především řada disidentů působících v době komunismu a bezpochyby mající svůj vliv i v době postkomunistické. Prakticky se tak v českém zaujetí lidskými právy a osudem Tibeťanů zřejmě mísí prvky historické zkušenosti a myšlenkové tradice, jejíž filozofické základy bychom museli hledat hlouběji v minulosti.²

Tato bakalářská práce se hlouběji nezabývá analýzou vzniku české myšlenkové tradice vztahující se k lidským právům. Svoji pozornost soustředí na dobu relativně nedávnou, konkrétně na období, po které vládla v České republice vláda premiéra Bohuslava Sobotky. Jde o období, které je časově vymezeno koncem ledna roku 2014 až prosincem roku 2017. Po toto období zemi vedla vláda složená ze zástupců politických subjektů, které vzešly vítězně z podzimních voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky – ČSSD (Česká strana sociálně demokratická), ANO 2011 a KDU-ČSL (Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová). Jde o období neobyčejně plodné, pokud jde o události spojené

² více viz např. FÜRST, Rudolf. Podpora Tibetu, Tchaj-wanu a lidských práv v Číně: Evropská avantgarda nebo český kýč? In: DRULÁK, Petr a HORKÝ, Ondřej (eds.). *Hledání českých zájmů: Obchod, lidská práva a mezinárodní rozvoj*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2010, s. 80-101.

s Tibetem a Čínou. Svoji návštěvu v této době uskutečnili již zmínění zástupci obou zemí – čínský prezident a tibetský dalajlama. Prostřednictvím některých zástupců této vlády jsme navíc mohli zaslechnout mnoho výroků, které otevřeně deklarovaly pozici ČR (České republiky) vůči Číně ve vztahu k Tibetu. Všechny tyto události a výroky, které byly doprovázeny mnoha menšími či většími akcemi dokreslujícími význam celého tématu, se vzápětí promítly i do médií, z nichž nás v rámci této bakalářské práce bude nejvíce zajímat tisk.

Tato závěrečná práce se konkrétně zaměřuje na tři deníky, vycházející každodenně a pravidelně ve vysokých nákladech – *Lidové noviny*, *Hospodářské noviny* a *Právo*. *Lidové noviny* jsou nejstarším dosud vycházejícím českým deníkem založeným v roce 1893³, mezi jehož pravidelné přispěvatele patřily osobnosti jako bratři Čapkové, Fráňa Šrámek, Ferdinand Peroutka či Václav Černý. Noviny byly v době komunismu zakázány, avšak v roce 1987 došlo k obnovení činnosti nejprve jako samizdatu, v roce 1990 již jako deníku.⁴ *Lidové noviny* a jejich obnova jsou spojeny s některými disidenty a signatáři Charty 77 – Václavem Havlem, Ladislavem Lisem či Jiřím Rumlem.⁵ Jejich snahou bylo navázat na tradici dřívějších *Lidových novin*, vydávat deník vycházející z principů svobody, demokracie a respektu k lidským právům, nabízející věcnou analýzu „nepoznamenanou žádným osobním nebo historickým traumatem, ani žádnými ideologickými paradigmaty či aspoň jejich mentálními pozůstatky.“⁶ Tyto hodnoty se *Lidové noviny* snažily hájit až do roku 2013, kdy došlo ke změně vlastníka (viz níže). Od té doby jsou *Lidové noviny* jakožto i *Mladá fronta* označovány jako „nástroj Babišovy propagandy“.⁷ Deník dnes přináší celostátní zpravodajství, přičemž se zaměřuje na politické dění v ČR i ve světě, na ekonomiku, kulturní dění i další témata. *Lidové noviny* vychází v průměrném denním nákladu cca 45 tisíc kusů (údaj z března 2018)⁸ a jsou spojeny s mediální

³ Noviny osobností. Noviny, jak mají být. In: *Mediální skupina Mafra* [online]. c2018 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <https://www.mafra.cz/portfolio.aspx?y=mafra/portfolio-lidovenoviny.htm>

⁴ *Lidové noviny* jako kulturní fenomén 20. století: Sborník textů z literárněvědné konference v Knihovně Václava Havla. In: *Lidovky.cz* [online]. 2013 [cit. 2018-06-01]. Dostupné z: https://data.lidovky.cz/soubory/ln_kultura/A130719_ILA_SBORNIKLITER.PDF

⁵ *Lidové noviny* 1893 - 2013. In: *Lidovky.cz* [online]. 2013 [cit. 2018-06-02]. Dostupné z: https://data.lidovky.cz/soubory/ln_kultura/A131014_ILA_PANELY1_8.PDF

⁶ ŠIMÍČEK, P. Václav Havel - noviny jako škola (1987). In: *Moderní dějiny* [online]. 2014 [cit. 2018-06-02]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/vaclav-havel-noviny-jako-skola-1987/>

⁷ viz např. ŠTEGMANNOVÁ, T. A. Jak se změnil Mf DNES a Lidové noviny od roku 2013? K nepoznání. In: *Forum24* [online]. 2018 [cit. 2018-06-02]. Dostupné z: <http://forum24.cz/jak-se-zmenily-mf-dnes-a-lidove-noviny-od-roku-2013-k-nepoznani/>

⁸ *Lidové noviny*. In: *ABC ČR* [online]. c2018 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <http://www.abccr.cz/vydavatelstvi-v-systemu/seznam-vydavatelu/mafra-a-s/lidove-noviny/>

skupinou MAFRA, a.s. a se jménem Andreje Babiše⁹, jehož koncern Agrofert koupil vydavatelství MAFRA v roce 2013.¹⁰

Hospodářské noviny jsou deníkem, který klade největší důraz především na ekonomicky zaměřené zpravodajství, pozornost však věnuje i ostatním tématům. Vydavatelem je společnost Economia, a.s. vlastněná českým podnikatelem Zdeňkem Bakalou.¹¹ Deník vychází v průměrném denním nákladu cca 32 tisíc kusů (březen 2018).¹² Posledním z analyzovaných českých tiskovin je levicově orientovaný deník *Právo* (v komunistické době Rudé Právo), který vychází v nákladech více než 120 tisíc kusů denně (březen 2018) a jehož vydavatelem je společnost Borgis, a.s.¹³ většinou vlastněná českým novinářem Zdeňkem Porybným, bývalým zástupcem šéfredaktora Rudého práva.¹⁴ *Právo* přináší informace z ČR i zahraničí, týkající se politiky, ekonomiky, kultury i sportu a mezi časté přispěvatele patří i skupina levicově orientovaných intelektuálů, v rámci zkoumaného diskurzu zejména filozof Václav Bělohradský, mezi dalšími přispěvateli pak např. právník Zdeněk Jičínský apod.

Deníky a informace z nich vzešlé poskytují základní zdroj dat, se kterými tato práce dále nakládá a provádí jejich analýzu. Smyslem takové analýzy je odhalit možné vzorce či charakteristiky, které nemusí být na první pohled patrné. Z toho důvodu využívá bakalářská práce specifického přístupu ke studiu jazyka, známého jako kritická diskurzivní analýza neboli CDA (Critical Discourse Analysis). Tento přístup umožňuje zaměřit se na vztahy moci, dominance a nerovnosti a na způsoby, jakými jsou reprodukovány skrze text a mluvu. Mezi hlavní cíle CDA patří především úsilí o odhalení skrytých prvků (moci a dominance) v běžném diskurzu. Konkrétně se pak CDA zabývá strategiemi manipulace, legitimizace, „tvorbou“

⁹ Rozkryté vlastnické struktury a skuteční majitelé hlavních provozovatelů médií v ČR. In: *Taxparency* [online]. 2017 [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: http://www.taxparency.eu/cz/structures/#T15_MAFRA

¹⁰ Miliardář Babiš mediálním magnátem. Koupil vydavatele MF Dnes, Lidových novin i Metra. In: *Hospodářské noviny* [online]. 2013 [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: <https://byznys.ihned.cz/c1-60141790-andrej-babis-koupil-vydavatelstvi-mafra-rozsiruje-sve-medialni-imperium>

¹¹ Komu patří české noviny? Nově budou jen zdejších miliardářů. In: *Aktuálně.cz* [online]. 2015 [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/komu-patri-ceske-noviny-nove-budou-jen-zdejsich-miliardaru/r~e6845e2640c511e5b3730025900fea04/v~sl:e2da6b8c332a7ea4e360b45cfa41ff3a/?redirected=1530550412>

¹² *Hospodářské noviny*. In: *ABC ČR* [online]. c2018 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <http://www.abccr.cz/vydavatelstvi-v-systemu/seznam-vydavatelu/economia-a-s/hospodarske-noviny/>

¹³ *Právo*. In: *ABC ČR* [online]. c2018 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <http://www.abccr.cz/vydavatelstvi-v-systemu/seznam-vydavatelu/borgis-a-s/pravo/>

¹⁴ ZENKNER, P. Kdo může utvářet veřejné mínění v Česku?. In: *Demokratický střed* [online]. 2015 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.demokratickystred.cz/kdo-muze-utvaret-verejne-mineni-v-cesku/>

souhlasu a jinými diskurzivními způsoby, jak ovlivnit myšlení lidí v zájmu mocných.¹⁵ Samotná CDA se ještě nadále dělí na řadu analytických přístupů, přičemž tato bakalářská práce pro analýzu využívá tzv. diskurzivně-historický přístup neboli DHA (The Discourse-Historical Approach) v pojetí Ruth Wodakové. Specifikům tohoto přístupu je věnována část práce v rozsahu nezbytném pro úspěšné zvládnutí následné analýzy.

Zvolený přístup a s ním související metody odrážejí cíl a výzkumné otázky této bakalářské práce. Hlavním cílem této závěrečné práce je na základě analýzy článků (publikovaných ve zmíněném tisku ve vytyčeném časovém období) a za pomoci CDA zodpovědět následující výzkumné otázky:

1. Jaké charakteristiky jsou v denním tisku Tibetu přisuzovány, a tedy jaký obraz Tibetu tato média prezentují?
2. Jak je v článcích týkajících se Tibetu konstruován obraz Číny?
3. S jakými dalšími tématy deníky nejčastěji propojují téma Tibetu? (např. lidská práva, národní sebeurčení, obraz Číny atd.)
4. K jakým konfliktním liniím v českém politickém diskurzu téma Tibetu odkazuje?

K úspěšnému zodpovězení těchto výzkumných otázek slouží výše jmenované deníky a především 472 článků, které byly během tohoto období průběžně publikovány. Tato bakalářská práce využívá pro vyhledávání článků databázi Anopress, kdy v online databázi byl seznam všech analyzovaných článků za dané období vygenerován na základě zadání klíčového slova „Tibet“.

Struktura bakalářské práce odráží zvolené téma a neobejde se bez několika zásadních bodů. První část práce se věnuje představení nejdůležitějších pojmů, které se k tématu vztahují a se kterými se v textu dále pracuje. Jsou jimi především pojmy „ideologie“ a „moc“ či „diskurz“, „text“ atd. Většina těchto pojmů je v praxi v rámci sociálních věd široce uplatňována a vyžadují zpřesnění. Kritická diskurzivní analýza, pracující s těmito pojmy, vychází z hlubšího teoretického základu, který bude představen právě v první části této práce.

¹⁵ VAN DIJK, Teun A. Aims of Critical Discourse Analysis. In: *Japanese Discourse* [online]. 1995, 1(1), str. 18 [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://discourses.org/OldArticles/Aims%20of%20Critical%20Discourse%20Analysis.pdf>

Součástí první části bakalářské práce bude též metodologická rozprava sledující nezbytné rysy CDA s přihlédnutím k specifickému přístupu v rámci CDA, známému jako DHA. Představena bude konkrétní podoba tohoto přístupu, mezi jehož čelní představitele se řadí Ruth Wodaková. Po uvedení DHA bude kapitola věnovat pozornost také konkrétním metodám této bakalářské práce včetně představení nástrojů analýzy, principů, cílů a strategií DHA včetně otázek, které DHA považuje za klíčové při analýze textu.

Následovat bude druhá, analytická část práce, sledující hlavní výzkumné otázky a jejich zodpovězení. V této části se práce za použití dříve specifikovaných metod zaobírá detailní analýzou článků. V souladu s pravidly DHA se analýza zaobírá rovněž možnými intertextovými či interdiskurzivními vztahy mezi texty, případně širším rámcem situace, ve které článek vznikl (viz triangulační metoda v příslušné kapitole). Její součástí bude taktéž uvedení do kontextu a tedy stručná, leč nezbytná kapitola věnující se specifikům česko-čínských vztahů, a to s přihlédnutím k otázce Tibetu. Jelikož se v mediálním a společenském diskurzu objevují občasné odkazy na tibetskou minulost, je součástí též stručná historie země limitovaná na několik podstatných rysů a událostí ze 20. století, které mohou u českého občana budit zájem či dokonce pocit solidarity.

Analytická část se ve své poslední, avšak zároveň nejpodstatnější části zaměří na zodpovězení zvolených výzkumných otázek. V závěru se pak práce věnuje shrnutí bádání.

1. Teoreticko-metodologická část

S ohledem na zaměření bakalářské práce a použitý přístup tato kapitola nejprve věnuje pozornost několika jevům souvisejícím s fungováním médií – jde především o koncepty tzv. „agenda-setting“ a „gatekeeping“, stejně tak jako o konstruování reality v médiích, tvorbu mediálního obrazu apod. Dané koncepty představují základní uvedení do problematiky oboru mediálních studií a práce médií jako takových a na obecné bázi souvisí s tím, jak média přetváří realitu, určují agendu, provádějí výběr divácky atraktivních témat či jinak manipulují s „vnější“ realitou. Kapitola se následně soustředí na vymezení nejdůležitějších termínů, které souvisí a ze kterých čerpá CDA. Představuje základní teoretické předpoklady vztahující se k CDA a tím připravuje prostor pro následující analytickou část práce. Poslední část kapitoly se zaměřuje na praktické otázky a postupy diskurzivně-historického přístupu v pojetí Ruth Wodak a Martina Reisigla.

1.1 Média a mediální obraz

Podíváme-li se na způsob, jakým se v dnešním globalizovaném světě distribuují informace¹⁶, z jakých zdrojů tyto informace pochází a kdo tyto informace třídí (ať již na základě jakéhokoliv kritéria), k čemu jsou tyto informace následně využívány a kým, dospějeme nutně k nevyhnutelnému závěru, že velká část informací o světě kolem nás se k nám dostává zprostředkovaně a různou formou. Otázkou dokonce je, do jaké míry se sami řídíme vlastním úsudkem, vytvořeným na základě vlastní a nikým nebo ničím nezprostředkované zkušenosti a kdy nás již vede „přejatá“ či upravená zkušenost, ať již z médií či odjinud.

Studium masové komunikace jako takové je založeno na předpokladu, že média¹⁷ mají významné účinky a značný vliv, neboť 1.) jsou zdrojem moci¹⁸ - potenciálním prostředkem vlivu a ovládnutí. Jsou pramenem informací životně důležitých pro fungování většiny společenských institucí 2.) jsou prostředím, kde se na národní i nadnárodní úrovni odehrává řada událostí

¹⁶ „Informaci“ lze a) obecně definovat jako nějaký údaj, sdělení, zprávu, v užším pojetí pak vlastní obsah (poučení ze) sdělení či zprávy b) podle teorie informace vymežit jako opak entropie, v dikci zakladatele teorie informace Clauda Shannona je informace definována jako příležitost k redukci nejistoty

¹⁷ Pojem „médiu“ lze uchopit jako a) obecně něco „uprostřed“, co spojuje 2 nebo více stran b) ve fyzik. významu (od kterého se odvozují ostatní významy) jde o označení vlastností látek, které jsou vhodné pro uskutečnění určitých jevů (procesů), např. teplo, tlak c) prostředek komunikace, masové komunikace či mediální komunikace.

¹⁸ V rámci CDA jde o zvlášť zdůrazňovaný vliv

z veřejného života 3.) jsou významným zdrojem výkladů sociální reality a představ o ní 4.) jsou zdrojem uspořádaných a veřejně sdílených významových soustav, které empiricky i hodnotově vymezují, co je normální.¹⁹

Média se všemi svými aspekty jsou tak těmi, kdo tvoří tzv. „mediální obraz“, což je termín často využívaný, avšak nejasně vymezený. Obraz představuje podobně komplikovaný termín, jakým je „médiium“ a stejně jako média jsou obrazy všudypřítomné a mají potenciál pojmout vše. Mluvíme-li o „mediálním obrazu“, musíme zmínit, že je pro něj podstatnější zobrazování, které reprezentuje abstraktní kvalitu nebo ideu, a to prostřednictvím symbolů nebo znaků. Mediální obraz má povahu zjednodušeného symbolu či přesněji znakové soustavy jako reprezentaci konkrétních objektů a událostí, do kterých se promítají jak představy, postoje, názory a zkušenosti jejích tvůrců, tak i konzumentů. Mediální obraz jako termín má dnes nezřídka hanlivý nádech, neboť bývá spojován s představou lživé konstrukce, která má formovat postoje publika tak, jak to zrovna vyhovuje zadavateli, který financuje tvorbu daného obrazu.²⁰ Konstrukce mediálního obrazu je navíc „komplexním a kontinuálním procesem, který nelze zcela snadno ovládnout ani zafixovat“²¹ a na vědomí je třeba brát i drastický nárůst takto mediované skutečnosti „spojené s každodenním kontaktem s nesčítnými výstupy mediální produkce, které usměrňují naše vnímání světa kolem nás, naše občanské postoje a volební jednání, stejně jako životní postoje a spotřební chování.“²²

1.1.1 Konstrukce reality v médiích

Konstrukce reality ve zpravodajství představuje z hlediska této bakalářské práce klíčový fenomén. Mediální konstrukce reality vychází z konstruktivistického paradigmatu a představuje náhled, ve kterém realita nepředchází zpravodajské obsahy a neodráží se v nich, ale vzniká (tedy je konstruována) teprve ve chvíli, kdy je definována. Realita jako sociální fakt do sociální komunikace vstupuje jedině jako interpretace reality. Dokud tak skutečnost není

¹⁹ MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2007, str. 21

²⁰ VOLEK, J. Mediální obraz ve volební kampani. In: *Člověk a média* [online]. Praha, 2013, str. 6 [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: http://www.clovekamedia.cz/konference/sborniky/cm_2013_jaro.pdf

²¹ JERÁBEK, H., RÖSSLER J. a SKLENAŘÍK P. Mediální obraz Karla Schwarzenberga v tištěných denících před prezidentskými volbami 2013. In: *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. 2013, str. 3-4 [cit. 2018-04-23]. Dostupné z:

https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a1678/f28/Mediální%20obraz%20Karla%20Schwarzenberga%20v%20tištěných%20denících%20před%20prezidentskými%20volbami%202013.pdf

²² TRAMPOTA, T.a VOJTĚCHOVSKÁ, M. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. str. 8

interpretována či definována, je z hlediska sociální interakce neuchopitelná, resp. neexistuje. Média tak představují velmi mocného sociálního aktéra na poli konstruování reality.²³

Základním principem vzniku konstruované skutečnosti ve zprávách je princip selekce (témat, událostí, aktérů – viz agenda-setting níže). Mediálně konstruovaná skutečnost je vlastně transformací mimomediální skutečnosti, k čemuž dochází nezbytnou redukcí množiny všech událostí na menší množinu mediálně přijatých událostí, tedy zpráv. Výsledkem je tak selekce v oblasti událostí, aktérů a témat. Hlavní příčiny konstruování reality v médiích lze v zásadě rozdělit do 2 kategorií: a) příčiny ideologické – kritériem selekce událostí je snaha upřednostnit jeden světonázor či určitou politickou orientaci před jinými b) příčiny organizační – jsou důsledkem organizace práce v rámci provozu mediální organizace a dochází k nim vždy – tyto příčiny bývají často označovány jako tzv. „mediální rutiny“. Gaye Tuchman ve své publikaci²⁴ přichází s dalšími typy vlivných rutin, které tak de facto tvoří soubor principů konstrukce reality ve zprávách. Dle Tuchman sem patří např. personální obsazení události, předurčení události novinářem, prostorový a časový aspekt zpravodajské sítě či časová typizace události. Dle konstruktivistické teorie tedy skutečnost vzniká až v důsledku definiční schopnosti záznamových soustav skutečnosti (např. masových médií). Před aktem symbolického uchopení a vyjádření realita jako sociálně relevantní veličina neexistuje. V návaznosti na Petera Bergera a Thomase Luckmanna jsou tak masová média v tomto pojetí jako jeden ze sociálních konstruktérů sociální reality.²⁵

1.1.2 Agenda-setting

Při vytváření mediálního obrazu hraje klíčovou roli nastolování agendy neboli „agenda-setting“. Tento koncept vychází z předpokladu, že důraz a význam, který je ze strany médií přiřkládán určitému tématu či problému, ovlivňuje způsob, jak tento problém vnímá a přijímá publikum. Cohen představuje minimalistickou definici nastolování agendy následovně: „*Média nemusejí být schopna určovat, co si lidé mají myslet, ale jsou úspěšná v určování, na co mají lidé myslet.*“²⁶ Ověřit tento výrok v praxi se pokusili v období prezidentských voleb v roce 1968

²³ TRAMPOTA, T. a VOJTĚCHOVSKÁ, M. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. str. 106-107

²⁴ TUCHMAN, G. *Making News. A Study in the Construction of Reality*. New York: Free Press, 1978.

²⁵ REIFOVÁ, I. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, 2004. str. 107-108

²⁶ BÁRTEK, T. Maxwell McCombs: Agenda setting: nastolování agendy – masová média a veřejné mínění: recenzní stať. *Masarykova univerzita* [online]. [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/fss/SOCIOLOGIE/57823/26143701/26503523/MS_recenze_bartek.pdf?lang=en

Maxwell McCombs a Donald Shaw, jejichž výzkum prokázal téměř dokonalou korelaci mezi nevíce sledovanými tématy v médiích a nejdůležitějšími tématy ve veřejné agendě, kterou nastolovali voliči. Autoři tak dospěli k jednoznačnému závěru, že média nastolují veřejnosti její agendu.²⁷

O tom, zda bude nějaké téma zařazeno do mediální agendy či nikoliv, pak rozhoduje celá řada faktorů. Na základě studie z roku 2001 se tak podařilo zjistit, že zprávy musí obecně splňovat jeden nebo více z následujících požadavků, aby byly zařazeny do mediální agendy či se zvýšila pravděpodobnost takového zařazení. Musí se týkat mocné elity, celebrit, zábavy. Měly by obsahovat prvek překvapení nebo negativní či pozitivní nádech a mezi dalšími kritérii bychom našli ještě kritérium relevance, dopadu na obyvatele atd.²⁸

1.1.3 Gatekeeping

Termín „gatekeeping“, který bývá nejčastěji překládán jako „hlídání (u) brány“, obecně označuje procesy, jimiž se při práci v médiích provádí výběr. Většinou se jedná o rozhodnutí, zda povolit, aby konkrétní zpráva tzv. „prošla branou“, tedy aby prošla do zpravodajství. Samotný termín definoval Kurt Lewin, na něhož navázal D. M. White²⁹, který zkoumal rozhodování, jež při výběru zpráv činí redaktor místních novin přebírající agenturní zpravodajství (a který má tudíž tyto „vchodové oblasti“ pod dohledem). Postupně se tak během let podařilo dokázat, že lidé rozhodující o výběru zpráv mají velmi ustálenou představu o tom, co bude publikum zajímat, a tato představa je v rámci jednoho společensko-kulturního uspořádání do značné míry shodná.³⁰

Posun ve zkoumání „gatekeepingu“ přinesl Walter Gieber³¹, podle něhož má zásadní vliv při rozhodování o (ne)zařazení zpráv do novin tlak vyvíjený k prosazení daných zpráv a koncept gatekeepingu ještě dále prohloubil John T. McNelly, který rozpracoval model

²⁷ BÁRTEK, T. Maxwell McCombs: Agenda setting: nastolování agendy – masová média a veřejné mínění: recenzní stať. *Masarykova univerzita* [online]. [cit. 2018-04-23]. Dostupné z:

https://is.muni.cz/do/fss/SOCIOLOGIE/57823/26143701/26503523/MS_recenze_bartek.pdf?lang=en

²⁸ HARCUP, T. a D. O'NEILL. What is news? Galtung and Ruge revisited. *Journalism Studies* [online]. 2001, 2(1), str. 18-19 [cit. 2018-04-23]. Dostupné z:

<http://eprints.hud.ac.uk/id/eprint/27381/1/What%20is%20news%20Original.pdf>

²⁹ WHITE, D.M. The Gatekeeper: A Case-Study in the Selection of News. *Journalism Quarterly*. 1950, (27), 383-390.

³⁰ MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2007, str. 241

³¹ viz např. GIEBER, W. Across the Desk. A Study of 16 Telegraph Editors. *Journalism Quarterly*. 1956, 33, 423-433.

„několikanásobného gatekeepingu“. McNelly vycházel z toho, že selekci a zpracování informace neovlivňuje jeden, ale hned celá řada mediálních profesionálů na různých pozicích v rámci mediální organizace. Závěrečným gatekeeperem jsou navíc dle McNellyho i sami příjemci, kteří rozhodují o tom, čemu budou věnovat pozornost. Koncept gatekeepingu ještě dále obohatila Pamela Shoemaker, podle níž gatekeeping nespočívá pouze ve výběru zpráv, ale i v procesu přetváření události na zprávu.³²

1.2 CDA – vznik a základní pojmy

Zřejmě žádné, byť elementární představení CDA se neobejde bez definice nejdůležitějších termínů, jakými jsou „diskurz“, „moc“, „ideologie“, „hegemonie“ apod. Jelikož jde o široce užívané pojmy, je nutné je vymezit. Zároveň s tím je třeba definovat i samotnou CDA, byť jde o širokou skupinu postojů. Je podstatné připomenout, že podobně jako jiné směry v rámci diskurzivní analýzy, i právě CDA v sobě zahrnuje bezpočet různých přístupů a autorů, z nichž každý již předem definuje dané pojmy, aby se vyhnul případným nedorozuměním. Část těchto autorů se sešla počátkem 90. let pod záštitou University of Amsterdam a během dvoudenního symposia se pokusili vytvořit společné základy nám známé CDA či spíše CDS.³³ Mezi těmito badateli byli Teun van Dijk, Norman Fairclough, Gunther Kress, Theo van Leeuwen a Ruth Wodak. V rámci tohoto setkání se podařilo zformovat základní východiska CDS. Obecně tak můžeme CDS definovat jako „školu“ či „paradigma“, které lze charakterizovat několika body:

1. Všechny přístupy jsou zaměřeny na nějaký problém či fenomén (problem-oriented) a tudíž se vyznačují interdisciplinarností a eklekticismem.
2. Různé přístupy v rámci CDS sdílí společný zájem, kterým je snaha o dekonstrukci ideologie a moci skrze systematický a opakovatelný výzkum sémiotických dat (v psané, mluvené či vizuální podobě).

³² REIFOVÁ, I. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, 2004. str. 70-71

³³ Většina těchto autorů se v současnosti již vyhýbá používání termínu kritická diskurzivní analýza (CDA) a raději volí termín kritická diskurzivní studia (CDS). Termín CDA považují za zavádějící a nepřesný. Z toho důvodu se tato bakalářská práce přidržuje tohoto trendu a namísto termínu „CDA“ využívá termín „CDS“ pro označení teorií, metod, analýz, aplikací či jiných praktik současných badatelů v rámci CDS. Výjimku představují pouze citace starších zdrojů, ve kterých termín CDA běžně figuruje. V takovém případě z důvodu maximální autenticity zachovávám původní znění.

3. Výzkumníci v rámci CDS se často nevyhýbají otevřenému vyjádření vlastní pozice k danému tématu, zároveň s tím si však uchovávají příslušné vědecké metodologie a sebereflexi ve vlastním výzkumném procesu.³⁴

CDA a její program a perspektivy odkazují ke „kritickému“ přístupu, jehož počátky bývají často spojovány s působením tzv. frankfurtské školy³⁵ a Jürgena Habermase. „Kritická teorie“ ve smyslu, v jakém ji chápali zástupci frankfurtské školy, znamená, že sociální teorie by měla být zaměřena na kritiku a změnu společnosti jako celku. Toto pojetí teorie kontrastovalo s „tradičním“, které se snažilo společnost především pochopit a vysvětlit. Mezi základy chápání „kritické teorie“ patřilo zejména následující: a) kritická teorie by se měla zaměřit na společnost v její celkové šíři a historické specifičnosti b) kritická teorie by se měla zasadit o lepší porozumění společnosti a to tak, že zapojí hlavní společenské vědy, jako např. ekonomii, sociologii, historii, politickou vědu, antropologii a psychologii.³⁶

Pouze zřídka však bývá v tomto pojetí reflektována pozice analytika a sociální zakotvení samotné vědy a výzkumu. Výzkumný systém a CDS jsou rovněž závislé na sociálních strukturách a výzkumníci sami jsou situováni uvnitř společenské hierarchie moci. Samotný kritický přístup tak v žádném případě nevychází z jakési vnější pozice, ale naopak je dobře integrovaný uvnitř sociálních polí.³⁷ V rámci lingvistických studií pak byl přívlastek „kritický“ poprvé použit k popisu přístupu známého jako „kritická lingvistika“. Tito badatelé se snažili poukázat, že použití jazyka může vést ke zmatení sociálních událostí a věřili, že systematická analýza dokáže tyto procesy odhalit. To koneckonců patří i mezi hlavní cíle kritických teorií, a tedy i CDS. Právě snaha o vytváření „kritického“ vědomí a následně i možnost dojít k „emancipaci“ a „osvícení“ formou sebereflexe tak představuje nejdůležitější poselství CDS.

³⁴ WODAK, R. a MEYER, M. (eds.). *Methods of critical discourse studies*. 3rd edition. Thousand Oaks, California: SAGE, 2016. str. 4.

³⁵ Frankfurtská škola je spojena se jmény jako např. Max Horkheimer, Theodor W. Adorno, Jürgen Habermas, Erich Fromm a další. Šlo o okruh marxisticky orientovaných myslitelů, kteří se pro své názory dostali do přímého rozporu s novým nacistickým režimem Adolfa Hitlera. Frankfurtská škola se proslavila především svou kritickou teorií, která kritizovala tehdejší způsob organizace společnosti a razila názor, že věda má mít jako hlavní funkci poznání, nikoliv „panování“. V praxi totiž činí veškeré sociální a politické vazby nepřehlednými a jedinec se v nich nutně bude ztrácet. Racionalita tak nemusí být nutně dobrá, jak tvrdilo osvícenství.

³⁶ WODAK, R. a MEYER, M. (eds.). *Methods of critical discourse studies*. 3rd edition. Thousand Oaks, California: SAGE, 2016. str. 6

³⁷ Tato sociální zakotvenost vědy a výzkumu byla zdůrazňována např. francouzským sociologem Pierrem Bourdieuem. Bourdieu vnímal společnost jako prostor antagonistických pozic, které okupují jednotliví aktéři. Mezi těmito aktéry probíhá neustálý symbolický boj o výhodné pozice v sociálním prostoru. Mluví-li Bourdieu o tzv. sociálním poli, má tím na mysli relativně autonomní část sociálního prostoru, která se řídí svými vlastními pravidly a je strukturována vlastním systémem distribuce forem kapitálu.

Zcela v souladu s kritickou teorií pak CDS zdůrazňuje potřebu interdisciplinárního přístupu, který umožní lépe pochopit fungování jazyka. Výzkumníci v rámci CDS si navíc musí být vědomi, že jejich práce je řízena sociálními, ekonomickými či politickými motivy jako kterákoliv jiná akademická činnost a že tedy nejsou v „nadřazeném“ postavení. Termín „kritický“ tak neznamená nic jiného nežli jasné vymezení, ať již máme na mysli badatelovo postavení, výzkumné zájmy, hodnoty atd.³⁸

1.2.1 Diskurz a jeho vymezení

Jak je patrné z názvu CDS, zaměřují se tyto na diskurz, představující zásadní výzkumné pole. Z toho důvodu je nutné pojem „diskurz“ blíže definovat. Badatelé v rámci CDS vidí „diskurz“ – tedy použití jazyka v psané či mluvené podobě – za formu „sociální praxe“. Takové pojetí diskurzu naznačuje *„dialektický vztah mezi konkrétní diskurzivní událostí a situací, institucí a sociální strukturou, které ji rámcují. Diskurzivní událost je jimi utvářena, ale zároveň je sama mění.“*³⁹ Jelikož má diskurz v tomto pojetí i podstatný konstitutivní vliv, důležitou se stává otázka moci a jejího případného zneužití. Diskurzivní praxe totiž může mít i vážný ideologický vliv a může tak v důsledku vést ke vzniku nerovných mocenských vztahů (mezi sociálními třídami, etnickými a kulturními uskupeními atd.).⁴⁰ CDA je pak dle Van Dijka takovým *„přístupem k analýze diskurzu, který se pokouší odhalit vztah mezi diskurzem, ideologií a mocí“*⁴¹. Měla by se tudíž zabývat primárně tím, jak skrze diskurz dochází ke zneužívání moci a zároveň nespravedlností a nerovnostem, které z toho vyplývají.⁴²

CDA jakožto interdisciplinární přístup k diskurzu odmítá studium jazyka jakožto nezávislého na sociálních studiích. Spíše se zaměřuje na jazyk jako formu „sociální praxe“⁴³ a zkoumá, jak je diskurz formován právě vztahy moci a ideologie. Spolu s tím studuje i způsoby, jakými diskurz hraje aktivní roli při formování těchto vztahů. Norman Fairclough vidí společenský život jako

³⁸ VAN LEEUWEN, T. Critical Discourse Analysis. In: BROWN, K. *Encyclopedia of language and linguistics*. 2nd edition. Amsterdam: Elsevier, 2006. str. 293

³⁹ WODAK, R. a MEYER, M. (eds.). *Methods of critical discourse studies*. 3rd edition. Thousand Oaks, California: SAGE, 2016. str. 4.

⁴⁰ FAIRCLOUGH, N. a WODAK R. Critical discourse analysis. In: VAN DIJK, Teun A., (ed.). *Discourse as Social Interaction*. London: Sage, 1997, s. 258.

⁴¹ SAADABAD, M. H. a KASMANI, M. B. A Critical Discourse Analysis of Summit Series: The representation of Social Actors. *Asian Journal of Social Sciences & Humanities* [online]. 2014, 3(2), str. 61 [cit. 2018-04-20]. Dostupné z: [http://www.ajssh.leena-luna.co.jp/AJSSHPDFs/Vol.3\(2\)/AJSSH2014\(3.2-08\).pdf](http://www.ajssh.leena-luna.co.jp/AJSSHPDFs/Vol.3(2)/AJSSH2014(3.2-08).pdf)

⁴² VAN DIJK, Teun A. Principles of critical discourse analysis. *Discourse & Society*. 1993, 4(2), str. 252.

⁴³ FAIRCLOUGH, N. a WODAK R. Critical discourse analysis. In: VAN DIJK, Teun A., (ed.). *Discourse as Social Interaction*. London: Sage, 1997, s. 258.

vzájemně „propojené sítě sociální praxe“ různého druhu, ať již ekonomického, politického, kulturního atd., a onou „sociální praxí“ rozumí „relativně stabilizovanou formu sociální aktivity“. Příkladem může být školní výuka ve třídě, televizní zpravodajství, lékařské konzultace atd.⁴⁴

Jak již bylo zmíněno, je podstatné zdůraznit, že diskurz není pouze konstituovaný, ale je též konstitutivní. Konstitutivní z toho důvodu, neboť vytváří určitou vizi světa, a konstituovaný proto, že je tímto světem zároveň částečně tvořen a přetvářen. Dle Fairclougha má diskurz vliv na sociální struktury, neboť tvaruje: 1.) subjekty a jejich identity 2.) vztahy mezi těmito subjekty 3.) vědění, názory apod. Faircloughovo pojetí diskurzu tak ponechává subjektu určitou aktivní roli na rozdíl od např. Foucaultova pojetí, ve kterém je subjekt cele pojmán jako produkt diskurzu. Na rozdíl od Foucaulta navíc CDA nepřistupuje k diskurzu jako k autonomnímu faktu. Diskurz je tak vždy součástí širšího sociálního světa, který bere v potaz také nediskurzivní realitu.⁴⁵

Foucaultovy práce⁴⁶ přesto představují pro DA (diskurzivní analýza) jakožto celek zásadní zdroj inspirací. Jak zmiňuje Nekvapil, užívání pojmu „diskurz“ je v českých společenských vědách jakožto i např. v Německu silně spojeno právě se jménem a dílem Michela Foucaulta.⁴⁷ Sám Foucault považoval za „diskurz“ systém pravidel, který dovnitř i vně vymezuje prostor pro tvorbu aktuálních výpovědí. Uvnitř je diskurz určen pravidly strukturace výpovědí. Vně tak, že určuje vztah k jiným diskurzům, a tak vyznačuje jeho hranice. V centru pozornosti je samotný „prostor“, ve kterém výpovědi vznikají a nikoli aktuální diskurz jako proces, jako tvorba výpovědí.⁴⁸ Diskurz je tedy pojat jako „systém diferencí“, kdy význam je utvářen skrze řadu srovnávání či kladení věcí vedle sebe, kdy jeden prvek bývá hodnotově nadřazen druhému.

⁴⁴ FAIRCLOUGH, N. The Dialectics of Discourse. In: *Simon Fraser University* [online]. 2012, str. 1 [cit. 2018-04-20]. Dostupné z: <https://www.sfu.ca/cmns/courses/2012/801/1-Readings/Fairclough%20Dialectics%20of%20Discourse%20Analysis.pdf>

⁴⁵ VÁVRA, M. Tři přístupy k analýze diskurzu: Neslučitelnost nebo možnost syntézy? *Miscellanea Sociologica* [online]. 2006, str. 56 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: http://publication.fsv.cuni.cz/attachments/260_SBORNIK_final.pdf

⁴⁶ např. FOUCAULT, M. *Diskurs: Autor; Genealogie: tři studie*. Praha: Svoboda, 1994. Filozofie a současnost (Svoboda) nebo FOUCAULT, M. *Archeologie vědění*. V Praze: Herrmann, 2002.

⁴⁷ NEKVAPIL, J. Úvodem k monotematickému číslu „Analýza promluv a textů, analýza diskurzu“. *Sociologický časopis* [online]. 2006, 42(2), str. 263 [cit. 2018-04-22]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/6d378098165b01f9e0cd03b452b70f8b61bcf9e4_433_02editorial12.pdf

⁴⁸ VÁVRA, M. Tři přístupy k analýze diskurzu: Neslučitelnost nebo možnost syntézy? *Miscellanea Sociologica* [online]. 2006, str. 52 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: http://publication.fsv.cuni.cz/attachments/260_SBORNIK_final.pdf

Objekty světa (např. stát) mohou být identifikovány pouze skrze vykreslení jiného objektu, od kterého se odlišují.⁴⁹

Ruth Wodak a DHA, který tato bakalářská práce v analytické části využívá, pak diskurz vymezuje jakožto „soubor na kontextu závislých sémiotických praktik“, které jsou situovány ve specifickém poli sociální akce a přisuzuje mu tyto vlastnosti: diskurz je společensky utvářený a společnost utvářející, vztažený k hypertématu (macro-topic) a spojený s pravdivostí a normativní argumentací skupiny sociálních aktérů zastávajících různá stanoviska. Za nejdůležitější prvky diskurzu je tedy dle DHA považováno následující: a) vztah k hypertématu b) pluralita perspektiv c) argumentativnost. Při pohledu na jiné přístupy v rámci CDS zjistíme, že zde není natolik patrná spojitost mezi diskurzem a hypertématem či více než jednou perspektivou. Pokud se dále podíváme na vymezení diskurzu, respektive hranic mezi jednotlivými diskurzy (např. diskurz o globálním oteplování a diskurz o změnách klimatu), odhalíme, že hranice jsou častokrát poměrně neostré. Diskurz jakožto analytický konstrukt závisí vždy na analytické perspektivě. Jako předmět výzkumu není pak „diskurz“ uzavřenou jednotkou, ale dynamickou sémiotickou entitou, která je otevřená reinterpetaci a navazování.⁵⁰

1.2.2 CDS a „moc“

Žádná z výše zmíněných definic a charakteristik diskurzu by zřejmě nebyla natolik relevantní, pokud by diskurz nebyl autory CDS spojován s „mocí“. Skrze ni je totiž diskurz schopen ovlivňovat obsah, vztahy a jiné subjekty (včetně jejich identity), které nemají k moci přístup.⁵¹ Stává se tudíž konceptem bytostně spjatým nejen s CDS, ale jde o jeden z nejvíce diskutovaných termínů i v rámci společenských věd jakožto celku. Jelikož se badatelé v rámci CDS zajímají o způsob, jakým diskurz (re)produkuje sociální dominanci, což je v daném kontextu nejčastěji chápáno jako zneužití moci ve prospěch jedné skupiny a na úkor skupiny

⁴⁹ HANSEN, L. *Security as practice: discourse analysis and the Bosnian war*. New York: Routledge, c2006. In: DRULÁK, Petr. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2008. str. 106

⁵⁰ WODAK, R. a M. REISGL. The Discourse-Historical Approach (DHA). In: WODAK, R. a M. MEYERS. *Methods of Critical Discourse Analysis*. 3rd edition. London: SAGE Publications, 2016. str. 27.

⁵¹ VAŠÁT, P. Kritická diskursivní analýza: Sociální konstruktivismus v praxi. In: *AntropoWebzin 4 (2-3)* [online]. 2008, str. 104 [cit. 2018-04-20]. Dostupné z: http://www.antropoweb.cz/media/webzin/webzin_2-3_2008/8_KRITICKA_DISKURSIVNI_ANALYZA_SOCIAL.pdf

jiné, a zároveň jak „podřízené“ skupiny mohou tomuto zneužití moci čelit, představuje koncept moci a jejího vymezení velmi důležitý aspekt v rámci CDS.⁵²

Definice moci, ke které se odkazuje i Ruth Wodak, je spojena se jménem Maxe Webera. „Moc“ je dle Webera „pravděpodobnost, že jeden z aktérů v rámci společenského vztahu bude v pozici umožňující mu vykonat jeho vlastní vůli navzdory odporu (ostatních, pozn. aut.).“⁵³ Diskurzivně-historický přístup Ruth Wodakové spojuje „moc“ a „jazyk“ v tom smyslu, že jazyk nepovažuje za „mocný“ sám o sobě, nýbrž jde o prostředek k dosažení a udržení moci, který využívá vlivná (mocná) část elity. DHA tak následuje Weberovu definici a za předpoklad moci považuje asymetrický vztah mezi sociálními aktéry, kteří mají odlišné sociální postavení nebo kteří náleží k odlišným sociálním skupinám. Vůle tak může být vykonána i navzdory vůli jiných. Moc je sociálně všudypřítomná a může být produktivní i destruktivní, může být legitimizována i de-legitimizována v diskurzu, ale vztahy moci zároveň omezují diskurzy rozličnými kontrolními mechanismy. Základní způsoby, kterými je moc realizována, je tzv. akční moc (fyzická síla a násilí), kontrola lidí skrze hrozby nebo sliby, náklonnost k autoritě (výkon autority a podřízení se autoritě) a technická kontrola skrze předměty, např. výrobní a dopravní prostředky, zbraně a tak dále.⁵⁴

1.2.3 Ideologie

Jedním z dalších pojmů, stojících v popředí zájmu CDS od samotného počátku, je pojem „ideologie“. Ideologie většinou představují soubor určitých myšlenek, s jejichž pomocí si lidé představují, vysvětlují a ospravedlňují cíle a prostředky organizované společenské akce.⁵⁵ Jednu z klasických definic, na kterou navázal i Norman Fairclough, představili Gunther Kress a Robert Hodge, pro které je ideologie „systematickým souborem idejí, které jsou organizovány z určitého úhlu pohledu.“⁵⁶ Důležité je uvědomit si především vzájemnou provázanost jazyka a ideologie. Jazyk je s ideologií úzce propojen vzhledem k tomu, že naše předpoklady a domněnky přiřazené jazykem spontánně souvisí s vnímáním člověka. Podíváme-li se na naše

⁵² WODAK, R. a MEYER, M. (eds.). *Methods of critical discourse studies*. 3rd edition. Thousand Oaks, California: SAGE, 2016. str. 9.

⁵³ WEBER, M. *Economy and society: an outline of interpretive sociology*. Berkeley: University of California Press, c1978. str. 53

⁵⁴ WODAK, R. a MEYER, M. (eds.). *Methods of critical discourse studies*. 3rd edition. Thousand Oaks, California: SAGE, 2016. str. 26

⁵⁵ SELIGER, Martin. *Ideology and politics*. London: Allen & Unwin, 1976. str. 14

⁵⁶ HODGE, B. a KRESS, G. R. *Language as ideology*. 2nd ed. New York: Routledge, c1993. str. 6

vnímání světa kolem, lidé využívají k jeho chápání interpretativní schémata, jazyk. Dle Hodge a Kresse neexistuje „čistý“ akt vnímání světa – tedy vidění světa bez přemýšlení o něm.⁵⁷ Jazyk nám usnadňuje chápání světa, neboť tak můžeme jevům a věcem kolem nás přiřadit jméno. A co má jméno, snadněji se pamatuje a dále sdílí. Pojmenování tak koneckonců znamená zařazení do nějaké kategorie a proces přemýšlení o věcech vede k jejich hodnocení a členění. Toto hodnocení a řazení se vzápětí promítá i do jazyka a v rámci komunikace tak dochází k jeho šíření. Tyto myšlenky a předpoklady se navíc jeví jako spontánní a přirozené, což v důsledku vede k tomu, že jsou za přirozené i považovány. To je obvykle spojeno s ideologií.⁵⁸

Oproti tomu Teun van Dijk nevidí v ideologiích pouze soubory myšlenek. Namísto toho je považuje spíše za „specifické základní rámce sociálního vědomí“ se zvláštními vnitřními strukturami, poznávacími a sociálními funkcemi. Ideologie jsou dle van Dijka sociálními, neboť jsou sdíleny různými skupinami lidí a osvojovány, využívány a měněny lidmi jakožto členy různých uskupení v sociálních situacích a institucích, kdy dochází ke konfliktu zájmů mezi různými sociálními formacemi. Van Dijk k tomu dodává, že ideologie nejsou omezeny pouze na dominantní skupiny, ale opoziční či ovládané skupiny se na nich podílí také.⁵⁹

Ruth Wodak, Martin Reisigl a DHA představují pojetí „ideologie“ jako perspektivy (často jednostranné). Dle DHA je tak „ideologie“ „světonázor a systém složený ze souvisejících mentálních reprezentací, z přesvědčení, názorů, postojů, hodnot a hodnocení, který je sdílený členy určité sociální skupiny.“⁶⁰ Ideologie dle DHA slouží jako prostředky k vytváření sdílených sociálních identit, k vytváření a udržování nerovných mocenských vztahů a to za pomoci diskurzu. Příkladem může být kontrola přístupu ke specifickému diskurzu nebo veřejné sféře (viz gate-keeping výše). Ideologie navíc fungují jako prostředky k přeměně mocenských vztahů.⁶¹

⁵⁷ HODGE, B. a KRESS, G. R. *Language as ideology*. 2nd ed. New York: Routledge, c1993. str. 1

⁵⁸ QIANBO, Li. Theoretical Framework of Critical Discourse Analysis. *Studies in Literature and Language* [online]. 2016, 13(5), str. 38 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: <http://www.cscanada.net/index.php/sll/article/viewFile/9066/9907>

⁵⁹ VAN DIJK, Teun A. Discourse Analysis as Ideology Analysis. In: *Discourse in Society* [online]. 1995, str. 21 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: <http://www.discourses.org/OldArticles/Discourse%20analysis%20as%20ideology%20analysis.pdf>

⁶⁰ WODAK, R. a MEYER, M. (eds.). *Methods of critical discourse studies*. 3rd edition. Thousand Oaks, California: SAGE, 2016. str. 25

⁶¹ tamtéž

1.2.4 Hegemonie

Pojem „hegemonie“ bývá běžně spojován s dominancí jedné skupiny nad jinou, což je mnohdy podpořeno legitimizujícími normami a myšlenkami. Využití pojmu „hegemonie“ v politické analýze je do značné míry spojeno se jménem italského politika a filozofa Antonia Gramsciho, který hledal příčiny přežití kapitalistického státu v nejpokročilejších západních zemích. Jako stoupenec Karla Marxe Gramsci chápal převládající způsob vlády jako „třídní pravidlo“ a zajímal se o způsob, jak se prosadily konkrétní institucionální formy a materiální vztahy produkce. Dominance jedné třídy by mohla být získána za pomoci hrubé síly, nátlaku či nadvlády, avšak Gramsciho bádání vedlo k poznání, že ve vyspělých kapitalistických společnostech bylo udržování „třídního pravidla“ zajištěno konsenzuálními způsoby – prostřednictvím intelektuálního a morálního vedení. Gramsciho analýza hegemonie tedy zahrnovala analýzu způsobů, jakými jsou kapitalistické myšlenky rozšiřovány a přijímány jako společné a normální.⁶²

Podle Gramsciho je hegemonie (charakteristická převahou konsenzu nad donucením) stav, kdy jedna třída uplatňuje politickou, intelektuální a morální vůdčí roli v rámci hegemonického systému zakotveného společným světovým pohledem nebo „organickou ideologií“. Výkon této role v sobě zahrnuje realizaci procesu intelektuální a morální reformy, při které dochází k „transformaci“ předchozího ideologického terénu a „redefinování“ hegemonických struktur a institucí do nové podoby. Tato transformace je dosažena za pomoci artikulace ideologických elementů do nového náhledu na svět, který posléze slouží jako jednotící princip nové „kolektivní vůle“. Tento pohled na svět tedy sjednocuje třídy do nového hegemonického bloku, který vytváří novou „organickou ideologii“ nové hegemonické třídy a systémy. Podstatným znakem hegemonie je budování obecného souhlasu, tedy přijetí idejí vládnoucích sociálních skupin všemi sociálními skupinami.⁶³ Na Gramsciho navázal v otázce „hegemonie“ další z marxistů – Louis Althusser, který již explicitně hovoří o médiích jakožto o „nositeli

⁶² ROSAMOND, B. Hegemony. In: *Encyclopaedia Britannica* [online]. [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/hegemony>

⁶³ VALERIANO, R. The Concepts of Ideology, Hegemony, and Organic Intellectuals in Gramsci's Marxism. In: *Marxists Internet Archive* [online]. 1982 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://www.marxists.org/history/erol/periodicals/theoretical-review/1982301.htm>

hegemonie“ (spolu se školstvím, náboženstvím apod.), když je označil za tzv. ideologický státní aparát.⁶⁴

Norman Fairclough, který považuje za „hegemonii“ moc jedné (ekonomicky definované) třídy a ostatních sociálních sil nad společností jakožto celkem, ji zároveň považuje za „dočasnou“, vždy pouze „částečnou“ a zároveň za „nestabilní rovnováhu“. Hegemonie je tak o vytváření aliancí a o zapojení podřízených tříd (spíše než o pouhé dominanci) a to skrze ústupky a ideologické prostředky s cílem získat jejich souhlas.⁶⁵ Jedním z hlavních cílů DHA (i CDA jako celku) je pak odhalit tuto hegemonii specifických diskurzů „dešifrováním“ ideologií, které slouží k vytváření, udržování či boji s dominancí.⁶⁶

1.3 Diskurzivně-historický přístup

Nežli přistoupím k analytické části práce, věnuji ještě závěrem této kapitoly pozornost praktickému vymezení DHA tak, jak jej nastínila Ruth Wodak a Martin Reisigl v rámci publikace *Methods of Critical Discourse Analysis*. Většina termínů spojených s CDS, případě DHA, byla vymezena v rámci této kapitoly, a praktická aplikace tohoto přístupu vyžaduje přinejmenším základní vymezení z důvodu jeho následné aplikace. Jak autoři připomínají, jimi představený přístup představuje do značné míry jakýsi ideální model, ke kterému by se se badatelé měli snažit přiblížit, pokud mají k dispozici rozsáhlé lidské a finanční zdroje i časové možnosti.⁶⁷

Mezi zásadní otázky, které si DHA klade, patří zvláště tyto: 1.) Jak jsou osoby, objekty, jevy/události, procesy a akce pojmenovány a jak se k nim odkazuje? 2.) Jaké charakteristiky, kvality a rysy se přisuzují aktérům, objektům, jevům/událostem a procesům? 3.) Jaké argumenty se v daném diskurzu používají? 4.) Z jaké perspektivy jsou nominace, atribuce a argumenty vysloveny? 5.) Jsou příslušné výpovědi vyjádřeny otevřeně, jsou zesilovány, nebo naopak zmírňovány?⁶⁸

⁶⁴ ALTHUSSER, L. *On the reproduction of capitalism: ideology and ideological state apparatuses*. New York: Verso, 2014. str. 144-145

⁶⁵ FAIRCLOUGH, N. *Critical discourse analysis: the critical study of language*. New York: Longman, 1995. str. 76

⁶⁶ WODAK, R. a MEYER, M. (eds.). *Methods of critical discourse studies*. 3rd edition. Thousand Oaks, California: SAGE, 2016. str. 25

⁶⁷ Zároveň však podotýkají, že omezenější výzkum, např. ve formě studentské práce, má svůj smysl a může vést k zajímavým zjištěním, byť prováděné kroky a operace jsou do značné míry omezené. I z těchto důvodů představuje zde nastíněný přístup onu ideální variantu a cestu, kterou by se výzkum v rámci DHA měl ubírat.

⁶⁸ WODAK, R. a MEYER, M. (eds.). *Methods of critical discourse studies*. 3rd edition. Thousand Oaks, California: SAGE, 2016. str. 32

DHA jako přístup bere v potaz následující 4 dimenze „kontextu“, které je třeba mít na paměti při analýze diskurzu (tzv. triangulační metoda): 1.) bezprostřední, jazykový či vnitro-textový „ko-text“ (co-text) a „ko-diskurz“ (co-discourse) 2.) intertextový a interdiskurzivní vztah mezi výpověďmi, texty, žánry a diskurzy 3.) sociální proměnné a institucionální zarámování specifického „kontextu situace“ 4.) širší sociopolitický a historický kontext, do něhož jsou diskurzivní praktiky zasazeny a k němuž se vztahují. Při analýze je tedy zapotřebí mít neustále na zřeteli všechny tyto dimenze.⁶⁹

Důkladná diskurzivně-historická analýza postupuje ideálně podle následujících 8 kroků:

- 1.) Připomenutí dosavadních teoretických znalostí
- 2.) Systematický sběr materiálu a informací o kontextu
- 3.) Výběr a příprava materiálu pro vlastní analýzu
- 4.) Formulace výzkumné otázky či domněnek
- 5.) Kvalitativní pilotní analýza
- 6.) Detailní případové studie
- 7.) Formulace kritiky, interpretace výsledků
- 8.) Aplikace detailních výsledků analýzy⁷⁰

Aplikovaný postup bakalářské práce se snaží v rámci možností držet tohoto výzkumného rámce, neopomenout kontext ve všech jeho podobách, a zároveň se řídí zásadními otázkami diskurzivně-historického výzkumu nastíněnými výše.

⁶⁹ WODAK, R. a MEYER, M. (eds.). *Methods of critical discourse studies*. 3rd edition. Thousand Oaks, California: SAGE, 2016. str. 30-31

⁷⁰ tamtéž, str. 34

2. Analytická část

Vzhledem k cílům práce i specifickým výše popsaného diskurzivně-historického přístupu se analytická část nejprve zaměřuje na širší kontext, ke kterému se dané téma vztahuje. Úvod této kapitoly je tudíž věnován klíčovému milníku vývoje Tibetu ve 20. století. Vnější sociopolitický a historický kontext představuje téma, které je médií příležitostně prezentováno a bude mu věnována úvodní část kapitoly. Na dějiny Tibetu následně navazuje vývoj česko-čínských vztahů. Jde o téma úzce spojené se zaměřením této bakalářské práce, neboť aktuální povaha vzájemných vztahů je do značné míry propojena s tím, jak daná politická elita přistupuje k ekonomickým či lidskoprávním otázkám a tedy i Tibetu. Zvláštní pozornost je posléze věnována česko-čínským vztahům během vlády Bohuslava Sobotky, jejíž časové vymezení tvoří rámec této bakalářské práce. Po úvodním kontextu se kapitola věnuje prezentaci konkrétních výsledků vzešlých z analýzy a zodpovídá výzkumné otázky.

2.1 Tibet ve 20. století

Území Tibetu si prošlo v průběhu historie obdobiami růstu (zejména v 7. a 8. století v souvislosti s vládou legendárního panovníka Songcän Gampa⁷¹) i úpadku a okupace (9. století znamenalo rozštěpení tibetského království a následná staletí lokálních bojů mezi drobnými hegemony⁷², po kterém následovala období podřízenosti mongolské říši⁷³ i období relativní samostatnosti a posléze i čínské správy území od 18. století⁷⁴). Jelikož se tato práce zabývá i způsobem, kterým tisk konstruuje obraz Tibetu a Číny, je důležité připomenout některá fakta související s vývojem Tibetu ve 20. století, ve kterém došlo k čínské anexi Tibetu.

2.1.1 Tibet na cestě k nezávislosti

Počátek 20. století přinesl po dlouhém období mandžusko-čínské správy⁷⁵ Tibetu obrat, který byl způsoben především vzrůstajícím zájmem Velké Británie o toto území. Rostoucí vliv Britů

⁷¹ KOLMAŠ, J. *Tibet: dějiny a duchovní kultura*. Praha: Argo, 2004. Tibet (Argo). str. 13

⁷² LIŠČÁK, V. *Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu v datech*. Praha: Libri, 2008. str. 176

⁷³ KAPSTEIN, M. *Dějiny Tibetu*. Praha: Grada, 2011. str. 123

⁷⁴ Dějiny Tibetu v datech: Dějiny Tibetu do roku 1949. In: *Potala* [online]. [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: <http://www.potala.cz/o-potala/o-tibetu/dejiny-tibetu-v-datech>

⁷⁵ Mandžusští vládcové Číny projevovali snahu o kontakt s Tibetem již od 17. století, kdy tehdejší dalajlama několikrát navštívil Peking. Tibet byl však tehdy vojensky ovládnán mongolskými poručíky, a tak ke změně poměrů mohlo dojít až po invazi Džúngarů, mongolského národa, který dobyl r. 1717 Lhasu, na což reagovala Čína vysláním trestných výprav, které džúngarskou invazi potlačily. Postupně navíc došlo k upevňování

se projevil při tzv. Younghusbandově expedici⁷⁶ do Lhasy, která znamenala ukončení tibetské snahy izolovat se od okolního dění a podepsání společné anglo – tibetské dohody, která Velké Británii přinesla nemalé hospodářské a politické zisky.⁷⁷ Tato smlouva z roku 1904 přikazovala Tibetu mimo jiné zrušit všechna opevnění, zaplatit Velké Británii odškodnění, otevřít obchodní tržiště či nutnost získat souhlas britské vlády, pokud šlo o důležitá rozhodnutí.⁷⁸ Jak je z některých ustanovení smlouvy patrné, Tibet se do značné míry stal závislým na rozhodování Velké Británie.

Tato britská snaha získat vliv v Tibetu⁷⁹ však nešla pozornosti Číny, která se pokusila opětovně získat v zemi vliv a v roce 1910 se jí po vstupu mandžusko – čínských vojsk podařilo zavést nad územím přímou vojenskou kontrolu. 13. dalajlama byl nucen uprchnout do britské Indie a vláda ve Lhasě se stala nástrojem ke konsolidaci čínského vlivu.⁸⁰ Druhé desetiletí 20. století přineslo mnoho událostí, které předurčily následný vývoj. V roce 1911 došlo v Číně k tzv. Sinchajské revoluci⁸¹, v jejímž důsledku vznikla Čínská republika a území Číny se rozštěpilo na mnoho oblastí, které byly ovládány generály. Velké obavy pak panovaly v otázce přiznání autonomního postavení Tibetu kvůli možnému „dominu efektu“. V mezinárodním prostředí navíc rostla relevance tibetské otázky, což Čínu znepokojovalo ještě více. Řešení měla přinést až Simelská konference (1913-1914)⁸², během které se projednávala otázka rozdělení území Tibetu na 2 části – tzv. Vnější Tibet⁸³ a Vnitřní Tibet⁸⁴. Tento tzv. Vnější Tibet měl požívat částečné nezávislosti, zatímco Vnitřní Tibet měl být pod přímým vlivem Číny. I přes výraznou aktivitu čínských vyjednávačů však čínská strana smlouvu odmítla podepsat, neboť se obávala toho, že by se Tibet stal britským protektorátem.⁸⁵

mandžusko – čínské správy Tibetu. K postupnému úpadku čchingské prestiže došlo až v souvislosti se vzrůstajícím vlivem Velké Británie.

⁷⁶ Výraz „expedice“ nevyjadřuje zcela přesně pravou podstatu této akce, která byla spíše vojenskou výpravou a přinesla několik střetů mezi tibetskou a britskou stranou. Tato výprava, kterou vedl plukovník Francis Younghusband, čítala zhruba 3000 plně vyzbrojených mužů a ještě větší počet šerpů.

⁷⁷ KOLMAŠ, J. *Tibet*. Praha: Libri, 2011. Stručná historie států. str. 34-36

⁷⁸ ŽAGABPA, C. W. *Dějiny Tibetu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Dějiny států. str. 316

⁷⁹ O získání vlivu v Tibetu se kromě Číny a Velké Británie pokoušelo i carské Rusko.

⁸⁰ KOLMAŠ, J. *Tibet*. Praha: Libri, 2011. Stručná historie států. str. 37-38

⁸¹ Jako tzv. Sinchajská revoluce je označován politický převrat z let 1911-1912, který znamenal pád mandžuské dynastie Čching a vznik Čínské republiky.

⁸² Této konferenci, konající se na severu Indie, se kromě Tibetu a Číny zúčastnila ještě Velká Británie.

⁸³ Jde zhruba o oblast dnešní Tibetské autonomní oblasti, tedy o oblast středního Tibetu včetně Lhasy.

⁸⁴ Oblast Číně geograficky bližší, jde o východní oblasti známé jako Kham a Amdo.

⁸⁵ FEIGON, L. *Odtajněný Tibet: odhalená tajemství Země sněhu*. Praha: Volvox Globator, 2006. str. 111

Přestože Čína smlouvu odmítla podepsat, došlo k tibetsko-britské dohodě⁸⁶ upravující jižní hranice, kterou však Čína taktéž odmítla uznat. Jediným reálným dopadem konference tak bylo vymezení více než 1300 km dlouhé hranice mezi Tibetem a Indií.⁸⁷

Počínaje rokem 1913 lze mluvit o Tibetu jako o nezávislém státu.⁸⁸ Tibetská vláda však zároveň v tomto období udělala mnoho chyb pramenících z nedostatku zkušenosti, dlouhodobé izolovanosti i kvůli špatné orientaci v geopolitických otázkách doby.⁸⁹ K postupnému obnovování čínského vlivu tak začalo docházet až ve 30. letech⁹⁰, nicméně během druhé světové války i po ní se Tibet snažil působit jako nezávislý stát a mimo jiné vyslal obchodní delegace do mnoha zemí – Francie, Itálie, Spojených států či Velké Británie. *„Za povšimnutí stojí, že členové delegace cestovali s pasy vystavenými tibetskými úřady, jež vlády navštívených zemí tehdy uznaly za platné... Jiné skutečnosti charakterizující nezávislý status Tibetu jsou například udržování a výcvik vlastního vojska, ražba vlastních mincí a vydávání papírových peněz, dále vlastní poštovní a telegrafní systém, vydávání tibetských poštovních známek atd.“⁹¹*

2.1.2 Čínská anexe Tibetu a následný vývoj

Unikátní výpověď o předokupačním stavu Tibetu přináší kniha italského antropologa a etnologa Fosca Marainiho *Skrytý Tibet*. Maraini píše: *„V časech našich výprav byl Tibet zemí do všech důsledků nezávislou, s neobvyklou formou vlády – teokratickou a feudální... Nebyly tam silnice, železnice, dopravní prostředky ani letiště... Jedinými zdroji energie byly lidské nebo zvířecí svaly...“⁹²* Zároveň dodává, že výše zmíněné „nedostatky“ a důkazy „zaostalosti“ nelze automaticky pojit se sníženou kvalitou života, když o obyvatelích dodává: *„Tibeťané mi ve své převážné většině připadali jako blažení a šťastní lidé. Poznat se to dalo nejen z usměvavých*

⁸⁶ Tato dohoda znamenala vytvoření tzv. McMahonovy linie a posunutí jižních hranic Tibetu ve prospěch Velké Británie.

⁸⁷ 1913-14 Shimla Convention – McMohan Line and the disputed India-China border. In: *Hill Post* [online]. 2011 [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: <http://hillpost.in/2011/12/1913-14-shimla-convention-mcmohan-line-and-the-disputed-india-china-border/36974/>

⁸⁸ Před samotnou konferencí ještě 13. dalajlama vyhlásil tzv. „Deklaraci nezávislosti“, kde v bodě č.4 mluví o Tibeťanech jako o „malém, náboženském, ale nezávislém národě“.

⁸⁹ COLLARD, G. a van GRASDORFF, G. *Posvícení v rudých tmách: dokument o čínské okupaci Tibetu*. Praha: Volvox Globator, 2004. str. 34

⁹⁰ V roce 1930 byl Tibet prohlášen za organickou součást Číny, v roce 1934 došlo ke zřízení stálé čínské agentury ve Lhase a po smrti 13. dalajlamy se k moci dostává pročínsky zaměřený regent.

⁹¹ KOLMAŠ, J. *Tibet*. Praha: Libri, 2011. Stručná historie států. str. 43-44

⁹² MARAINI, F. *Skrytý Tibet*. Přeložil Karolina KŘÍŽOVÁ. Praha: Paseka, 2005. str. 19

tváří, z toho, s jakou srdečností, veselím a radostí snad pokaždé nabízeli ... své pohostinství, ale také to bylo fyzicky slyšet ze vzduchu, ..., který se neustále rozeznával zpěvem.“⁹³

Život v Tibetu však byl před čínskou anexí velmi různorodý. „Setkáváme se tak s příklady benevolence a rovnosti, krutosti a tvrdého vykořisťování... Podmínky tradičního života v Tibetu byly obecně velmi tvrdé... Dětská úmrtnost byla vysoká... Pro běžné lidi byl normou život plný vyčerpávající práce... Navíc pevně vázaný status běžných lidí v tradičním tibetském systému jim poskytoval pramálo vyhlídek na změnu jejich situace...“⁹⁴

V listopadu roku 1950 se do čela Tibetu dostává tehdy teprve patnáctiletý 14. dalajlama Tändzin Gjamccho, avšak již v říjnu dochází k postupnému obsazení Tibetu 40 tisíci⁹⁵ vojáky nového čínského komunistického režimu.⁹⁶ Postupující čínská armáda se místy setkala (navzdory obecné představě o mírumilovnosti Tibeťanů) s tvrdým odporem místního obyvatelstva. Úskalí místních geografických podmínek pro postupující čínskou armádu si byl dobře vědom i Mao Ce-tung, neboť tibetská armáda se v nich skvěle vyznala a byla zvyklá se v nich pohybovat. Při současné absenci kvalitních cest nutných pro zásobování se tak jednalo o logisticky náročný podnik.⁹⁷ Přesto znamenala invaze (spojená s následujícími desetiletími čínské dominance) úspěšné obsazení území a odhadovaný počet více než 1 milion mrtvých spolu se statisíci uprchlíků.⁹⁸

Tibet byl nucen následně podepsat tzv. „17- bodovou dohodu o mírovém osvobození Tibetu“⁹⁹, která mimo jiné zmiňuje, že „tibetský národ je jedním z národů s dlouhou historií uvnitř hranic Číny...“¹⁰⁰ Následný vývoj, vyznačující se občasnými střety s místním obyvatelstvem, vyvrcholil roku 1959 ve velké povstání¹⁰¹ ve Lhase, během kterého uprchl dalajlama z Tibetu do Indie. Výsledkem střetů bylo až 2000 mrtvých čínských vojáků (na

⁹³ MARAINI, F. *Skrytý Tibet*. Přeložil Karolina KŘÍŽOVÁ. Praha: Paseka, 2005. str. 20

⁹⁴ KAPSTEIN, M. *Dějiny Tibetu*. Praha: Grada, 2011. str. 210-212

⁹⁵ Odhady celkového počtu vojáků účastnících se invaze se liší. Zatímco např. dalajlama jejich počet odhadl až na 80 tisíc, střednější odhady hovoří o 20-40 tisícové armádě.

⁹⁶ Napjaté vztahy Číny a Tibetu trvají stovky let. První dohoda, že Tibet patří Číně, pochází až z roku 1951. In: *Česká televize* [online]. 2016 [cit. 2018-05-08]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1947972-napjate-vztahy-ciny-a-tibetu-trvaji-stovky-let-prvni-dohoda-ze-tibet-patri-cine-pochazi>

⁹⁷ CHANG, J. a HALLIDAY J. *Mao: the unknown story*. New York: Anchor Books, 2006. str. 42

⁹⁸ KATSIAFICAS, G. *Asia's unknown uprisings*. Oakland, Calif: PM, 2013. str. 106

⁹⁹ Dějiny Tibetu v datech: Dějiny Tibetu do roku 1949. In: *Potala* [online]. [cit. 2018-05-08]. Dostupné z: <http://www.potala.cz/o-potale/o-tibetu/dejiny-tibetu-v-datech>

¹⁰⁰ ŽAGABPA, C. W. *Dějiny Tibetu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Dějiny států. str. 333-334

¹⁰¹ Bezprostřední rozbuškou pro povstání bylo čínské pozvání dalajlamy na divadelní představení, které si lid zdržující se ve městě vyložil jako snahu unést jejich duchovního vůdce, čemuž chtěl zabránit.

opačné straně se ztráty odhadují na 5-15 tisíc obyvatel), anulace 17- bodové dohody a útěk dalajlamy do indické Dharamsaly¹⁰², která se tak stala novým působištěm duchovního vůdce.

V roce 1960 byla předložena zpráva vyšetřovacího výboru pro Tibet při Mezinárodní komisi právníků, která se mimo jiné zabývala statusem Tibetu. Zpráva komentuje stav Tibetu před okupací jakožto „fakticky nezávislý stát“, splňující (v období 1913-1951) všechny podmínky státnosti dané mezinárodním právem. Zpráva zároveň posoudila následný vývoj jako „genocidu“ zaměřenou proti „Tibeťanům jako náboženské skupině“.¹⁰³

Během 60. let došlo postupně ke vzniku „Ústavy exilové tibetské vlády“¹⁰⁴, zřízení Tibetské autonomní oblasti (TAO)¹⁰⁵ a především k vlivům čínské „kulturní revoluce“. Tato „kulturní revoluce“ vedla v Tibetu k likvidaci všeho, co nebylo „dostatečně revoluční“. Řádění tzv. „rudých gard“ se podepsalo na náboženství i kultuře, kdy byla zlikvidována většina buddhistických klášterů či mnoho artefaktů ze Lhasy. Na této devastaci kultury se navíc podílela i zmanipulovaná tibetská mládež.¹⁰⁶

Po jisté „normalizaci“, tedy návratu k předrevolučním poměrům, přineslo období 80. let do Tibetu naději na změnu dosavadních poměrů. „*Nová politika pod Tengem* (Teng Siao-pching, pozn. aut.) *byla přijata s nadšením, ať už v Tibetu či v exilu, Tibeťané měli nemalé naděje, že povede k lepší budoucnosti jejich země.*“¹⁰⁷ Druhá polovina desetiletí přinesla dalajlamovu cestu do Washingtonu, kde přednesl svůj „pětibodový mírový plán pro řešení tibetské otázky“ (1987)¹⁰⁸, následně o rok později vystoupil na půdě Evropského parlamentu ve Štrasburku, kde rozpracoval 5.bodový plán na konkrétní body. Konec 80. let se však zároveň nesl v duchu demonstrací ve Lhase, které byly brutálně potlačeny. Spouštěčem násilí se stala nenásilná demonstrace několika mnichů a mnišek na Barkoru¹⁰⁹, která vedla až k rozpoutání střelby do

¹⁰² LIŠČÁK, V. *Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu v datech*. Praha: Libri, 2008. str. 540

¹⁰³ *ICJ Report on Tibet and China (excerpt) (1960)* [online]. In: Geneva, 1960 [cit. 2018-05-20]. Dostupné z: <http://www.tibetjustice.org/materials/govngo/govngo2.html>

¹⁰⁴ Ústava v 10 článcích předkládá některé demokratické mechanismy, avšak náboženské prvky měly zůstat zachovány. Dále ústava zakotvuje lidská práva či ochranu lidu a jeho svobod.

¹⁰⁵ TAO ohraničila Tibet pouze na oblast středního Tibetu.

¹⁰⁶ Historie Tibetu. In: *Hedvábná Stezka* [online]. 2010 [cit. 2018-05-20]. Dostupné z: <https://www.hedvabnastezka.cz/zeme/asie/tibet/historie-tibetu/>

¹⁰⁷ SHAKYA, T. *The dragon in the land of snows: a history of modern Tibet since 1947*. New York, N.Y: Penguin Compass, 2000. str. 394

¹⁰⁸ Dalajlama zde vyjádřil vůli přeměnit Tibet na mírovou zónu, zastavit příliv čínských osadníků, dodržovat lidská práva, zahájit diskuzi o politickém stavu Tibetu apod.

¹⁰⁹ Barkor je oblast několik ulic kolem buddhistického chrámu Džókhang v centru Lhasy.

protestantů.¹¹⁰ Následovalo vyhoštění zahraničních turistů, vyhlášení stanného práva, rozsáhlé zatýkání a potlačení všech protirežimních projevů.¹¹¹

Počátkem 90. let dalajlama vykonal cestu do Československa, kde navštívil prezidenta Václava Havla. Došlo zároveň k odvolání stanného práva ve Lhase a v dubnu 1991 k návštěvě u prezidenta George Bushe v USA.¹¹² V 90. letech se duchovní vůdce Tibetu setkal s americkým prezidentem ještě dvakrát, tentokrát jím však byl již Bill Clinton. Rok 1998 navíc přinesl jedno z prvních protestních upálení¹¹³, které se od té doby začalo stávat poměrně častou záležitostí.¹¹⁴

První desetiletí 21. století přineslo na jedné straně velké investice do Tibetu (např. v rámci tzv. „Velkého rozvoje západních oblastí“), částečnou obnovu dialogu mezi čínskou vládou a dalajlamou (nicméně bez výraznějších úspěchů), avšak zároveň došlo ke zpřísnění státního dozoru např. nad náboženstvím (tzv. „Nařízení o náboženských záležitostech“ z roku 2005), později i nad samotným výběrem příštího duchovního vůdce Tibetu („Opatření o způsobu výběru tibetských převtělenců“). Roku 2008 se navíc v Pekingu konaly olympijské hry, které byly doprovázeny řadou nepokojů a protestů, které však čínská strana tvrdě potlačila.¹¹⁵ Po konci her následovalo rozsáhlé zatýkání a pronásledování učitelů, mnichů, básníků, studentů, konfiskace majetku, přesuny obyvatelstva atd. a jak naznačují nejnovější zprávy, tato represivní politika Pekingu se dosud nemění.¹¹⁶

2.2 Vztahy ČR a ČLR

V říjnu 2019 uplyne již 70 let od navázání diplomatických styků mezi Československem a Čínskou lidovou republikou.¹¹⁷ MZV ČR (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky) o současném stavu tvrdí, že se *„vzájemné vztahy mezi ČR a ČLR vyvíjejí bez výraznějších problémů v rámci možností, které předurčuje rozdílnost jejich politických systémů a*

¹¹⁰ SCHWARTZ, R. D. *Circle of protest: political ritual in the Tibetan uprising*. New York: Columbia University Press, c1994. str. 156

¹¹¹ ŽAGABPA, C. W. *Dějiny Tibetu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Dějiny států. str. 301

¹¹² tamtéž, str. 302

¹¹³ Od února 2009 zvolilo smrt sebeupálením (nejčastěji z politických důvodů) již více než 150 Tibeťanů. Přesný seznam jejich jmen včetně okolností úmrtí lze nalézt např. zde: <https://www.savetibet.org/resources/factsheets/self-immolations-by-tibetans/>

¹¹⁴ KOLMAŠ, J. *Tibet*. Praha: Libri, 2011. Stručná historie států. str. 62-63

¹¹⁵ tamtéž, str. 63-64

¹¹⁶ Tibet: Potlačování lidských práv v Tibetu pokračuje. In: *Amnesty International* [online]. [cit. 2018-05-25].

Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/tibet>

¹¹⁷ Československo uznalo dne 4. 10. 1949 ČLR jako jedna z prvních zemí.

*geografické rozlohy.*¹¹⁸ Zmíněné vyjádření MZV tak stručnou formou přiznává existenci (zejména politicky) rozdílných názorů, které však zároveň nepovažuje za „výraznější problém“, nabourávající vzájemné vztahy. Podíváme-li se na existenci rozdílných politických názorů, nalezneme nejméně dvě témata, která bychom do takové kategorie mohli zařadit – Tibet a Tchaj-wan. Česko-čínské vztahy vždy byly do značné míry ovlivňovány právě těmito tématy.

Druhá polovina 80. let se v oblasti vzájemných vztahů mezi ČLR a tehdejší ČSSR (Československá socialistická republika) nesla v pozitivním duchu, který byl způsoben především aktivní snahou Číny oživit kdysi dobré vztahy, což vedlo ke zvýšení obchodních a investičních aktivit. Tento nastolený trend pokračoval až do roku 1989, kdy došlo k tzv. sametové revoluci, která přivedla konec režimu a v důsledku znamenala zahraničně-politický obrat směrem k budoucímu členství v organizacích NATO a EU. Čínská strana tento politický obrat akceptovala, avšak existence odlišných politických kultur v obou zemích se stala předpokladem pro budoucí zahraničně-politické neshody. K těmto neshodám přispělo zároveň i zapojení bývalých disidentů do politiky, kdy např. koncem roku 1989 se prezidentem stal bývalý disident Václav Havel, volající po větším zohlednění morálních hodnot v politické praxi. Svě odhodlání sdělil Havel občanům již během inauguračního projevu, ve kterém deklaroval své přání pozvat do země papeže Jana Pavla II. a 14. dalajlamu.¹¹⁹ Přestože už tehdy byl dalajlama osobou známou, jeho pozvání ze strany českého prezidenta zahájilo „*tradici přijímání tibetského hosta na tzv. „neoficiální“ úrovni od presidentů, předsedů vlád nebo představitelů monarchií. Kromě čínských diplomatických protestů první dalajlamova návštěva způsobila i nevoli části české veřejnosti, která byla přesvědčena o nevhodnosti takového kroku s ohledem na české ekonomické zájmy v Číně.*“¹²⁰

Nové demokratické zřízení Československa však nevnívalo ČLR pouze „moralizující“ optikou, zároveň totiž doufalo v obnovení ekonomických vztahů s asijským ekonomickým gigantem. Důsledkem takového vnímání byl vznik zahraničně-politického „schizmatu“, které lze popsat slovy „obchod nebo lidská práva“. Tento přístup se tak stal základním prizmatem česko-

¹¹⁸ Vzájemné vztahy ČR-ČLR, historie a současnost. In: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2018 [cit. 2018-05-29]. Dostupné z:

https://www.mzv.cz/beijing/cz/politika/vzajemne_vztahy/vzajemne_vztahy_cr_clr_historie_a_1.html

¹¹⁹ FÜRST, R. The Czech Experience with Relations with China: Nothing to Win, Nothing to Lose. In: FÜRST, R. a TESAŘ F. (eds.). *China's Comeback in Former Eastern Europe: No Longer Comrades, Not Yet Strategic Partners*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2013, s. 60-61

¹²⁰ FÜRST, R. Česko-čínské vztahy po roce 1989. Praha, 2008. Disertační práce. Univerzita Karlova. str. 34

čínských vztahů a přetrvává dodnes, přestože větší relevanci se těší bezpochyby ekonomické zájmy.¹²¹ Počátkem 90. let se však zároveň podařilo dosáhnout mezivládní dohody mezi oběma zeměmi, která prosazovala možnost ekonomické spolupráce i navzdory těmto rozdílným politickým názorům.¹²²

S rozdělením Československa a vznikem samostatné České republiky ke dni 1. 1. 1993 vznikla i otázka, kterým směrem se budou následně vyvíjet společné vztahy s bývalými partnery. 90. léta přinesla na tuto otázku částečnou odpověď, neboť bylo zahájeno velké množství investičních projektů v Číně, většina z nich však skončila neúspěšně. Společnostem typu Tatra, Zetor či Škoda Plzeň se navíc nepodařilo navázat na kdysi úspěšnou spolupráci a většina společných česko-čínských projektů skončila stagnací či přímo bankrotem, což vedlo k následné nedůvěře ve společné projekty v Číně.¹²³

Po vstupu ČR do Evropské unie k 1. květnu 2004 a výměně socialistického kabinetu¹²⁴ v roce 2006 došlo k přehodnocení zahraniční politiky, kdy vztahy s Čínou již nadále nebyly považovány za zcela prioritní. Výjimku v tomto ohledu představovala pouze neutuchající česká podpora Tibetu a lidských práv v Číně, což se projevilo i během olympijských her v Pekingu v roce 2008, kterým předcházely nepokoje v Tibetu a jejich následné tvrdé potlačení, na které reagovala česká strana kritickým vyjádřením odvolávajícím se „na ochranu lidských práv, základních svobod a na ochranu kulturního a náboženského dědictví v celém světě.“¹²⁵ Po bojkotu olympijských her volal i ministr zahraničních věcí Karel Schwarzenberg při návštěvě Francie, která tehdy předsedala EU, her se odmítl zúčastnit i tehdejší britský premiér Gordon

¹²¹ FÜRST, R. The Czech Experience with Relations with China: Nothing to Win, Nothing to Lose. In: FÜRST, R. a TESAŘ F. (eds.). *China's Comeback in Former Eastern Europe: No Longer Comrades, Not Yet Strategic Partners*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2013, s. 63

¹²² FÜRST, R. Czechia's relations with China: On a long road toward a real strategic partnership? In: SONG, W. *China's relations with Central and Eastern Europe: from "old comrades" to new partners*. New York: Routledge Taylor & Francis Group, 2018. str. 118

¹²³ tamtéž, str. 121-122

¹²⁴ Dosavadní vláda ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU s premiérem Jiřím Paroubkem byla nahrazena nejprve menšinovou vládou ODS v čele s Mirkem Topolánkem, které se však nepodařilo získat důvěru Poslanecké sněmovny. Ani druhá Topolánkova vláda důvěru nezískala a vládla v demisi až do května 2009, kdy jí nahradila vláda Jana Fischera.

¹²⁵ Prohlášení vlády České republiky k aktuální situaci v Tibetu 17. 3. 2008. In: *Vláda České republiky* [online]. 2008 [cit. 2018-05-31]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=32785>

Brown či polský premiér Donald Tusk¹²⁶ a vyjádření vyzývající ke zvážení možné neúčasti politiků z EU vydal i Evropský parlament.¹²⁷

V roce 2009 navštívil Prahu již poněkolkáté 14. dalajlama¹²⁸ a vzájemné setkání s tehdejším premiérem Janem Fischerem znamenalo opětovné ochlazení vztahů a ukončení politických setkání na vysoké státní úrovni až do roku 2012, kdy se v rámci nově vznikající regionální platformy 16+1¹²⁹ setkal premiér Nečas se svým čínským protějškem na obchodním fóru ve Varšavě, kde se dle svých slov snažil podpořit „vzájemný obchod, ale také vzájemné investice, v tomto případě i investice do českých firem v Číně“.¹³⁰ V Londýně se následně potkal s dalajlamou český velvyslanec, což jen potvrzovalo charakteristický rys ČR spočívající v nejednotě většiny (pro zahraniční politiku) relevantních aktérů, což však v tomto případě nepřineslo ekonomickou či diplomatickou odezvu ze strany Číny.¹³¹ Široký ohlas a protesty nejen opozice vzbudily v září 2012 i výroky Petra Nečase týkající se podpory dalajlamy, kterou označil termínem „dalajlamismus“, a ruské skupiny Pussy Riot. Nečas se nechal slyšet, že „vzývání tohoto směru není podporou svobody a demokracie.“¹³² Tibetský režim označil za „polofeudální, teokratický charakter se silnými autoritativními prvky“¹³³ a dodal, že si těmito „umělými problémy nemáme házet klacky pod nohy.“¹³⁴

¹²⁶ Britský premiér nepojede na úvodní ceremonii olympiády. In: *Česká televize* [online]. 2008 [cit. 2018-05-31]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1457987-britsky-premier-nepojede-na-uvodni-ceremional-olympiady>

¹²⁷ European Parliament resolution of 10 April 2008 on Tibet. In: *European Parliament* [online]. Brussels, 2008 [cit. 2018-05-31]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0119+0+DOC+XML+V0//EN>

¹²⁸ 14. dalajlama Tändzin Gjamccho navštívil ČR od své první návštěvy v roce 1990 ještě jedenáctkrát. Poslední setkání dalajlamy a Václava Havla se uskutečnilo v prosinci 2011, krátce před smrtí bývalého prezidenta.

¹²⁹ 16+1 je označení pro regionální sdružení 16 států ze střední a východní Evropy a Číny. První setkání premiérů těchto států se uskutečnilo ve Varšavě v roce 2012. V rámci platformy Čína nabízí východoevropským zemím např. investice a pomoc při výstavbě infrastruktury. Pro Čínu jde pak především o příležitost získávat další odbytiště pro čínské výrobky a zároveň strategicky upevňovat svoje postavení v Evropě.

¹³⁰ Překonejme předsudky vůči Číně aneb Sedm poznámek z Varšavy. In: *Lidovky.cz* [online]. 2012 [cit. 2018-05-31]. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/prekonejme-predsudky-vuci-cine-aneb-sedm-poznamek-z-varsavy-pla-/tema.aspx?c=A120428_045827_pozice_65279&setver=touch

¹³¹ FÜRST, R. The Czech Experience with Relations with China: Nothing to Win, Nothing to Lose. In: FÜRST, R. a TESÁŘ F. (eds.). *China's Comeback in Former Eastern Europe: No Longer Comrades, Not Yet Strategic Partners*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2013, s. 64

¹³² Nečas: Dalajlamismus či podpora Pussy Riot škodí českému exportu. In: *iDnes.cz* [online]. 2012 [cit. 2018-05-07]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/podpora-dalajlamy-podle-necase-skodi-exportu-fnb-/domaci.aspx?c=A120910_182335_domaci_jj

¹³³ Premiér Nečas považuje přehnané adorování za Pussy Riot i 'dalajlamismus' za překážku exportu. In: *iRozhlas.cz* [online]. 2012 [cit. 2018-05-07]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/ekonomika/premier-necas-povazuje-prehnane-adorovani-za-pussy-riot-i-dalajlamismus-za-prekazku-exportu_201209102129_mkopp

¹³⁴ tamtéž

2.2.1 Česko-čínské vztahy v době Sobotkovy vlády a poté

Obrat znamenající opětovné sblížení ČLR a ČR přinesla až změna politického „ovzduší“, způsobená jednak prvním zvolením Miloše Zemana do funkce prezidenta republiky v březnu 2013 a posléze ztrátou důvěry pravicové vlády.¹³⁵ Ke zlepšení vztahů však nepřispěla jen změna na domácí politické scéně, ale zároveň ekonomický tlak a širší mezinárodní situace, ve které se Čína chopila iniciativy a vyhodnotila prostor střední a východní Evropy jako relevantní pro další investice, což vedlo k vytvoření platformy 16+1. Zásadní průlom představovalo tzv. Čínské investiční fórum¹³⁶, konající se koncem srpna 2014 na Pražském hradě a sponzorované prezidentem Zemanem spolu s premiérem Jiřím Rusnokem. Tato událost odstartovala období rostoucí spolupráce mezi oběma zeměmi, což se projevilo např. společným setkáním prezidentů Zemana a Si Ťin-pchinga nejprve během olympijských her v Soči a posléze během pobytu českého prezidenta v Číně, který byl o dva roky později následován návštěvou Prahy ze strany čínského prezidenta.¹³⁷

Během historicky prvního pobytu čínského prezidenta v ČR došlo k mnoha protestním pochodům, vyvěšování tibetských vlajek a jiných forem odporu proti čínské moci.¹³⁸ Jako zvláště kontroverzní byl hodnocen zásah policistů na akademické půdě FAMU¹³⁹, při kterém došlo k zabavení vyvěšené tibetské vlajky.¹⁴⁰ Zatímco prezident Zeman zásahy policistů proti „duševně nenormálním lidem“ ocenil¹⁴¹, řada jiných státních činitelů (mezi jinými i premiér Bohuslav Sobotka, který je označil za „exces“¹⁴²) již nikoliv, a policejní prezident byl donucen

¹³⁵ FÜRST, R. Czechia's relations with China: On a long road toward a real strategic partnership? In: SONG, W. *China's relations with Central and Eastern Europe: from "old comrades" to new partners*. New York: Routledge Taylor & Francis Group, 2018. str. 126

¹³⁶ více viz China Investment Forum 2014. In: *Smíšená česko-čínská komora vzájemné spolupráce* [online]. 2014 [cit. 2018-06-01]. Dostupné z: http://www.czechchina.com/cif/?cif_year=2014

¹³⁷ FÜRST, R. Czechia's relations with China: On a long road toward a real strategic partnership? In: SONG, W. *China's relations with Central and Eastern Europe: from "old comrades" to new partners*. New York: Routledge Taylor & Francis Group, 2018. str. 126-127

¹³⁸ Si Ťin-pching večerel se Zemanem. Kalouska policie nepustila na Hrad. In: *iDnes.cz* [online]. 2016 [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/si-tin-pching-miri-za-ministry-v-ulicich-se-demonstruje-za-lidska-prava-1mv-/domaci.aspx?c=A160329_134153_domaci_pas

¹³⁹ Filmová a televizní fakulta Akademie múzických umění v Praze

¹⁴⁰ Děkan FAMU se za zásah dočkal omluvy. K ostatním incidentům ale policie mlčí. In: *Lidovky.cz* [online]. 2016 [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/dekan-famu-se-dockal-omluvy-za-zasah-k-ostatnim-incidentum-ale-policie-mlci-1tq/zpravy-domov.aspx?c=A160412_165529_In_domov_hm

¹⁴¹ Zeman děkoval policistům za zásahy: Bráníte projevům duševně nenormálních lidí. In: *Lidovky.cz* [online]. 2016 [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/zeman-dekoval-policistum-za-zasahy-branite-projevum-dusevne-nenormalnich-lidi-gc3/zpravy-domov.aspx?c=A160412_161225_In_domov_ele

¹⁴² Sobotka kritizoval policii: Zabavování tibetských vlajek byl exces. In: *Echo24.cz* [online]. 2016 [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/wrV9Y/sobotka-kritizoval-policii-zabavovani-tibetskych-vlajek-byl-exces>

se za zásah na FAMU omluvit.¹⁴³ Zřejmě definitivní tečku za 2 roky starými událostmi vynesl před několika dny Nejvyšší správní soud, který se nejprve zastal několika poškozených, kteří byli donuceni sejmout tibetskou a tchajwanskou vlajku z oken své kanceláře¹⁴⁴, vzápětí však zamítl žalobu týkající se pochybení pražského magistrátu, který se během návštěvy čínského prezidenta rozhodl uzavřít pro protestující oblast Hradčanského náměstí.¹⁴⁵

Aktivní úlohu v česko-čínských vztazích zastával v době minulé vlády zejména její předseda Bohuslav Sobotka, který pravidelně během let 2014-2016 cestoval do Číny na bilaterální jednání a zároveň nevynechal žádnou příležitost zúčastnit se summitů sdružení 16+1. Jakým směrem se budoucí vztahy obou zemí budou vyvíjet, nastínil již počátkem vládnutí, kdy oznámil, že česká vláda končí s kritikou Číny kvůli Tibetu a to z ekonomických důvodů, mezi kterými zmínil mimo jiné hledání „nových trhů“ pro české produkty.¹⁴⁶ Podobný postoj zaujal i ministr zahraničí Lubomír Zaorálek při návštěvě Číny v dubnu 2014, kdy konstatoval vládní stanovisko spočívající v „respektu suverenity a územní celistvosti“ ČLR, potvrdil dodržování „politiky jedné Číny“ i to, že „Tibet je neoddělitelnou součástí čínského území“¹⁴⁷. Jak však píše sinoložka Olga Lomová: „pokud jel český ministr do Číny jen proto, aby se svým čínským protějškem Wang Im podepsal prohlášení, že nepodporujeme samostatnost Tibetu, mohl si ušetřit cestu. Není to totiž v naší zahraniční politice nic nového“ tvrdí Lomová a dodává, že čínskou stranu český ministr příliš nezajímal. V pozadí cesty pak vidí spíše „rukopis lobbistů z česko-čínské komory vzájemné spolupráce a také PPF.“¹⁴⁸ O nevěcnosti a jednostranné

¹⁴³ Zásah policistů na FAMU byl nevhodný, řekl Tuhý a omluvil se děkanovi. In: *iDnes.cz* [online]. 2016 [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/policie-tomas-tuhy-ministr-vnitra-milan-chovanec-famu-tibetska-vlajka-cina-cinsky-prezident-icu/domaci.aspx?c=A160411_183932_domaci_fer

¹⁴⁴ Svoboda je dědictvím sametu, uvedl soud k zásahu policie u tibetské vlajky. In: *iDnes.cz* [online]. 2018 [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/policie-tibetske-vlajky-v-okne-zasah-navsteva-cinsky-prezident-psb-/krimi.aspx?c=A180531_145942_krimi_jkk

¹⁴⁵ Svolavatelé protestu během návštěvy Si Ťin-pchinga neuspěli, správní soud zamítl kasační stížnost. In: *iRozhlas* [online]. Brno, 2018 [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/nejvyssi-spravni-soud-cina-protest-kasacni-stiznost_1806051126_miz

¹⁴⁶ Vláda končí s kritikou Pekingu kvůli Tibetu. In: *Novinky.cz* [online]. Praha, 2014 [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/334309-vlada-konci-s-kritikou-pekingu-kvuli-tibetu.html>

¹⁴⁷ DOKUMENT: Prohlášení ministrů zahraničí České republiky a Číny. In: *Novinky.cz* [online]. 2014 [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/specialy/dokumenty/334826-dokument-prohlaseni-ministru-zahranici-ceske-republiky-a-ciny.html>

¹⁴⁸ LOMOVÁ, O. Zaorálek čínská média nezajímal. In: *Deník Referendum* [online]. 2014 [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: <http://denikreferendum.cz/clanek/17918-zaoralek-cinska-media-nezajimal>

zaujatosti českých médií pak informoval sinolog Rudolf Fürst, který dodává: „Stává se normální, že oficiální kontakty s ČLR jsou pro média už naprosto nepřijatelné.“¹⁴⁹

Premiérovo vystupování v uplynulém vládním období však zastínil prezident Zeman, který tak v Číně vzbudil dojem, že hlavním politickým činitelem v ČR je prezident, nikoliv předseda vlády. Za tento dojem může především prezidentova účast na mnoha (často kontroverzních) akcích, mezi jinými např. oslavy 70. výročí konce 2. světové války v asijsko-pacifickém regionu, kdy byl český prezident jediným zástupcem EU na dané akci.¹⁵⁰

Rozdělenost české politické scény ve vztahu k Tibetu byla dobře patrná i při zatím poslední návštěvě dalajlamy v říjnu 2016, kdy se s ním sešel např. ministr kultury Daniel Herman či vicepremiér a předseda KDU-ČSL Pavel Bělobrádek, který setkání označil za „soukromou věc.“¹⁵¹ V reakci na setkání s dalajlamou vzniklo prohlášení prezidenta Zemana, premiéra Sobotky a předsedů obou komor parlamentu, kteří se od setkání distancovali a označili jej za „osobní aktivity některých českých politiků“¹⁵², na což reagovala velmi negativně zejména pravicová pozice. Předseda ODS Petr Fiala vyjádření označil za „paniku nejvyšších ústavních činitelů“¹⁵³, TOP 09 za „ostudu a ponížení českých občanů“¹⁵⁴ a kritika zazněla i ze strany ministra financí za ANO Andreje Babiše, který prohlášení okomentoval slovy „úplně zbytečné“¹⁵⁵.

Jak je vidět, společnost i politická scéna jsou v otázce Tibetu rozpolceny i přesto, že česko-čínské vztahy zaznamenaly v posledních letech dramatickou změnu, která přinesla výrazné

¹⁴⁹ FÜRST, R. Jidáš Zaorálek prodává Tibet? In: *Ústav mezinárodních vztahů* [online]. 2014 [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: <http://iir.cz/article/jidas-zaoralek-prodava-tibet>

¹⁵⁰ FÜRST, R. *Czechia's relations with China: On a long road toward a real strategic partnership?* In: SONG, W. *China's relations with Central and Eastern Europe: from "old comrades" to new partners*. New York: Routledge Taylor & Francis Group, 2018. str. 127

¹⁵¹ S dalajlamou se v úterý sešel i vicepremiér Bělobrádek. In: *Novinky.cz* [online]. Praha, 2016 [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/418035-s-dalajlamou-se-v-utery-sesel-i-vicepremier-belobradek.html>

¹⁵² Společné prohlášení nejvyšších ústavních činitelů České republiky. In: *Pražský hrad* [online]. 2016 [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/aktualni-tiskove-zpravy/spolecne-prohlaseni-nejvyssich-ustavnich-cinitelu-ceske-republiky-12953>

¹⁵³ Bezpečnostní ponižování, míní Pelikán o prohlášení ústavních činitelů k dalajlamovi. In: *Týden.cz* [online]. 2016 [cit. 2018-06-06]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/politika/bezpaterni-ponizovani-reagoval-pelikan-na-prohlaseni-ustavnich-cinitelu-k-dalajlamovi_402311.html

¹⁵⁴ Prohlášení o Číně odpovídá plně pozici vlády, řekl Sobotka. In: *Pražský deník.cz* [online]. 2016 [cit. 2018-06-07]. Dostupné z: Prohlášení o Číně odpovídá plně pozici vlády, řekl Sobotka Zdroj: https://prazsky.denik.cz/zpravy_region/prohlaseni-o-cine-odpovida-plne-pozici-vlady-rekl-sobotka-20161019.html

¹⁵⁵ Andrej Babiš: Prohlášení k Číně bylo úplně zbytečné. In: *Deník.cz* [online]. 2016 [cit. 2018-06-07]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/andrej-babis-prohlaseni-k-cine-bylo-uplne-zbytecne-20161019.html

zvýšení přílivu zahraničních investic či časté státní návštěvy v ČR a ČLR. Česká republika se tak stává strategickým partnerem Číny pro oblast Evropy. Zároveň se zlepšením vztahů je však v české společnosti stále přítomen postoj kategoricky odsuzující Čínu pro porušování lidských práv a vylučující jakoukoliv spolupráci, byť ekonomického rozměru. Realita tak přináší paradox spočívající v ironii, kdy se strategickým partnerem Číny v Evropě stává země historicky nejvíce „protibetská“.

2.3 Mediální obraz Tibetu

Obraz Tibetu, který je médií vytvářen, reflektuje základní dilema, týkající se jeho existence před a po čínské anexi. Část periodik, která se k tématu vyjadřuje, se dotýká právě otázky kvality života v Tibetu před invazí a po ní. Na Tibet je navíc nutno v rámci analyzovaného diskurzu nahlížet jako na téma, které političtí oponenti využívají ve snaze obhájit svou politiku. Příkladem takového přístupu je prezident Miloš Zeman, výlučně odkazující na temnou minulost Tibetu – popisuje jej pojmy jako „vylupování očí“¹⁵⁶, „zakovávání do řetězů“¹⁵⁷, a o Tibetu jako takovém hovoří jako o „zemi klášterů, zemi mnichů a těmto mnichům, kteří sami nepracovali, sloužili Tibeťané.“¹⁵⁸ Tehdejší kultura byla dle prezidenta „zaostalá“¹⁵⁹, a Čína jí přinesla „pokrok“¹⁶⁰. V rámci analyzovaného diskurzu tomuto názoru odpovídá vyjádření ambasády ČLR v Praze, která Tibet před anexí popisuje jako „otrokářský“¹⁶¹, „zaostalý“¹⁶², zlepšení přineslo až „osvobození“¹⁶³ Čínou.

Prezident Miloš Zeman tak svým popisem nabourává zidealizovanou (občas až ezoterickou či okultní) představu „Tibetu zázračných lamů, kde se běžně cestuje astrálními světy... a kde velká mystéria čekají na každém rohu.“¹⁶⁴ Tento „Tibet myslí“¹⁶⁵ nazývá Václav Bělohradský „hollywoodskou inscenací, která funguje jako jakýsi duchovní protipól materialismu a konzumismu pro celebrity a konformistické intelektuály.“¹⁶⁶ Za poznámku jistě stojí, že

¹⁵⁶ ZVĚŘINA, M. Po práci legraci. In: *Lidové noviny*. 10.6. 2014, (134), str. 1.

¹⁵⁷ tamtéž

¹⁵⁸ HONUS, A. Zemana vítali i odpůrci s transparenty. In: *Právo*. 12.11. 2014, (265), str. 4.

¹⁵⁹ HUCL, I. Západní sen o Tibetu. In: *Lidové noviny*. 28.5. 2016, (125), str. 23.

¹⁶⁰ tamtéž

¹⁶¹ ZELENKA, J. Čína poučuje: Čeští přátelé, toto je Tibet. In: *Lidové noviny*. 21.4. 2016, (93), str. 2.

¹⁶² tamtéž

¹⁶³ tamtéž

¹⁶⁴ HUCL, I. Západní sen o Tibetu. In: *Lidové noviny*. 28.5. 2016, (125), str. 23.

¹⁶⁵ tamtéž

¹⁶⁶ BĚLOHRADSKÝ, V. Čína – velmoc v postbipolárním světě. In: *Právo*. 16.11. 2016, (268), str. 7.

zidealizovaná představa Tibetu, jejíž protipól může představovat striktně negativní konstrukce Zemanova, není ve zkoumaném diskurzu nijak dominantní, dokonce je její přítomnost zcela ojedinělá. Spíše nežli explicitně vyjádřená pozitivní představa o Tibetu je ve vytyčeném diskurzu přítomen obraz oběti, obraz „slabšího a pronásledovaného.“¹⁶⁷

Zkoumaný diskurz naopak předkládá mnoho dalších příkladů, které se snaží ve čtenáři vyvolat dojem zaostalosti Tibetu před čínskou anexí, a jen nemnoho příkladů odborného rozboru daného tématu¹⁶⁸. Mezi časté atribuční strategie patří např. přirovnání ke „středověku“¹⁶⁹ – Tibet jako „feudální“¹⁷⁰, „feudálně-otrokářská“¹⁷¹, či „beznadějně zaostalá“¹⁷² společnost apod. Zkoumaný diskurz poskytuje i odkazy na posouzení samostatnosti Tibetu ve 20. století – Tibet je již několik staletí součástí Číny (právník Zdeněk Jičínský), Tibet je neoddělitelnou součástí čínského území (ministr zahraničí Lubomír Zaorálek), nikdy neexistoval jako plně nezávislý stát (historik Jindřich Dejmek) či naopak byl fakticky nezávislým státem (politik Martin Bursík). Nejčastěji je pak obraz Tibetu spojován se změnami, které přinesla jeho anexie Čínou – změny odehrávající se v Tibetu po jeho anexi jsou vyjádřeny výrazy, které se snaží čtenáře v nejvyšší možné míře přesvědčit o negativních a nevratných procesech – k tomu slouží adekvátní výrazové prostředky, výrazy jako „decimace“¹⁷³, „válcování“¹⁷⁴, „drancování“¹⁷⁵, „plundrování“¹⁷⁶, „genocida“¹⁷⁷ apod.

V rámci zkoumaného diskurzu lze identifikovat též velmi silný apel, odvolávající se na české národní cítění, na českou minulost. Tento apel plní jakousi mobilizační funkci – snaží se formou historické paralely více přiblížit českému čtenáři jinak odlišné kulturní prostředí Tibetu, a v důsledku tak zvýšit jeho zájem o tamější dění. Příkladem je historické srovnání čínské anexie

¹⁶⁷ ŠAFAŘÍKOVÁ, K. Havlova politika byla chybná a škodlivá. In: *Lidové noviny*. 30.5. 2014, (125), str. 4.

¹⁶⁸ Srovnání obecně zažitých „mýtů“ s realitou se věnoval např. slovenský sinolog a tibetolog Martin Slobodník. Např. v otázce nevolnictví, potažmo otroctví Slobodník říká: „*O nevolnících lze hovořit, ale kromě nich tam byla kategorie thälpa a většina obyvatelstva v tradičním Tibetu patřila do této skupiny – což však nebyli nevolníci, a už vůbec ne otroci. Navíc vazby závislosti mezi rolníky a jejich pány měly jiný charakter v centrálním Tibetu a jiný v Amde a v Khamis, na severovýchodní a východní periferii Tibetské náhorní plošiny.*“ (rozhovor pro *Lidové noviny* ze dne 21.4.2016, str. 2)

¹⁶⁹ KOMÁREK, S. Evropou obchází strašidlo... In: *Lidové noviny*. 2.5. 2015, (102), str. 19.

¹⁷⁰ DEJMEK, J. Tibet a drama české politiky. In: *Právo*. 4.11. 2016, (258), str. 7.

¹⁷¹ HANÁK, J. Tluče bubeníček.... In: *Lidové noviny*. 27.8. 2016, (201), str. 10.

¹⁷² DEJMEK, J. Tibet a drama české politiky. In: *Právo*. 4.11. 2016, (258), str. 7.

¹⁷³ ŠAFAŘÍKOVÁ, K. Zaorálek se sklonil před rudou Čínou. In: *Lidové noviny*. 30.4. 2014, (101), str. 3.

¹⁷⁴ JANOUŠEK, P. a VRUBELOVÁ, J. "Důležité je, že nás Češi podporují". In: *Lidové noviny*. 5.6. 2014, (130), str. 7.

¹⁷⁵ tamtéž

¹⁷⁶ VRUBELOVÁ, J. Ano praktikám čínského režimu. In: *Lidové noviny*. 29.10. 2014, (253), str. 4.

¹⁷⁷ HALÍK, T. Povinností křesťanů je nemlčet. In: *Lidové noviny*. 30.3. 2016, (74), str. 11.

a následného vývoje s roky 1939 či 1968 a srpnovou okupací Československa vojsky Varšavské smlouvy, i následné sebeupálení Jana Palacha a Jana Zajíce. Tuto formu prezentace tématu volí např. politik a bývalý předseda Strany zelených Martin Bursík, případně bývalá členka této strany Kateřina Jacques. Bursík nachází vzájemnou spojitost obou událostí, když tvrdí, že *„tragické sebeupálení Jana Palacha a Jana Zajíce na počátku roku 1969 a následné ohýbání hřbetů pod nástupem normalizace.... má analogii v Tibetu, kde se od roku 2009 upálilo 126 Tibeťanů.“*¹⁷⁸ Jako plně mobilizační lze pak hodnotit jeho konstatování – *„Kdo jiný by měl rozumět obětování života za svobodu a demokracii než právě my, kteří jsme totéž zažili.“*¹⁷⁹ Podobně pak vyznívá i spojitost obou událostí a označení ČR jako „země Jana Palacha a Jana Zajíce“¹⁸⁰, kterouž formulaci použil Lukáš Eršil z iniciativy Vlajka pro Tibet.

Totožnou funkci jako mobilizace založená na představě historické podobnosti osudů obou národů plní i mobilizace „geografická“. Zatímco v prvním případě lze hovořit o analogii na základě historických podobností, mobilizace „geografická“ srovnává dění v Tibetu a dává jej do souvislostí s událostmi, které jsou českému čtenáři geograficky bližší a zároveň aktuálnější. Hojně užívaným příkladem je zejména situace na Ukrajině, kdy je téma Tibetu dáváno do širších souvislostí s událostmi na Krymu, například s ohledem na českou zahraniční politiku vůči tomuto regionu. V rámci analyzovaného diskurzu zaznívají i hlasy odvolávající se na podobný osud obou zemí, viz např. *„to, co dnes hrozí na Ukrajině, je v Tibetu realitou už téměř padesát pět let“*¹⁸¹ či *„není osud Tibetu svým způsobem spíše podobný Krymu?“*¹⁸² Propojení Ukrajiny a Tibetu z pohledu české zahraniční politiky se pak týká především toho, jakým způsobem se česká diplomacie staví k územní integritě obou zemí – Zaorálek tak považuje respekt k teritoriální integritě za „základ pro mezinárodní život“¹⁸³, což vztahuje k Ukrajině i Číně. Zaorálek však srovnání územní integrity Ukrajiny a ČLR využil za účelem obhajoby vstřícné vládní politiky vůči Číně, za což byl následně kritizován. Je zajímavé, že bývalý ministr zahraničí v otázce Krymu vztahuje obhajobu územní integrity na napadeného – tedy na Ukrajinu, jejíž integritu obhajuje, zatímco v případě Tibetu obhajuje územní integritu agresora, který napadl a obsadil sousedící stát, tedy Čínu.

¹⁷⁸ BURSÍK, M. Sralbotkovská politika. In: *Lidové noviny*. 25.4. 2014, (97), str. 9.

¹⁷⁹ tamtéž

¹⁸⁰ PRCHAL, L. Tibeťany podpořil rekordní počet českých radnic. In: *Hospodářské noviny*. 11.3. 2016, (50), str. 3.

¹⁸¹ JACQUES, K. Tibet: když nás něco přesahuje. In: *Hospodářské noviny*. 10.3. 2014, (48), str. 8.

¹⁸² PEŠEK, P. Širší pojetí. In: *Lidové noviny*. 30.4. 2014, (101), str. 12.

¹⁸³ ŠAFAŘÍKOVÁ, K. Zaorálek se sklonil před rudou Čínou. In: *Lidové noviny*. 30.4. 2014, (101), str. 3.

Jak je patrné, zkoumaný mediální obraz Tibetu nabízí velké množství charakteristik, odkazů, analogií, a aktéři volí právě takovou analogii či obraz, který jejich cíli vyhovuje nejvíce. Jen mizivá část zkoumaných článků tak plní výhradně informační funkci, většina z nich se naopak snaží za pomoci adekvátních výrazů čtenáře o něčem přesvědčit, což může být vnímáno například jako snaha o diskreditaci vládní politiky, větší volební zisk apod. Tento motiv však lze nejspíše oprávněně přisoudit širšímu okruhu mediálních výstupů.

2.4 Mediální obraz Číny

V rámci zkoumaného diskurzu převažuje vysoce negativní obraz Číny. V tisku tak dominuje takové vnímání Číny, které klade do popředí zejména negativní aspekty čínského režimu, kterým je věnována velká pozornost. Čínský režim jako takový je označován nejčastěji výrazy poukazujícími na jeho nedemokratičnost a autoritářské zřízení, v umírněnějším diskurzu jej autoři definují pojmy jako „represivní, nedemokratický“¹⁸⁴ či obecně „komunistický“¹⁸⁵, jiní jej naopak označují výrazy, které čínský režim spojují se zločinnými režimy 20. století – ČLR jako „fašistický“¹⁸⁶ či „globálně úspěšný diktátorský režim“¹⁸⁷, kde probíhají „čistky stalinistického stříhu“¹⁸⁸. Jeho vůdce Si Ťin-pchinga navíc dle sinologa Ondřeje Klimeše kritizuje „i část čínských intelektuálů, která navíc neváhá Si Ťin-pchinga přirovnat k Hitlerovi...“¹⁸⁹

Analyzovanému diskurzu tak dominuje negativní konstrukce Číny, kterou adekvátně doplňují zvolené výrazové prostředky evokující represivní charakter čínského režimu. Mezi nejčastěji kritizované aspekty režimu patří zejména cenzura, korupce, otroctví a nelidské zacházení s lidmi, především menšinami, devastace přírodního bohatství, řízené zalidňování některých regionů (Tibetu a Sin-ťiangy) či pronásledování liberálně smýšlejících jedinců a odpůrců režimu. Nápadná je zejména v diskurzu velmi silná spojitost mezi Čínou i Ruskem, kdy jsou obě země charakterizovány jako nedemokratické, represivní a v zahraničně-politické oblasti jako nevyzpytatelné a agresivní (zmiňována je okupace Krymu, vpád Ruska do Gruzie, aktivity Číny v Jihočínském moři, okupace Tibetu atd.). Obě země jsou často v textu propojeny a slouží jako jakýsi protipól demokratických států, jako „ti druzí“, viz např. „*Maďarsko by mělo následovat*

¹⁸⁴ NOVÁ, E. a TOMÁNEK, T. Velká čínská mobilizace v Praze. In: *Lidové noviny*. 22.3. 2016, (69), str. 1.

¹⁸⁵ HEJL, J. Křesťané z Číny žádají o azyl v Česku. Vláda by tím uznala, že Peking porušuje lidská práva. In: *Hospodářské noviny*. 3.8. 2016, (149), str. 3.

¹⁸⁶ KLIMEŠ, O. Jak umí hladit čínský samet. In: *Lidové noviny*. 19.3. 2016, (67), str. 23.

¹⁸⁷ PEHE, J. Realismus a pokrytectví v zahraniční politice. In: *Právo*. 9.7. 2014, (158), str. 7.

¹⁸⁸ KLIMEŠ, O. Jak umí hladit čínský samet. In: *Lidové noviny*. 19.3. 2016, (67), str. 23.

¹⁸⁹ tamtéž

*modely Ruska nebo Číny?*¹⁹⁰ nebo „*Bojíme se islámu, Ruska, Číny, všeho...*“¹⁹¹ či „*V poslední době opravdu sledujeme skutečný protitlak autoritativních režimů proti demokratickým zemím. Rusko, Čína, Írán, Venezuela, Saúdská Arábie...*“¹⁹²

V rámci zkoumaného diskurzu lze vytyčit okruh zvláště kritických autorů, kteří pro popis Číny a jejích ambicí využívají nejvíce negativní slovník. Patří mezi ně například sinolog z orientálního ústavu Akademie věd Ondřej Klimeš či sinoložka z Ústavu Dálného východu FF UK Olga Lomová. Klimeš varuje před metodami čínského režimu, když tvrdí, že „*proti společenským neduhům neváhá strana použít nelegální ani vyloženě teroristické metody. Spisovatel a disident Jü Ťie... se stal terčem fyzického napadání... Agenti tajné policie ho unesli, svlékli do naha, pálili cigaretami a zmlátili tak, že musel být dlouhodobě ošetřován v nemocnici. Státní bezpečnost mu vyhrožovala, že ho může kdykoli pohřbít zaživa a nikdo se o tom nikdy nedozví.*“¹⁹³ Na jiném místě svého článku pak Klimeš přirovnává „*drakonické tresty*“ udílené za Siovy vlády s tresty ze starověku a z Maovy éry a dodává, že „*únosy a nelegální zadržování odpůrců jsou za Si Ťin-pchinga čím dál běžnější.*“¹⁹⁴ Sinoložka Olga Lomová čínský režim popisuje jako „*vykořisťovatelský kapitalismus dirigovaný komunistickou stranou*“¹⁹⁵ a dodává, že „*nový světový pořádek pod vedením Číny, k němuž vyzývá prezident Si Ťin-pching za přitakávání části naší politické reprezentace, by pro nás měl být důrazným varováním.*“¹⁹⁶

Zatímco Ondřej Klimeš či Olga Lomová poukazují téměř výlučně na negativní rysy čínského režimu, najde se ve zkoumaném diskurzu několik výjimek, které se pokouší o (z jejich úhlu pohledu) pragmatičtější náhled na Čínu. Filozof Václav Bělohradský si tak všímá jistých úspěchů, kterých se Číně podařilo dosáhnout. Bělohradský píše, že „*průměrný věk byl v roce 1960 v Číně 45 let, po roce 2000 je přes 75 let, jak si lze ověřit ve veřejně přístupných statistikách. Čínské univerzity neustále zlepšují svůj rating, desítky tisíc Číňanů studují v zahraničí a prudký rozmach čínského výzkumu nemůže být založen na otrocké práci.*“¹⁹⁷ Právnick Zdeněk Jičínský podobně vyzdvihuje čínské úspěchy, když zmiňuje, že „*se v Číně v této*

¹⁹⁰ LÉKO, I. Politika jedné špíny. In: *Lidové noviny*. 21.10. 2016, (247), str. 8.

¹⁹¹ DANDA, O. Schwarzenberg: Dokud budou všichni fascinováni Babišem, tak to bude těžké. In: *Právo*. 14.5. 2016, (113), str. 3.

¹⁹² ANÝŽ, D. Havel? V USA oslava, doma pohřeb. In: *Hospodářské noviny*. 20.11. 2014, (226), str. 22.

¹⁹³ KLIMEŠ, O. Jak umí hladit čínský samet. In: *Lidové noviny*. 19.3. 2016, (67), str. 23.

¹⁹⁴ tamtéž

¹⁹⁵ LOMOVÁ, O. Čínští spisovatelé budou mít byt v Praze. In: *Hospodářské noviny*. 28.5. 2015, (102), str. 16.

¹⁹⁶ LOMOVÁ, O. A popel svobody vmetli do moře... In: *Lidové noviny*. 22.7. 2017, (168), str. 17.

¹⁹⁷ BĚLOHRADSKÝ, V. Čína – velmoc v postbipolárním světě. In: *Právo*. 16.11. 2016, (268), str. 7.

*době přes 400 miliónů lidí (skoro jako celá EU) vymanilo z hranic chudoby, že se v ní vytvořily široké střední vrstvy, že lidé v Číně mají nyní tolik práv, kolik v historii nikdy neměli...“¹⁹⁸ Toto „zvýšení ekonomické úrovně ... takového množství občanů nemá v celé historii lidstva obdoby,“¹⁹⁹ dodává např. i zástupce veřejné ochránkyně práv Stanislav Křeček. Postupného bohatnutí čínské populace si pak všímají i další osobnosti. Francouzský režisér a autor filmu *Sedm let v Tibetu* Jean-Jacques Annaud doprovází toto bohatnutí slovy „šílenství z peněz“²⁰⁰, což vysvětluje tak, že „lidé v minulosti neměli skoro nic, umírali hlady a teď mají blahobyť. A s tím přichází změna mentality. Prosazuje se vypjatý individualismus...“²⁰¹*

Pokud jde o převládající negativní obraz Číny, je nutné zmínit, že je toto pojetí ČLR v diskurzu významně propojeno s jejím současným prezidentem Si Ťin-pchingem, který je vyobrazen jako nejautoritativnější vládce Číny po Mao Ce-tungovi. Prezident Si Ťin-pching je v rámci zkoumaného diskurzu často vyzdvihován a ztotožňován s převládajícími neduhy čínského režimu, je vyobrazen jako původce těchto kritizovaných společenských jevů, ať již máme na mysli cenzuru, omezování svobody či pronásledování některých režimu nepohodlných jedinců. Je mu přičítáno především velké přitvrzení režimu a to nejen dovnitř, ale také navenek, k tomu viz např.: „prezident Si Ťin-pching získal ... nad KS (komunistická strana – pozn. aut.), jak se zdá, kontrolu, jakou země od Maa nepamatuje.“²⁰² či „Si Ťin-pching utáhl šrouby, prohloubil kontrolu internetu i cenzuru“²⁰³.

Prezident Si jako „diktátor“²⁰⁴ a „nejmocnější lídr země za uplynulých 40 let“²⁰⁵ tak nastavil „tvrdý režim“²⁰⁶, jeho jméno je spojeno s utužením státního dozoru, s výrazy jako „potlačil“²⁰⁷, „přitvrdil“²⁰⁸, „je k nezastavení“²⁰⁹. Si Ťin-pchingova politika je pak stejně agresivně

¹⁹⁸ JIČÍNSKÝ, Z. Havel, Tibet, Čína: svár pokrytectví a realismu. In: *Právo*. 8.7. 2014, (157), str. 7.

¹⁹⁹ KŘEČEK, S. Lidská práva vyžadují restart. In: *Právo*. 22.4. 2016, (94), str. 6.

²⁰⁰ MACHALICKÁ, J. Film je můj extrémní sport. In: *Lidové noviny*. 23.3. 2015, (69), str. 9.

²⁰¹ tamtéž

²⁰² URBAN, P. Čína si i nadále pohlíká kontrolu nad Hongkongem. In: *Právo*. 4.9. 2014, (207), str. 16.

²⁰³ URBAN, P. Číňané mi ze sporů utíkali. In: *Právo*. 3.11. 2016, (257), str. 5.

²⁰⁴ JANÁKOVÁ, B. Demonstranti chtěli k Hradu. Policie nepustila ani Kalouska. In: *Právo*. 30.3. 2016, (74), str. 1.

²⁰⁵ MENZELOVÁ, K. Čínský Bilderberg. In: *Lidové noviny*. 13.8. 2016, (189), str. 11. Autorka v textu zmiňuje polotajné setkání ekonomických a politických špiček Číny, které se setkaly v přímořském městečku Pej-taj-che. Mezi pravděpodobná témata patří tradičně aktuální politická a ekonomická témata. Označení „Čínský Bilderberg“ pak odkazuje k uzavřenému setkání zejména politických a ekonomických elit, které se odehrává (každoročně již od roku 1954) v západní Evropě či Severní Americe za účelem diskuze o aktuálních tématech.

²⁰⁶ HUDEMA, M. Dvě tváře Číny. In: *Hospodářské noviny*. 9.7. 2015, (131), str. 10.

²⁰⁷ MENZELOVÁ, K. Čínský Bilderberg. In: *Lidové noviny*. 13.8. 2016, (189), str. 11.

²⁰⁸ HUDEMA, M. Dvě tváře Číny. In: *Hospodářské noviny*. 9.7. 2015, (131), str. 10.

²⁰⁹ URBAN, P. Čínský lídr Si vyrazil tvrdě ke druhému mandátu. In: *Právo*. 11.11. 2016, (264), str. 14.

hodnocena i navenek, kdy je brána jako symbol teritoriální expanze Číny ve sporných oblastech – zejména v Jihočínském moři, v tzv. Jižním Tibetu (oblast mezi Indií a Čínou) či oblasti známé jako Aksai Čin (území nacházející se mezi Tibetem, Sin-ťiangem a Kašmírem, o které se vedou spory mezi Indií a Čínou).

Jinak monolitickou a dominantně negativní představu Číny nabourává v určeném diskurzu pouze ekonomický náhled, který Číně přisuzuje jisté nesporné ekonomické úspěchy, byť i zde se objevují názory naznačující nemalé komplikace či charakteristické rysy čínské ekonomiky, jako je její postupné zpomalování či v minulosti časté kopírování zahraničních produktů zavezených na tamní trh („*Když se čínským podnikatelům něco líbí, zkopírují to a masově vyrobí*“²¹⁰). Čínský trh je označován pojmy, které signalizují jeho nesmírnou velikost, sílu a potenciál či množství financí. K tomu slouží výrazy jako „obrovský trh“²¹¹, „nejrychleji rostoucí ekonomiky světa“²¹², „*Čína má peníze a také vyhlídku, že se v historicky krátké době stane největší ekonomikou světa*“²¹³ apod. Spolu s ekonomickou výkonností se však vytváří obraz Číny platící ekologickou daň za tuto nesmírnou ekonomickou sílu. Čína tak má problém „se stavem životního prostředí“²¹⁴ a se znečištěním „čínských megalopolí“.²¹⁵

Na obecné mediální rovině tak ve věci Číny panuje mezi autory, kteří se do diskurzu zapojují, široká shoda. V rámci analyzovaného diskurzu převažuje odsuzující náhled, vysoká míra konsensu panuje i v tématech, která se stávají terčem kritiky. Obraz Číny je velmi silně propojen zvláště s českou zahraniční politikou, jejíž pro-čínské směřování se stalo za vlády Bohuslava Sobotky terčem vytrvalé kritiky.

2.5 Propojení Tibetu a jiných témat

Téma Tibetu je v analyzovaném diskurzu spojeno nejčastěji s českou politickou scénou, se změnami a vyjádřeními, které se během vlády Bohuslava Sobotky udály a byly cílem časté kritiky a diskuze ze strany laické i odborné veřejnosti. Stejně tak je pozornost věnována i každoročnímu symbolu nesouhlasu s okupací Tibetu - kampani Vlajka pro Tibet, která se koná 10. března a jejíž konání je v diskurzu zmíněno. Tibet se stal v období čtyřletého působení vlády

²¹⁰ PEHE, J. Jak stabilizovat společnost. In: *Právo*. 1.11. 2014, (256), str. 6.

²¹¹ HRSTKOVÁ, J. Čína, ráj příležitostí, peklo reality. In: *Hospodářské noviny*. 28.5. 2014, (102), str. 5.

²¹² KARBAN, P. V Číně by se mohlo vyrobit deset tisíc tatrovek. In: *Právo*. 5.5. 2015, (104), str. 10.

²¹³ MOCEK, M. Tibet a bobřík mlčení. In: *Právo*. 30.4. 2014, (101), str. 6.

²¹⁴ TOMÁNEK, T. Zeman "dodá lesk" misi do Číny. In: *Lidové noviny*. 29.8. 2014, (202), str. 2.

²¹⁵ MILENKOVIČOVÁ, I. Tibet se mění, turistů z Číny přibývá. In: *Lidové noviny*. 27.2. 2017, (49), str. 7.

velmi diskutovaným tématem, jeho zapojení do českého diskurzu je přímým důsledkem zahraničně-politického obratu charakteristického větší vstřícností vůči Číně a častých bilaterálních jednání mezi oběma zeměmi či rozporuplných reakcí českých politiků a veřejnosti během oboustranných návštěv čínského a českého prezidenta či tibetského dalajlamy.

Propojení obou témat je zřetelné zejména při bližším pohledu na názvy jednotlivých titulků, ze kterých je patrný rozkol a ambivalentní vnímání českého pro-čínského obratu. Názvy jako „Protimluvy české zahraniční politiky“²¹⁶, „Jsme snad vazalové Číny? ptají se politici“²¹⁷ či „Tibet a drama české politiky“²¹⁸ poukazují na probíhající mediální diskuzi, kterou doplňuje řada článků, které se zabývají konkrétními událostmi – návštěvou dalajlamy („Dalajlama rozdělil české politiky“²¹⁹, „Dalajlama – špatné svědomí politiky“²²⁰), příjezdem čínského prezidenta do ČR („Vítání prezidenta Číny: Bursík vs. Tvrdík“²²¹, „Zátarasy a vyloučení potíživců. Čínský prezident nesměl narazit na opozici“²²²) či cestou českých politiků do Číny („Zaorálek se sklonil před rudou Čínou“²²³, „Zeman v Číně zvládl úklony i disidenty“²²⁴) apod.

Tibet a téměř vše, co k němu patří, tak v českém mediálním diskurzu vytváří časté tenze. V rámci diskurzu tak zaznívají i názory ohrazující se proti přílišné české fascinaci Tibetem – k tomu např. sociolog Jan Keller: „*O tom, jak rapidně se zhoršují pracovní podmínky evropských ocelářů a upadají jejich sociální práva, toho patrně naši obhájci lidských práv příliš nevědí. Je asi o hodně jednodušší strhnout vlajku a jinou místo ní vyvěsit než studovat praktiky neférové konkurence a dumpingu,*“²²⁵ tvrdí Keller a přístup občanských aktivistů označuje jako „selektivní“²²⁶. Ve stejném duchu hovoří i právník Jičínský: „*Různé akce na podporu Tibetu, buddhismu apod. se vyskytují i v jiných zemích. Co je však českou specifickou, je to, že jsou velmi selektivní – omezují se právě jen na Tibet. Jiné, možná horší a drastičtější případy*

²¹⁶ PEHE, J. Protimluvy české zahraniční politiky. In: *Právo*. 1.7. 2014, (152), str. 7.

²¹⁷ ČTK. Jsme snad vazalové Číny? ptají se politici. In: *Právo*. 27.10. 2016, (252), str. 2.

²¹⁸ DEJMEK, J. Tibet a drama české politiky. In: *Právo*. 4.11. 2016, (258), str. 7.

²¹⁹ BARTONÍČEK, R. a ŤOPEK, M. Dalajlama rozdělil české politiky. In: *Hospodářské noviny*. 20.10. 2016, (204), str. 1.

²²⁰ FISCHER, P. Dalajlama – špatné svědomí politiky. In: *Hospodářské noviny*. 18.10. 2016, (202), str. 8.

²²¹ Vítání prezidenta Číny: Bursík vs. Tvrdík. In: *Hospodářské noviny*. 4.3. 2016, (45), str. 1.

²²² SKOUPÁ, A. a STUHLÍKOVÁ, L. Zátarasy a vyloučení potíživců. Čínský prezident nesměl narazit na opozici. In: *Hospodářské noviny*. 30.3. 2016, (61), str. 3.

²²³ ŠAFAŘÍKOVÁ, K. Zaorálek se sklonil před rudou Čínou. In: *Lidové noviny*. 30.4. 2014, (101), str. 3.

²²⁴ TOMÁNEK, T. Zeman v Číně zvládl úklony i disidenty. In: *Lidové noviny*. 1.11. 2014, (256), str. 3.

²²⁵ KELLER, J. Jednoocí kritici. In: *Právo*. 30.3. 2016, (74), str. 6.

²²⁶ tamtéž

*porušování ... práv ... zůstávají v těchto politických a mediálních kruzích bez jakékoliv znatelné odezvy.*²²⁷

Téma Tibetu je v tisku propojeno i s dalšími tématy – zejména s obrazem Číny a lidských práv. Ve většině tiskovin tak funguje propojení témat Tibet + Čína + lidská práva + česká politika. Struktura článků následně dále odráží toto schématické dělení. Pokud se v daném diskurzu vyskytuje téma Tibetu, je téměř vždy napojeno alespoň na jedno, většinou však zároveň na více témat zmíněných výše.

Mezi další témata, se kterými je pak v rámci analyzovaného diskurzu téma Tibetu nejčastěji dáváno do souvislostí, patří zejména:

- a) náboženství – v rámci zkoumaného diskurzu představuje tibetský buddhismus významný zdroj duchovní inspirace a vnitřní transformace pro mnoho lidí, zároveň představuje útek z běžné reality, „*potřebu dát svému životu smysl v epoše, jež smysl postrádala*“²²⁸ a s tím souvisí i mnohdy zidealizovaná představa o Tibetu. O jak zřetelnou inspiraci jde, se pokusil vyjádřit např. britský historik a filozof dějin Arnold Toynbee, který označil setkání buddhismu se západní kulturou za skutečně "nejvýznamnější událost 20. století"²²⁹. Tibetské náboženství je navíc silně spjato s osobou 14. dalajlamy, s mužem, kterého „*provází silná legenda*“²³⁰, který se stal skutečnou celebritou a symbolem boje za tibetskou otázku. K tomu viz např. tibetolog Martin Slobodník: „*Setkává se s předními politiky, poskytuje rozhovory vlivným médiím, aktivně vstupuje do mezináboženského dialogu s nejvyššími reprezentanty světových náboženství, komentuje aktuální světové dění a vystupuje na zaplněných stadionech před početným, ale pozorným publikem. V globalizovaném světě se stal mediální celebritou, díky níž ani na opačném konci planety veřejnost – navzdory všem aktuálním válkám a konfliktům – dosud nezapomněla na osud těžce zkoušené horské země a jejích obyvatel.*“²³¹

²²⁷ JIČÍNSKÝ, Z. Pehe, Havel a Tibet ještě jednou. In: *Právo*. 16.7. 2014, (164), str. 7.

²²⁸ VYSTRČIL, T. Okno do velkého vozu buddhismu. In: *Lidové noviny*. 20.9. 2014, (221), str. 22. Citace vyjadřuje motivaci Jiřího Holby (dnes působícího na Orientálním ústavu Akademie věd, mezi jeho hlavní oblasti zájmu patří zejména buddhismus) pro studium buddhismu. Sám Holba tvrdí, že si uvědomil, že "musí v té zadrátované době začít sám u sebe".

²²⁹ HUCL, I. Západní sen o Tibetu. In: *Lidové noviny*. 28.5. 2016, (125), str. 23.

²³⁰ KONRÁD, D. Obávaný advokát lásky. In: *Hospodářské noviny*. 21.10. 2016, (205), str. 2.

²³¹ SLOBODNÍK, M. Tři tváře čtrnáctého dalajlamy. In: *Lidové noviny*. 15.10. 2016, (242), str. 25.

- b) film – tisk si všímá zejména oscarového režiséra Jean-Jacquesa Annauda, tvůrce filmu *Sedm let v Tibetu*, kterému byl za jeho poslední film *Totem vlka* (film vznikl pod záštitou Čínské lidové republiky) zrušen doživotní zákaz vstupu do Číny. Mediálně oblíbeným je pak Richard Gere, známý obhájce Tibetu – v rámci diskurzu je Gere označován jako „osobní přítel tibetského dalajlamy, vytrvalý obhájce lidských práv a nezávislosti Tibetu“²³² a „bojovník za lidská práva v Tibetu“²³³, který se sešel s kancléřkou Merkelovou, „*aby si s ní pohovořil o současné situaci v této čínské provincii.*“²³⁴
- c) energetika – diskurzu dominuje představení velkolepých projektů, které čínští inženýři v minulosti postavili či se chystají stavět – dokončení stavby vodní elektrárny v Tibetu²³⁵ a největší solární elektrárny na světě²³⁶, rozšíření těžby uhlí do chráněné oblasti zaujímající i část Tibetu²³⁷ či plány na vybudování 1000 kilometrů dlouhého tunelu, jímž by byla přiváděna voda z Tibetu do pouště Taklamakan v Sin-ťiang.²³⁸
- d) logistika – pozornost je věnována zejména čínským plánům na dostavění železniční trati, vedoucí až do vysokohorských oblastí Tibetu, která by propojila „na žádost Nepálu“ území obou zemí a zároveň by zahrnovala i tunel vedoucí pod Mount Everestem.²³⁹ Tisk zmiňuje i dostavbu železnice vedoucí ze Lhasy do druhého největšího města Tibetu Žikace, která dle vyjádření tibetské exilové vlády „*urychlí masové čínské přistěhovalectví do Tibetu a nucenou asimilaci, čímž ohrozí jedinečnou tibetskou kulturní identitu.*“²⁴⁰
- e) horolezectví – Tibet se v tisku často objevuje v souvislosti s velehorami, které vždy byly cílem mnoha horolezeckých expedic. V daném kontextu je nejčastěji skloňováno jméno úspěšného českého horolezce Radka Jaroše či italského horolezce německého původu Reinholda Messnera. Ve spojitosti s horolezectvím se v diskurzu objevil i odkaz na nacistické expedice do Tibetu – „*Nacisty fascinoval Tibet i Nanga Parbat. Proto*

²³² MÍŠKOVÁ, V. Richard Gere si přijel pro glóbus. In: *Právo*. 3.7. 2015, (154), str. 1.

²³³ MÍŠKOVÁ, V. Filmové nebe nad Berlínem. In: *Právo*. 16.2. 2017, (40), str. 2.

²³⁴ *tamtéž*

²³⁵ Čína dostavěla největší vodní elektrárnu v Tibetu. In: *Hospodářské noviny*. 14.10. 2015, (199), str. 13.

²³⁶ TUČEK, J. Týden bez elektřiny z uhlí. In: *Lidové noviny*. 7.7. 2017, (155), str. 20.

²³⁷ Těžba uhlí zasáhne také část Tibetu. In: *Hospodářské noviny*. 8.8. 2014, (154), str. 4.

²³⁸ ČTK. Čína chce vést vodu z Tibetu obřím tunelem. In: *Právo*. 1.11. 2017, (253), str. 13.

²³⁹ Čína prý prokope tunel pod Everestem. In: *Právo*. 11.4. 2015, (85), str. 21.

²⁴⁰ BERANOVÁ, L. Čína otevírá v Tibetu novou část sporné železnice. In: *Hospodářské noviny*. 15.8. 2015, (159), str. 6.

*nebyla náhoda, že tam mířily německé expedice. Rovněž nebyla náhoda, že Heinrich Harrer, horolezec a autor světoznámého příběhu Sedm let v Tibetu, byl členem NSDAP i SS.*²⁴¹

- f) hudba – Tibet představuje pro hudbu zdroj inspirace, což potvrzuje např. skladatel Yuzhe Song, který objel Tibet a zážitky využil při tvorbě nového alba²⁴², a svoji inspiraci Tibetem a tibetským buddhismem přiznává i brněnská skupina s názvem „Tibet“²⁴³ či americký skladatel, klavírista, budhista a velký podporovatel dalajlamy Philip Glass, který procestoval Indii, kde se setkával s tibetskými exulanty.²⁴⁴

Široký záběr analyzovaných článků naznačuje, jak významný námět Tibet představuje. Tibet prostupuje široké dimenze společnosti jako celku, kulturou počínaje a politikou konče. Zatímco v rámci diskurzu lze vliv Tibetu na kulturu definovat jako vcelku nekonfliktní a podnětný, vliv na politiku je spíše konfliktní (to však neznamená nepodnětný). Tibetu a jeho projekci do českého politického diskurzu se věnuje poslední část kapitoly.

2.6 Tibet v českém politickém diskurzu

Tibet ve spojení s českou politikou tvoří obsahově nejrozsáhlejší část analyzovaného diskurzu. Téma Tibetu je nutné vnímat jako součást tehdejšího politického rámce, téma je využíváno vládnoucími i opozičními stranami jako nástroj vhodný pro politický boj a pro získání politických bodů (to platí zejména pro opozici, která se snaží vládnoucí strany neustále konfrontovat), což se projevuje např. v konstrukci „lidská práva nebo business“. Vylučovací poměr či vztah mezi oběma pojmy, který je (většinou implicitně) v mnoha článcích přítomen, je následně využit k formulaci negativního postoje a vyjádření nesouhlasu k současné zahraniční politice, k čemuž slouží pojmy navozující dojem, že se vzdáváme či upřednostňujeme jedno (lidská práva) na úkor druhého (ekonomické výhody), viz např. *„Pokud mlčíme především proto, že si nechceme pokazit obchod s ekonomicky globálně úspěšným diktátorským režimem, proč se kvůli tomuto pragmatickému či cynickému posunu k nadřazenosti ekonomických zájmů nad jinými hodnotami navázat v podobě kostrbatých intelektuálních konstrukcí do Havla coby*

²⁴¹ PETRÁČEK, Z. Být výjimečný a přežít. In: *Lidové noviny*. 29.7. 2014, (175), str. 10.

²⁴² DORŮŽKA, P. Známý festival etnické hudby oklamal i znalce. In: *Hospodářské noviny*. 9.7. 2014, (132), str. 16.

²⁴³ ŠPULÁK, J. Tibet: Líbil se nám nekonečný uzel. In: *Právo*. 24.11. 2016, (274), str. 7.

²⁴⁴ KONRÁD, D. Ruce klavíristy Glasse zahrály dalajlamovi. In: *Hospodářské noviny*. 24.11. 2016, (219), str. 22.

*jakéhosi naivky?*²⁴⁵, dále viz např. pojmy jako „*brutální znásilňování demokracie ve prospěch ekonomického růstu*“²⁴⁶, „*poklonkujeme globálnímu trhu a klaníme se byznysu*“²⁴⁷ apod.

Téma Tibetu je v daném kontextu nejvíce spojeno s aktuální zahraniční politikou, která je konstruována v protikladu s „havlovskou“, založenou na morálních hodnotách v politice. Tato aktuální zahraniční politika je nejčastěji vyjádřena adjektivy evokujícími vztah podřízenosti – např. „servilní“²⁴⁸, „poklonkování“²⁴⁹, „úslužný“²⁵⁰, „ponižený“²⁵¹ stejně tak jako „ostudný“²⁵², „naivní“²⁵³ či dokonce „nebezpečný“²⁵⁴ a je spojena zejména s ministrem zahraničí Lubomírem Zaorálkem, s jeho náměstkem Petrem Drulákem a prezidentem Milošem Zemanem – ti jsou považováni za hlavní tvůrce této politiky, jdoucí proti odkazu Václava Havla. U zmíněných tvůrců zahraniční politiky převažuje vysoce negativní hodnocení. Drulák je kladen do přímého protikladu s minulostí – je považován za narušitele historické kontinuity v zahraniční politice. Náměstek Drulák tak „proměňuje“²⁵⁵, „přehodnocuje“²⁵⁶, „snaží se změnit orientaci“²⁵⁷ zahraniční politiky. Zaorálek jako ministr je zejména kritizován v souvislosti s návštěvou v Číně, kde vydal prohlášení o územní nedělitelnosti ČLR. Zaorálkova činnost coby ministra je spojena s termíny jako „sklonil se“²⁵⁸, „úklon“²⁵⁹, „ponižuje se“²⁶⁰ apod.

Ještě negativnější obraz však média vytváří o prezidentovi Zemanovi. Ten je v rámci diskurzu hodnocen výrazy, které poukazují nejen na jeho státnická pochybení, ale zároveň čelí i slovním invektivám vůči svému osobnímu charakteru. Zeman je tak hodnocen mimo jiné jako „buran z Vysočiny“²⁶¹ či „ruský šváb“²⁶², u něhož se projevuje „*pomstychtivost křížená se*

²⁴⁵ PEHE, J. Realismus a pokrytectví v zahraniční politice. In: *Právo*. 9.7. 2014, (158), str. 7.

²⁴⁶ tamtéž

²⁴⁷ KELLER, J. Číně to osladíme. In: *Právo*. 30.10. 2014, (254), str. 6.

²⁴⁸ MARTINEK, J. Pravicoví senátoři odmítli pročínské prohlášení. In: *Právo*. 1.12. 2016, (280), str. 2.

²⁴⁹ TOMÁNEK, T. Vládní rozkol kvůli dalajlamovi. In: *Lidové noviny*. 20.10. 2016, (246), str. 2.

²⁵⁰ HUDEMA, M. Dalajlamův efekt a čínské Dukovany. In: *Hospodářské noviny*. 25.10. 2016, (207), str. 8.

²⁵¹ ADAMIČKOVÁ, N. a KÖNIGOVÁ, M. TOP 09 chce od Štěcha distanci od prohlášení. In: *Právo*. 29.10. 2016, (253), str. 5.

²⁵² NOVÁ, E. Zeman se otřel o Evropu i USA. In: *Lidové noviny*. 29.3. 2016, (73), str. 3.

²⁵³ ANÝŽ, D. Naše malá politika rozvoje. In: *Hospodářské noviny*. 30.4. 2014, (84), str. 12.

²⁵⁴ HÁLA, M. Čína jako feudální impérium. In: *Hospodářské noviny*. 22.7. 2016, (141), str. 8.

²⁵⁵ ELIÁŠOVÁ, K. a KOLMAŠ, M. Amerika udělala ze Sobotky havlistu. In: *Lidové noviny*. 21.11. 2014, (272), str. 1.

²⁵⁶ tamtéž

²⁵⁷ HUDEMA, M. Odklonem od Havla Česko prodělá. In: *Hospodářské noviny*. 30.10. 2014, (212), str. 8.

²⁵⁸ ŠAFAŘÍKOVÁ, K. Zaorálek se sklonil před rudou Čínou. In: *Lidové noviny*. 30.4. 2014, (101), str. 3.

²⁵⁹ ŠAFAŘÍKOVÁ, K. Čínská otočka Prahy: nebyvalá shoda. In: *Lidové noviny*. 7.5. 2014, (106), str. 5.

²⁶⁰ PETRÁČEK, Z. Kdo rozhoduje o Číně?. In: *Lidové noviny*. 24.10. 2014, (250), str. 10.

²⁶¹ JOCH, R. Návrat užitečného idiota. In: *Lidové noviny*. 31.10. 2014, (255), str. 11.

²⁶² HONUS, A. Zemana vítali i odpůrci s transparenty. In: *Právo*. 12.11. 2014, (265), str. 4.

zlomyslností²⁶³, a který „již roky plácá, cokoli mu slina na jazyk přinese.“²⁶⁴ Zemanova role je zmíněna i s ohledem na vstřícné vystupování vůči Rusku, viz např. „*Těsné spojení s Čínou provází tradičně silný vztah k Rusku, tedy kombinace blízká prezidentu Zemanovi...*“²⁶⁵, dále např. „*prezident Zeman usiluje od svého zvolení o posílení vztahů s Čínou a Ruskem spíše než o vztahy s NATO a EU*“²⁶⁶ či „*Naše země se Zemanovou zásluhou v politickém smyslu otáčí směrem k Rusku a právě i Číně.*“²⁶⁷

Jako spíše negativní lze hodnotit obraz premiéra Bohuslava Sobotky, který je považován za součást nově nastoleného trendu v zahraniční politice (viz např. „*Kormidlo tímto směrem pootočil na jaře i premiér Bohuslav Sobotka prohlášením, že ČR respektuje územní celistvost Číny...*“²⁶⁸), zároveň s tím si však uchovává jistou návaznost na politickou tradici Václava Havla. Premiér Sobotka tak na jedné straně uklidil „*agendu lidských a občanských práv do šuplíku s nápisem ,nežádoucí*“²⁶⁹, na straně druhé se „*ve svém včerejším projevu (u příležitosti zahájení česko-čínského fóra – pozn. autora) právě na Havlovo pojetí lidských práv nepřímo odvolal...*“²⁷⁰

Mluvíme-li o „havlovské politice“ či „Havlově pojetí lidských práv“, je důležité zmínit, že má toto slovní spojení v daném diskurzu velmi silné zastoupení. Je hodnoceno velice pozitivně, je k němu často odkazováno téměř jako k ideálu, k něčemu, co tu bylo, a co se nyní snaží vládnoucí garnitura narušit, což je hodnoceno naopak velice negativně. Havlovo „image“ se tak co do kladných bodů dá srovnat pouze s osobou dalajlamy, taktéž velice pozitivně hodnocenou. Havel je považován za „zakladatele“ českého zájmu o Tibet, Václav Havel se „*zasloužil o to, že česká diplomacie kladla důraz na ochranu lidských práv kdekoliv ve světě.*“²⁷¹ Právnik Zdeněk Jičínský o něm napsal, že „*byl vysoce oceňován jako symbol sametové revoluce, jako představitel nové morální politiky spojené s obranou lidských práv. Jeho morální a politická autorita byla neobyčejná.*“²⁷² Havel je „*nepochybně nejlepším vývozním artiklem,*

²⁶³ JELÍNEK, L. Rozorané brázdy. In: *Právo*. 24.10. 2016, (249), str. 6.

²⁶⁴ KAMBERSKÝ, P. Böhmerwald. In: *Lidové noviny*. 16.9. 2014, (217), str. 1.

²⁶⁵ HÁLA, M. Panda sem, panda tam. In: *Lidové noviny*. 5.3. 2016, (55), str. 11.

²⁶⁶ ČTK. Hlava Číny vůbec poprvé v Česku. In: *Právo*. 29.3. 2016, (73), str. 1.

²⁶⁷ MARJANOVIČ, T. Zmatený ministr Lubomír Zaorálek. In: *Hospodářské noviny*. 15.3. 2016, (52), str. 9.

²⁶⁸ Zeman zítra odlétá na státní návštěvu Číny. In: *Právo*. 22.10. 2014, (248), str. 13.

²⁶⁹ ANÝŽ, D. Naše malá politika rozvoje. In: *Hospodářské noviny*. 30.4. 2014, (84), str. 12.

²⁷⁰ ANÝŽ, D. Česká značka: Made in Václav Havel. In: *Hospodářské noviny*. 29.8. 2014, (169), str. 3.

²⁷¹ JACQUES, K. Tibet: když nás něco přesahuje. In: *Hospodářské noviny*. 10.3. 2014, (48), str. 8.

²⁷² JIČÍNSKÝ, Z. Havel, Tibet, Čína: svár pokrytectví a realismu. In: *Právo*. 8.7. 2014, (157), str. 7.

*který tato země má*²⁷³. Jméno bývalého prezidenta navíc zaznívá velmi často i z názvů titulků, které odkazují k Havlově politickému působení či nové politice, která tuto kontinuitu nabourává, viz např. „Havlovy časy jsou pryč, cítí disidenti ve světě“²⁷⁴, „Odklonem od Havla Česko prodělá“²⁷⁵, „Diplomacie po havlovsku je v ohrožení“²⁷⁶ apod. Jméno Václava Havla tak v rámci diskurzu působí jako jakýsi „středobod“, od kterého se odvíjí a k němuž se vztahuje vše, co „přišlo potom“.

Převládající pozitivní obraz bývalého prezidenta však výjimečně narušují i některá vyjádření poukazující na to, že Havlova politika byla naopak chybná. Mezi hlavní kritiky Havlovy politiky patří zejména ti, kdo razí v zahraniční politice „nový kurz“. Petr Drulák, považovaný za jednoho z tvůrců této „nové“ politiky, odmítá propojit jméno Václava Havla s „nějakým významným renomé České republiky“²⁷⁷ a otevřeně dodává: „*Já považuji dosavadní politiku za chybnou. Říkám tomu falešný univerzalizmus – falešná představa, že to, jakou jsme si vybudovali představu ideální společnosti, bychom měli vnucovat těm ostatním.*“²⁷⁸ Prezident Zeman podobně dodává: „*Skončila naštěstí doba, kdy jsme moralizovali a radili ostatním, a přitom jsme si nezametli před vlastním prahem*“²⁷⁹ a Lubomír Zaorálek společně s náměstkem Drulákem se nechali slyšet, že cílem jejich politiky je „*důsledné očištění české politiky lidských práv od eurocentrických misionářských nánosů.*“²⁸⁰ Filozof Václav Bělohradský k tomu dodává: „*Když hovoříme o ‚havlovské tradici v zahraniční politice‘, nelze škrtnout morální zodpovědnost za ‚lidskoprávní‘ podporu americké invaze do Iráku, kterou USA legitimizovaly lži o zbraních hromadného ničení.*“²⁸¹

Výše zmíněná negativní hodnocení u některých politiků poskytují důkaz o mnohem hlubším rozporu, který se v české společnosti odehrává. V rámci zkoumaného diskurzu je toto hodnotové dilema dobře viditelné v občasných názorových střetech mezi odpůrci a obháji nově pojaté zahraniční politiky. Nejplodnější část diskuze, kdy autoři reagují na články ostatních diskutujících, se odehrává převážně na stránkách deníku *Právo*, ve

²⁷³ ŠUSTROVÁ, P. Dělitelnost svobody. In: *Lidové noviny*. 11.3. 2016, (60), str. 20.

²⁷⁴ FREISLER, E. Havlovy časy jsou pryč, cítí disidenti ve světě. In: *Lidové noviny*. 20.11. 2014, (271), str. 11.

²⁷⁵ HUDEMA, M. Odklonem od Havla Česko prodělá. In: *Hospodářské noviny*. 30.10. 2014, (212), str. 8.

²⁷⁶ SÁNCHEZOVÁ, Y. Diplomacie po havlovsku je v ohrožení. In: *Lidové noviny*. 23.10. 2014, (249), str. 11.

²⁷⁷ ŠAFAŘÍKOVÁ, K. Havlova politika byla chybná a škodlivá. In: *Lidové noviny*. 30.5. 2014, (125), str. 4

²⁷⁸ tamtéž

²⁷⁹ Zeman zítra odlétá na státní návštěvu Číny. In: *Právo*. 22.10. 2014, (248), str. 13.

²⁸⁰ ANÝŽ, D. Česká značka: Made in Václav Havel. In: *Hospodářské noviny*. 29.8. 2014, (169), str. 3.

²⁸¹ BĚLOHRADSKÝ, V. Lidskoprávní spanilé jízdy. In: *Právo*. 28.6. 2014, (150), str. 7.

zcela zanedbatelném rozsahu pak i na stránkách ostatních deníků. Do diskuze nad směřováním zahraniční politiky se tak zapojuje laická i odborná veřejnost, např. filozof Václav Bělohradský, právník Jiří Přibáň či Zdeněk Jičínský, kněz Tomáš Halík, ekonom Tomáš Sedláček, politologové Lukáš Jelínek, Jiří Pehe či Thomas Kulidakis, sociologové Antonín Rašek a Jan Keller, publicista Alexandr Mitrofanov a další.

Diskuze probíhá formou reakcí na články názorových oponentů a její časovou strukturu přibližuje následující schéma: Václav Bělohradský nejprve napsal úvahu Lidskoprávní spanilé jízdy²⁸² (*Právo* 28.6. 2014), proti jeho názoru vystoupil Jiří Pehe v článku Protimluvy české zahraniční politiky (*Právo* 1.7. 2014). Právník Jičínský posléze publikoval text Havel, Tibet, Čína: svár pokrytectví a realismu (*Právo* 8.7. 2014), na který zareagoval politolog Jiří Pehe článkem Realismus a pokrytectví v zahraniční politice (*Právo* 9.7. 2014), na což Zdeněk Jičínský napsal polemiku Pehe, Havel a Tibet ještě jednou (*Právo* 16.7. 2014).²⁸³

Bělohradský zahájil diskuzi, když ve svém textu odsoudil tzv. lidskoprávní atlantismus, který je „beznadějně pokrytecký“²⁸⁴ a „smysl pojmu lidská práva zužuje na obranu (euro)amerických zájmů v globální ekonomice“²⁸⁵. Bělohradského názor stojí na myšlence, že „každý národ má právo dojít k pochopení toho, co jsou lidská práva, vlastní cestou“²⁸⁶. Naopak onen „lidskoprávní atlantismus“ „vnucuje zvnějšku koloniálními metodami jiným národům režimy, které jsou nesmiřitelné s jejich historickými zkušenostmi.“²⁸⁷ K těmto myšlenkovým východiskům má blízko právě náměstek Petr Drulák i např. právník Jičínský, který poukazuje na selektivní přístup vůči Tibetu a zaujetí Tibetem považuje za „módní záležitost“.²⁸⁸ Jiří Pehe naopak s Bělohradským vede polemiku, ve které jeho kritiku „lidskoprávního atlantismu“ považuje za plnou protimluvů a na příkladu Havlovy podpory Tibetu jí označuje za nekonzistentní. K tomu dodává: „Pokud bychom použili Bělohradského must, pak se Havel opakovaně zastával Tibetu na základě jakési "lžiideologie" lidskoprávního atlantismu, přičemž v konečných důsledcích bránil jen (euroamerické) zájmy v globální ekonomice,“²⁸⁹ tvrdí Pehe a

²⁸² Tento článek Václava Bělohradského nebyl původně součástí zkoumaného diskurzu kvůli absenci klíčových slov. Z důvodu jeho relevance a provázanosti s dalšími texty byl však do analýzy zahrnut.

²⁸³ RAŠEK, A. O lidských právech vlídněji. In: *Právo*. 17.7. 2014, (165), str. 7.

²⁸⁴ BĚLOHRADSKÝ, V. Lidskoprávní spanilé jízdy. In: *Právo*. 28.6. 2014, (150), str. 7.

²⁸⁵ tamtéž

²⁸⁶ tamtéž

²⁸⁷ tamtéž

²⁸⁸ JIČÍNSKÝ, Z. Havel, Tibet, Čína: svár pokrytectví a realismu. In: *Právo*. 8.7. 2014, (157), str. 7.

²⁸⁹ PEHE, J. Protimluvy české zahraniční politiky. In: *Právo*. 1.7. 2014, (152), str. 7.

klade otázku: „Proč tedy ale Havla kritizovali zleva i zprava, že svou podporou pro Tibet ohrožuje obchod s Čínou? Nebo snad chceme tvrdit, že ohrožoval český obchod s Čínou, aby pomohl americkým zájmům?“²⁹⁰

Otázky nastíněné výše představují v rámci zkoumaného diskurzu podnětnou a často chybějící (a do té míry i unikátní a ojedinělou) součást širší odborné diskuze o lidských právech i východiscích české zahraniční politiky. Bělohradského zásah ve formě článku o „lidskoprávním atlantismu“ nabourává obecně přijímanou představu západního pojetí lidských práv a klade důležité otázky, které však v jinak monoliticky „protičínském“ prostředí zkoumaného diskurzu představují ojedinělou výjimku. Podstatné je v tomto ohledu zmínit především na první pohled patrnou odlišnost mezi všemi analyzovanými deníky. Jak bylo zmíněno výše, dominantní část diskuze zpochybňující některá obecně přijímaná myšlenková východiska (viz lidská práva, lidskoprávní atlantismus apod.) se odehrává na stránkách deníku *Právo*. Poněkud překvapivě pak může působit téměř naprostá absence jakékoliv diskuze na stránkách obou dalších deníků. *Hospodářské noviny* tak přistupují k otázce Číny a ke změně české zahraniční politiky kriticky, bez nastínění alternativního přístupu, zároveň si však nejvíce všímají ekonomického aspektu „nové“ zahraniční politiky, viz např. „Čínské investice do české ekonomiky jsou zatím přes velké čínské sliby nevelké“²⁹¹, „čínské investice nestojí ani za vlašák s rohlíkem“²⁹² či „Český export do Číny v posledních letech roste, roste ale i dovoz a výsledek je stále zhruba deset ku jedné ve prospěch Číňanů“²⁹³. *Lidové noviny* se v tomto ohledu poněkud odlišují, neboť na svých stránkách dávají prostor (ve formě rozhovoru) zastáncům a tvůrcům této zahraniční politiky, např. náměstkovi Petru Drulákovi (viz Havlova politika byla chybná a škodlivá, *Lidové noviny* 30.5. 2014) či premiérovi Sobotkovi (Převzali jsme zemi v katastrofě... Vztahy s Čínou jsme změnilí vědomě, *Lidové noviny* 13.6. 2014), zaznívá zde tedy obhajoba nové politiky ústy jejich protagonistů, širší diskuze o tématu ze strany autorů však chybí a jako v případě *Hospodářských novin* převažují protičínské postoje, kritika zahraniční politiky či odkazy na Václava Havla coby morální ikonu.

Na politické rovině se (v rámci analyzovaného diskurzu) do diskuze o otázkách spojených se zahraniční politikou zapojila většina parlamentních stran a jejich představitelů – názorový střet

²⁹⁰ PEHE, J. Protimluvy české zahraniční politiky. In: *Právo*. 1.7. 2014, (152), str. 7.

²⁹¹ HUDEMA, M. Dalajlamův efekt a čínské Dukovany. In: *Hospodářské noviny*. 25.10. 2016, (207), str. 8.

²⁹² SEDLÁČEK, T. Zemanův policejní prezidentský majestát. In: *Hospodářské noviny*. 14.4. 2016, (72), str. 9.

²⁹³ HRSTKOVÁ, J. Čína, ráj příležitostí, peklo reality. In: *Hospodářské noviny*. 28.5. 2014, (102), str. 5.

o zahraničně-politickém směřování země se projevili při mnoha událostech. V diskurzu byly zmíněny zejména cesty českého ministra zahraničí Zaorálka a prezidenta Miloše Zemana do Číny, návštěva čínského prezidenta Si Ťin-pchinga v Praze a přijetí dalajlamy vládními představiteli Danielem Hermanem a Pavlem Bělobrádkem v říjnu 2016, na což reagovali nejvyšší ústavní činitelé tiskovým prohlášením o „soukromých aktivitách“ některých ministrů. Zejména poslední zmíněná událost se stala symbolem české politické nejednoty, o čemž vypovídá následující schéma naznačující pozice jednotlivých stran k dané otázce:

- a) ČSSD a prezident – odmítnutí přijetí dalajlamy, např. ministr Zaorálek schůzku s dalajlamou označil za „podraz“.²⁹⁴ Premiér Sobotka se „bojí čínské odvety“²⁹⁵ a z hradu zazněla (ústly mluvčího Ovčáčka) kritika ministra Hermana a spol., kteří „dali přednost mediální slávě před zájmy České republiky a jejích občanů.“²⁹⁶
- b) ANO – Andrej Babiš se zastal vládního kolegy Hermana: „Vážím si vás, pane ministře. Nebát se a nekrást, říkal Masaryk,“²⁹⁷ vyjádřil se k setkání předseda ANO a zároveň dodal: „Jsme svobodní a můžeme se setkávat s kým chceme.“²⁹⁸ Následnou dalajlamovou návštěvu Senátu ocenil i ministr spravedlnosti za ANO Robert Pelikán.
- c) KDU-ČSL – členové vlády Daniel Herman a Pavel Bělobrádek se sešli s duchovním vůdcem Tibetu, čímž celou „aféru“ odstartovali. Za schůzku je pochválila i pražská pobočka KDU-ČSL: „Přijetím dalajlamy prokázali věrnost evropským hodnotám.“²⁹⁹
- d) TOP 09 - s dalajlamou se sešel (v rámci větší skupiny lidí) i Karel Schwarzenberg, TOP 09 schůzku podpořila, následné tiskové vyjádření nejvyšších ústavních činitelů tvrdě odsoudila. Poslanec za TOP 09 Miroslav Kalousek se nechal slyšet, že „toto prohlášení ponížilo Českou republiku, její občany a zpochybnilo náš kredit ve svobodném světě. Vystavilo nám nálepkou země, pro kterou je lidská svoboda obchodovatelnou komoditou.“³⁰⁰

²⁹⁴ ŠRAJBROVÁ, M. Ministři se hádají o dalajlamu. Zaorálek obvinil Hermana z podrazu. Nic jsem neslíbil, hájí se Herman. In: *Hospodářské noviny*. 31.10. 2016, (210), str. 3.

²⁹⁵ TOMÁNEK, T. Vládní rozkol kvůli dalajlamovi. In: *Lidové noviny*. 20.10. 2016, (246), str. 2.

²⁹⁶ Dalajlamu přijal ministr kultury Daniel Herman. In: *Hospodářské noviny*. 19.10. 2016, (203), str. 1.

²⁹⁷ ČTK. Prohlášení k setkáním s dalajlamou vyvolalo bouři. In: *Právo*. 20.10. 2016, (246), str. 1.

²⁹⁸ TOMÁNEK, T. Vládní rozkol kvůli dalajlamovi. In: *Lidové noviny*. 20.10. 2016, (246), str. 2.

²⁹⁹ PEŇÁŠ, K. a TOMÁNEK, T. ČSSD platí Čína, naznačil novinář. In: *Lidové noviny*. 21.10. 2016, (247), str. 1.

³⁰⁰ ADAMIČKOVÁ, N. a KÖNIGOVÁ, M. TOP 09 chce od Štěcha distanci od prohlášení. In: *Právo*. 29.10. 2016, (253), str. 5.

- e) ODS – tiskové prohlášení ústavních činitelů odsoudil i předseda ODS Petr Fiala se slovy: „*Je to zbytečné, nedůstojné a vysloveně podlézavé. Nechápu, proč se k tomu nejvyšší ústavní činitelé rozhodli. Jenom to svědčí o bezradnosti české zahraniční politiky. Takovéto trapné gesto nemůže žádná země považovat za projev přátelství, ale pouze za nedůstojný projev nesvéprávnosti.*“³⁰¹ Europoslanec Zahradil situaci označil za „diplomatický skandál“³⁰² a dodal, že vláda se zachovala „nepochopitelně submisivně.“³⁰³
- f) ostatní strany – šéf poslanců KSČM Michal Kováčik ke schůzce uvedl, že „*si nemyslí, že by samotná schůzka mohla vztahům uškodit.*“³⁰⁴ Poslanci Úsvitu se pak k setkání nevyjadřovali.

Zkoumaný diskurz si všímá nejen postojů a vyjádření jednotlivých politických aktérů, zároveň s tím vytváří i obraz dalajlamy. U dalajlamy tak převažuje velmi pozitivní obraz, v rámci diskurzu bývá kromě termínu „dalajlama“ nejčastěji označován jako „duchovní vůdce“ či „mnich“ s přívlastky naznačujícími jeho pacifistickou povahu a poslání, např. „mírumilovný mnich“³⁰⁵, „osamělý mnich“³⁰⁶, „člověk, který nemá ani armádu, ani peníze“³⁰⁷, „nositel Nobelovy ceny míru“³⁰⁸ apod. Zároveň s tímto pozitivním obrazem však vzniká silný obraz dalajlamy jako osoby, která přináší problémy a budí kontroverze. Dalajlama tak „rozvířil českou politiku“³⁰⁹ a jeho návštěvy jsou tak „stále kontroverznější“³¹⁰. „*Kdykoliv sem (do ČR – pozn. autora) přijede, kdykoliv se o tom jen uvažuje, rozpoutá se virvál, jaký by si našinec před čtvrtstoletím nepředstavil.*“³¹¹ Vzniká tak paradoxní obraz, kdy člověk považovaný za „mírumilovného mnicha“ přináší do zemí, do kterých cestuje, mnoho problémů.

Mimo návštěvu 14. dalajlamy v ČR vzbudil široký ohlas v médiích i příjezd čínského prezidenta Si Ťin-pchinga do Prahy. Tisk si všímá zejména organizovanosti celé akce z čínské strany a

³⁰¹ ČTK. Prohlášení k setkáním s dalajlamou vyvolalo bouři. In: *Právo*. 20.10. 2016, (246), str. 1.

³⁰² Opozice opět cupovala prohlášení čtyř činitelů. In: *Právo*. 31.10. 2016, (254), str. 2.

³⁰³ tamtéž

³⁰⁴ ČTK. TOP 09 a ODS: Je to servilita. In: *Právo*. 20.10. 2016, (246), str. 1.

³⁰⁵ SEDLÁČEK, T. Dalajlámání české politiky. In: *Hospodářské noviny*. 20.10. 2016, (204), str. 9.

³⁰⁶ HANÁK, J. Inkontinence. In: *Lidové noviny*. 26.11. 2016, (276), str. 12.

³⁰⁷ LÉKO, I. Politika jedné špíny. In: *Lidové noviny*. 21.10. 2016, (247), str. 8.

³⁰⁸ BARTONÍČEK, R. a ŤOPEK, M. Dalajlama rozdělil české politiky. In: *Hospodářské noviny*. 20.10. 2016, (204), str. 1.

³⁰⁹ SEDLÁČEK, T. Dalajlámání české politiky. In: *Hospodářské noviny*. 20.10. 2016, (204), str. 9.

³¹⁰ RAŠEK, A. Hra s ohněm. In: *Právo*. 18.10. 2016, (244), str. 6.

³¹¹ PETRÁČEK, Z. Sebeúcta. In: *Lidové noviny*. 18.10. 2016, (244), str. 1.

častých potyček. Výrazný ohlas vzbudil i posléze velice kritizovaný zásah policie na půdě FAMU. Pokud jde o organizovanost Číňanů, celá akce je vyobrazena jako masová a pečlivě dopředu naplánovaná. V rámci diskurzu tak zaznívá, že „*vítání Si Ťin-pchinga se dopředu pečlivě připravovalo, ... se vším pomáhala čínská ambasáda ...*“³¹², dále viz např.: „*Nejvíc na mne ale zapůsobily skupiny Číňanů, kteří se slétli svému prezidentovi na uvítanou... na první pohled organizované nadšení působilo poněkud nepřírozně.*“³¹³

Politický spor, který se odehrává na pozadí událostí spojených s Tibetem, přináší i téma, týkající se upřímnosti v politice. Analyzovaný diskurz tak poskytuje příklady, kdy dochází ke střetům mezi politiky o „pokrytectví“ v politice. Někteří politici tak kritizují opoziční strany, jejichž zájem o Tibet nemá být vyjádřením skutečné solidarity, ale pokrytectvím ve snaze získat politický vliv. Kritika je pak směřována i vůči těm, kteří svoji pozornost zaměřují na Tibet, avšak mlčí v mnoha dalších případech zneužívání lidských práv. Václav Klaus považuje téma Tibetu za „*stádní, davový koncept, který není autentický*“³¹⁴ a tvrdí, že nejde o skutečnou lásku k Tibetu, ale že „*je to falešná hra a je to zneužití okamžiku.*“³¹⁵ Prezident Zeman vidí za českou fascinací Tibetem především „*touhu po zviditelnění*“³¹⁶ a prohlašuje, že většinou „*to produkuje lidé, co odešli ze svých funkcí, Bursík, Schwarzenberg a Kalousek. Rovněž Kocáb, který byl ministrem pro lidská práva.*“³¹⁷ Na jistou falešnost či snad oportunistický přístup některých politiků poukázal i expremiér Nečas, který se nechal slyšet, že během 3 vlád, ve kterých seděl společně např. s někdejšími ministry spravedlnosti za ODS Jiřím Pospíšilem ho „*na téma Tibetu a Číny neslyšel říci jeden jediný pokus o jakoukoli myšlenku*“³¹⁸ a na pokrytectví poukazuje i Václav Bělohradský, který upozorňuje na fakt, že některé výtky směřované vůči Číně, týkající se např. otrocké práce, mučení zajatců či politických vězňů, by se měly taktéž adresovat některým západním zemím, zejména pak USA.³¹⁹

³¹² SKOUPÁ, A. a STUHLÍKOVÁ, L.. Ať žije Čína! Prezidenta vítaly nacvičené oslavy. In: *Hospodářské noviny*. 2016, (60), str. 4.

³¹³ ŠUSTROVÁ, P. Návštěva. In: *Lidové noviny*. 1.4. 2016, (76), str. 20.

³¹⁴ MARTINEK, J. Klaus: Eurobossům se migrace hodí. In: *Právo*. 16.4. 2016, (89), str. 7.

³¹⁵ tamtéž

³¹⁶ ČTK. Zeman znectil kritiky: Chudinka zpěvačka, amatérka soudkyně. In: *Právo*. 18.4. 2016, (90), str. 8.

³¹⁷ tamtéž

³¹⁸ ADAMIČKOVÁ, N. Nečas se obul do Pospíšila: K Tibetu vždy jen mlčel. In: *Právo*. 30.10. 2014, (254), str. 2.

³¹⁹ BĚLOHRADSKÝ, V. Čína – velmoc v postbipolárním světě. In: *Právo*. 16.11. 2016, (268), str. 7.

Závěr

Tato bakalářská práce se zaměřila na analýzu tisku (*Hospodářské noviny, Lidové noviny, Právo*), který vycházel v období vlády Bohuslava Sobotky. Cílem práce bylo za pomoci metod kritické diskurzivní analýzy nalézt odpověď na výzkumné otázky týkající se vnímání Tibetu v českém mediálním prostředí. Bakalářská práce se konkrétně zaměřila na odkrytí mediálního obrazu Tibetu a Číny, na propojení Tibetu s jinými tématy a na vymezení nejvýznamnějších konfliktních linií v českém politickém diskurzu, které se vztahují k otázce Tibetu.

Zvolené téma odráží struktura práce, která se ve své první teoreticko-metodologické části zaměřuje na vymezení základních pojmů spjatých s mediálními studiemi (mediální konstrukce reality, agenda-setting a gatekeeping), posléze následuje představení kritické diskurzivní analýzy, jejích základních východisek a teoretických konceptů, v poslední části je pak pozornost věnována uvedení specifického proudu kritické diskurzivní analýzy, známého jako diskurzivně historický přístup.

Analytická část práce se věnuje nejprve vnějšímu kontextu daného tématu, který je rozdělen do 2 kapitol – kapitola první pojednává o dějinách Tibetu ve 20. a 21. století, kapitola druhá pak o česko-čínských vztazích v období samostatné ČR. V rámci první kapitoly jsou představeny nejdůležitější okamžiky Tibetu před a po čínské invazi, druhá kapitola pak klade důraz na vývoj vztahů mezi ČR a ČLR s přihlédnutím na některé rysy a tendence spjaté s aktuálně převažující koncepcí zahraniční politiky. V poslední části se analytická část věnuje zodpovězení výzkumných otázek.

Výsledná zjištění poukazují na převládající ambivalentní obraz Tibetu. V diskurzu je přítomen obraz zaostalého Tibetu prezentovaný zejména propagátory nového kurzu v zahraniční politice – např. Lubomírem Zaorálkem či Milošem Zemanem. Zároveň však převládá náhled odsuzující anexi Číny. V souvislosti s čínskou okupací dominují diskurzu termíny poukazující na drastické změny, které se v Tibetu stále dějí a jejichž vyjádřením je např. devastace kulturního bohatství Tibetu, stěhování etnických Chanů či upalování mnichů a mnišek.

Čína je v rámci diskurzu hodnocena velmi negativně, jako představitel nedemokratických režimů (spolu např. s Ruskem), což je silně propojeno zejména se současným prezidentem Si Ťin-pchingem, který je považován za osobu nejvíce spjatou s utužením režimu, s cenzurou,

otroctvím či pronásledováním režimu nepřátelských jedinců a dalšími restrikcemi v současné čínské společnosti. Převažující negativní obraz Číny nabourává pouze ekonomický náhled, který Číně přisuzuje nesporné ekonomické úspěchy.

Téma Tibetu je v diskurzu nejčastěji propojeno s českou politikou, často se však zároveň s tím vyskytuje ve spojitosti s obrazem Číny či lidských práv a váže se i na další témata – zejména kulturu, náboženství, energetiku, logistiku, horolezectví apod., což vypovídá o pronikání tématu do velice odlišných společenských dimenzí.

Rozsahově nejbohatší část zkoumaného diskurzu se věnuje české politice, konkrétněji pak zahraniční politice, která je hodnocena až na výjimky negativně (to se promítá i do negativní konstrukce „business nebo lidská práva“, lidská práva jsou „zaprodána“), je spojena především s ministrem zahraničí Zaorálkem, jeho náměstkem Drulákem a prezidentem Zemanem. Diskurzu dominuje negativní obraz těchto politiků, kteří jsou hodnoceni jako protipól ideálu, jehož ztělesněním byl prezident Václav Havel, který je naopak hodnocen velmi kladně. Havel je vyobrazen jako zakladatel české politiky založené na lidských právech, která přinesla ČR v zahraničí velmi pozitivní reputaci. V rámci analyzovaného diskurzu je nutné zmínit především roli filozofa Václava Bělohradského, který vede polemiku se zastánci protičínské politiky a tvoří ojedinělý „protiproud“ nabourávající jinak dominantní představu spojenou s neomylností západní koncepce lidských práv. Bělohradského články v deníku *Právo* se tak staly středobodem následných diskuzí a především reakcí ze strany názorových oponentů či stoupenců.

V rámci diskurzu je dobře viditelný i rozdíl mezi zkoumanými deníky, kdy *Hospodářské noviny* a *Lidové noviny* přistupují k tématu z pozice kritika zahraniční politiky, v daném tisku tak až na výjimky (rozhovory s premiérem Sobotkou či náměstkem ministra zahraničí Drulákem v *Lidových novinách*) převládá negativní vyobrazení současné politiky vůči Číně, charakteristická je i nepřítomnost širší diskuze o zásadních otázkách, v daném kontextu např. o koncepci lidských práv. V deníku *Právo* naopak zaznívá (krom vyjádření nesouhlasu s politikou vůči Číně) i kritika či zpochybnění tohoto postoje, deník dává prostor alternativnímu vnímání – zejména kritice západního pojetí lidských práv a Václava Havla či pokrytectví některých politiků, jejichž postoj nemá být vyjádřením skutečné solidarity, ale snahou získat politický vliv.

Seznam využitých zdrojů

1913-14 Shimla Convention – McMohan Line and the disputed India-China border. In: *Hill Post* [online]. 2011 [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: <http://hillpost.in/2011/12/1913-14-shimla-convention-mcmohan-line-and-the-disputed-india-china-border/36974/>

ALTHUSSER, L. *On the reproduction of capitalism: ideology and ideological state apparatuses*. New York: Verso, 2014.

Andrej Babiš: Prohlášení k Číně bylo úplně zbytečné. In: *Deník.cz* [online]. 2016 [cit. 2018-06-07]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/andrej-babis-prohlaseni-k-cine-bylo-uplne-zbytecne-20161019.html

BÁRTEK, T. Maxwell McCombs: Agenda setting: nastolování agendy – masová média a veřejné mínění: recenzní stať. In: *Masarykova univerzita* [online]. [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/fss/SOCIOLOGIE/57823/26143701/26503523/MS_recenze_bartek.pdf?lang=en

Bezpečnostní ponižování, míní Pelikán o prohlášení ústavních činitelů k dalajlamovi. In: *Týden.cz* [online]. 2016 [cit. 2018-06-06]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/politika/bezpaterni-ponizovani-reagoval-pelikan-na-prohlaseni-ustavnich-cinitelu-k-dalajlamovi_402311.html

COLLARD, G. a van GRASDORFF, G. *Posvácení v rudých tmách: dokument o čínské okupaci Tibetu*. Praha: Volvox Globator, 2004.

Dějiny Tibetu v datech: Dějiny Tibetu do roku 1949. In: *Potala* [online]. [cit. 2018-05-08]. Dostupné z: <http://www.potala.cz/o-potale/o-tibetu/dejiny-tibetu-v-datech>

Děkan FAMU se za zásah dočkal omluvy. K ostatním incidentům ale policie mlčí. In: *Lidovky.cz* [online]. 2016 [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/dekan-famu-se-dockal-omluvy-za-zasah-k-ostatnim-incidentum-ale-policie-mlci-1tq-/zpravy-domov.aspx?c=A160412_165529_In_domov_hm

DOKUMENT: Prohlášení ministrů zahraničí České republiky a Číny. In: *Novinky.cz* [online]. 2014 [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/specialy/dokumenty/334826-dokument-prohlaseni-ministru-zahranici-ceske-republiky-a-ciny.html>

European Parliament resolution of 10 April 2008 on Tibet. In: *European Parliament* [online]. Brussels, 2008 [cit. 2018-05-31]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0119+0+DOC+XML+V0//EN>

FAIRCLOUGH, N. a WODAK R. Critical discourse analysis. In: VAN DIJK, Teun A., (ed.). *Discourse as Social Interaction*. London: Sage, 1997.

FAIRCLOUGH, N. *Critical discourse analysis: the critical study of language*. New York: Longman, 1995.

FAIRCLOUGH, N. The Dialectics of Discourse. In: *Simon Fraser University* [online]. 2012, [cit. 2018-04-20]. Dostupné z: <https://www.sfu.ca/cmns/courses/2012/801/1-Readings/Fairclough%20Dialectics%20of%20Discourse%20Analysis.pdf>

FEIGON, L. *Odtajněný Tibet: odhalená tajemství Země sněhu*. Praha: Volvox Globator, 2006.

FÜRST, R. Czechia's relations with China: On a long road toward a real strategic partnership? In: SONG, W. *China's relations with Central and Eastern Europe: from "old comrades" to new partners*. New York: Routledge Taylor & Francis Group, 2018.

FÜRST, R. *Česko-čínské vztahy po roce 1989*. Praha, 2008. Disertační práce. Univerzita Karlova

FÜRST, R. Jidáš Zaorálek prodává Tibet? In: *Ústav mezinárodních vztahů* [online]. 2014 [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: <http://iir.cz/article/jidas-zaoralek-prodava-tibet>

FÜRST, R. The Czech Experience with Relations with China: Nothing to Win, Nothing to Lose. In: FÜRST, R. a TESAŘ F. (eds.). *China's Comeback in Former Eastern Europe: No Longer Comrades, Not Yet Strategic Partners*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2013.

HANSEN, L. Security as practice: discourse analysis and the Bosnian war. New York: Routledge, c2006. In: DRULÁK, Petr. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2008.

HARCUP, T. a D. O'NEILL. What is news? Galtung and Ruge revisited. In: *Journalism Studies* [online]. 2001, 2(1), [cit. 2018-04-23]. Dostupné z:

<http://eprints.hud.ac.uk/id/eprint/27381/1/What%20is%20news%20Original.pdf>

Historie Tibetu. In: *Hedvábná Stezka* [online]. 2010 [cit. 2018-05-20]. Dostupné z:

<https://www.hedvabnastezka.cz/zeme/asie/tibet/historie-tibetu/>

HODGE, B. a KRESS, G. R. *Language as ideology*. 2nd ed. New York: Routledge, c1993.

Hospodářské noviny. In: *ABC ČR* [online]. c2018 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z:

<http://www.abccr.cz/vydavatelstvi-v-systemu/seznam-vydavatelu/economia-a-s/hospodarske-noviny/>

CHANG, J. a HALLIDAY J. *Mao: the unknown story*. New York: Anchor Books, 2006.

ICJ Report on Tibet and China (excerpt) (1960) [online]. In: *Geneva, 1960* [cit. 2018-05-20].

Dostupné z: <http://www.tibetjustice.org/materials/govngo/govngo2.html>

JEŘÁBEK, H., RÖSSLER J. a SKLENAŘÍK P. Mediální obraz Karla Schwarzenberga v tištěných denících před prezidentskými volbami 2013. In: *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. 2013, [cit. 2018-04-23]. Dostupné z:

https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a1678/f28/Medialni%20obraz%20Karla%20Schwarzenberga%20v%20tistenych%20denicich%20pred%20prezidentsky%20volbami%202013.pdf

KAPSTEIN, M. *Dějiny Tibetu*. Praha: Grada, 2011.

KATSIAFICAS, G. *Asia's unknown uprisings*. Oakland, Calif: PM, 2013.

KOLMAŠ, J. *Tibet*. Praha: Libri, 2011. Stručná historie států.

KOLMAŠ, J. *Tibet: dějiny a duchovní kultura*. Praha: Argo, 2004. Tibet (Argo).

Komu patří české noviny? Nově budou jen zdejších miliardářů. In: *Aktuálně.cz* [online]. 2015 [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: [https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/komu-patri-ceske-noviny-nove-budou-jen-zdejsich-](https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/komu-patri-ceske-noviny-nove-budou-jen-zdejsich-miliardaru/r~e6845e2640c511e5b3730025900fea04/v~sl:e2da6b8c332a7ea4e360b45cfa41ff3a/?redirected=1530550412)

[miliardaru/r~e6845e2640c511e5b3730025900fea04/v~sl:e2da6b8c332a7ea4e360b45cfa41ff3a/?redirected=1530550412](https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/komu-patri-ceske-noviny-nove-budou-jen-zdejsich-miliardaru/r~e6845e2640c511e5b3730025900fea04/v~sl:e2da6b8c332a7ea4e360b45cfa41ff3a/?redirected=1530550412)

[miliardaru/r~e6845e2640c511e5b3730025900fea04/v~sl:e2da6b8c332a7ea4e360b45cfa41ff3a/?redirected=1530550412](https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/komu-patri-ceske-noviny-nove-budou-jen-zdejsich-miliardaru/r~e6845e2640c511e5b3730025900fea04/v~sl:e2da6b8c332a7ea4e360b45cfa41ff3a/?redirected=1530550412)

Lidové noviny 1893 - 2013. In: *Lidovky.cz* [online]. 2013 [cit. 2018-06-02]. Dostupné z: https://data.lidovky.cz/soubory/ln_kultura/A131014_ILA_PANELY1_8.PDF

Lidové noviny. In: *ABC ČR* [online]. c2018 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <http://www.abccr.cz/vydavatelstvi-v-systemu/seznam-vydavatelu/mafra-a-s/lidove-noviny/>

Lidové noviny jako kulturní fenomén 20. století: Sborník textů z literárněvědné konference v Knihovně Václava Havla. In: *Lidovky.cz* [online]. 2013 [cit. 2018-06-01]. Dostupné z: https://data.lidovky.cz/soubory/ln_kultura/A130719_ILA_SBORNIKLITER.PDF

LIŠČÁK, V. *Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu v datech*. Praha: Libri, 2008.

LOMOVÁ, O. Zaorálek čínská média nezajímá. In: *Deník Referendum* [online]. 2014 [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: <http://denikreferendum.cz/clanek/17918-zaoralek-cinska-media-nezajimal>

MARAINI, F. *Skrytý Tibet*. Přeložil Karolina KŘÍŽOVÁ. Praha: Paseka, 2005.

MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2007.

Miliardář Babiš mediálním magnátem. Koupil vydavatele MF Dnes, Lidových novin i Metra. In: *Hospodářské noviny* [online]. 2013 [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: <https://byznys.ihned.cz/c1-60141790-andrej-babis-koupil-vydavatelstvi-mafra-rozsiruje-sve-medialni-imperium>

Napjaté vztahy Číny a Tibetu trvají stovky let. První dohoda, že Tibet patří Číně, pochází až z roku 1951. In: *Česká televize* [online]. 2016 [cit. 2018-05-08]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1947972-napjate-vztahy-ciny-a-tibetu-trvaji-stovky-let-prvni-dohoda-ze-tibet-patri-cine-pochazi>

Nečas: Dalajlamismus či podpora Pussy Riot škodí českému exportu. In: *iDnes.cz* [online]. 2012 [cit. 2018-05-07]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/podpora-dalajlamy-podle-necase-skodi-exportu-fnb-/domaci.aspx?c=A120910_182335_domaci_jj

NEKVAPIL, J. Úvodem k monotematickému číslu „Analýza promluv a textů, analýza diskurzu". In: *Sociologický časopis* [online]. 2006, 42(2), str. 263 [cit. 2018-04-22]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/6d378098165b01f9e0cd03b452b70f8b61bcf9e4_433_02editorial12.pdf

Noviny osobností. Noviny, jak mají být. In: *Mediální skupina Mafra* [online]. c2018 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <https://www.mafra.cz/portfolio.aspx?y=mafra/portfolio-lidovenoviny.htm>

Právo. In: *ABC ČR* [online]. c2018 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <http://www.abccr.cz/vydavatelstvi-v-systemu/seznam-vydavatelu/borgis-a-s/pravo/>

Premiér Nečas považuje přehnané adorování za Pussy Riot i 'dalajlamismus' za překážku exportu. In: *iRozhlas.cz* [online]. 2012 [cit. 2018-05-07]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/ekonomika/premier-necas-povazuje-prehnane-adorovani-za-pussy-riot-i-dalajlamismus-za-prekazku-exportu_201209102129_mkopp

Prohlášení o Číně odpovídá plně pozici vlády, řekl Sobotka. In: *Pražský deník.cz* [online]. 2016 [cit. 2018-06-07]. Dostupné z: https://prazsky.denik.cz/zpravy_region/prohlaseni-o-cine-odpovida-plne-pozici-vlady-rekl-sobotka-20161019.html

Prohlášení vlády České republiky k aktuální situaci v Tibetu 17. 3. 2008. In: *Vláda České republiky* [online]. 2008 [cit. 2018-05-31]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=32785>

Předplatné novin. In: *Právo* [online]. c2000-2018 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <http://www.pravo.cz/predplatne-menu.php?pr=denik#4>

QIANBO, Li. Theoretical Framework of Critical Discourse Analysis. In: *Studies in Literature and Language* [online]. 2016, 13(5), [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: <http://www.cscanada.net/index.php/sll/article/viewFile/9066/9907>

REIFOVÁ, I. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, 2004.

ROSAMOND, B. Hegemony. In: *Encyclopaedia Britannica* [online]. [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/hegemony>

Rozkryté vlastnické struktury a skuteční majitelé hlavních provozovatelů médií v ČR. In: *Taxparency* [online]. 2017 [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: http://www.taxparency.eu/cz/structures/#TI5_MAFRA

S dalajlamou se v úterý sešel i vicepremiér Bělobrádek. In: *Novinky.cz* [online]. Praha, 2016 [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/418035-s-dalajlamou-se-v-utery-sesel-i-vicepremier-belobradek.html>

SAADABAD, M. H. a KASMANI, M. B. A Critical Discourse Analysis of Summit Series: The representation of Social Actors. In: *Asian Journal of Social Sciences & Humanities* [online]. 2014, 3(2), [cit. 2018-04-20]. Dostupné z: [http://www.ajssh.leena-luna.co.jp/AJSSHPDFs/Vol.3\(2\)/AJSSH2014\(3.2-08\).pdf](http://www.ajssh.leena-luna.co.jp/AJSSHPDFs/Vol.3(2)/AJSSH2014(3.2-08).pdf)

SELIGER, Martin. *Ideology and politics*. London: Allen & Unwin, 1976.

SHAKYA, T. *The dragon in the land of snows: a history of modern Tibet since 1947*. New York, N.Y: Penguin Compass, 2000.

Si Ťin-pching večerel se Zemanem. Kalouska policie nepustila na Hrad. In: *iDnes.cz* [online]. 2016 [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/si-tin-pching-miri-za-ministry-v-ulicich-se-demonstruje-za-lidska-prava-1mv-/domaci.aspx?c=A160329_134153_domaci_pas

Sobotka kritizoval policii: Zabavování tibetských vlajek byl exces. In: *Echo24.cz* [online]. 2016 [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/wrV9Y/sobotka-kritizoval-policii-zabavovani-tibetskych-vlajek-byl-exces>

Společné prohlášení nejvyšších ústavních činitelů České republiky. In: *Pražský hrad* [online]. 2016 [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/aktualni-tiskove-zpravy/spolecne-prohlaseni-nejvyssich-ustavnich-cinitelu-ceske-republiky-12953>

Svoboda je dědictvím sametu, uvedl soud k zásahu policie u tibetské vlajky. In: *iDnes.cz* [online]. 2018 [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/policie-tibetske-vlajky-v-okne-zasah-navsteva-cinsky-prezident-psb-/krimi.aspx?c=A180531_145942_krimi_jkk

Svolavatelé protestu během návštěvy Si Ťin-pchinga neuspěli, správní soud zamítl kasační stížnost. In: *iRozhlas* [online]. Brno, 2018 [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/nejvyssi-spravni-soud-cina-protest-kasacni-stiznost_1806051126_miz

ŠIMÍČEK, P. Václav Havel - noviny jako škola (1987). In: *Moderní dějiny* [online]. 2014 [cit. 2018-06-02]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/vaclav-havel-noviny-jako-skola-1987/>

ŠTEGMANNOVÁ, T. A. Jak se změnil Mf DNES a Lidové noviny od roku 2013? K nepoznání. In: *Forum24* [online]. 2018 [cit. 2018-06-02]. Dostupné z: <http://forum24.cz/jak-se-zmenily-mf-dnes-a-lidove-noviny-od-roku-2013-k-nepoznani/>

Tibet: Potlačování lidských práv v Tibetu pokračuje. In: *Amnesty International* [online]. [cit. 2018-05-25]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/tibet>

TRAMPOTA, T. a VOJTĚCHOVSKÁ, M. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010.

TUCHMAN, G. *Making News. A Study in the Construction of Reality*. New York: Free Press, 1978.

VALERIANO, R. The Concepts of Ideology, Hegemony, and Organic Intellectuals in Gramsci's Marxism. In: *Marxists Internet Archive* [online]. 1982 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://www.marxists.org/history/erol/periodicals/theoretical-review/1982301.htm>

VAN DIJK, Teun A. Aims of Critical Discourse Analysis. In: *Japanese Discourse* [online]. 1995, 1(1), str. 18 [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://discourses.org/OldArticles/Aims%20of%20Critical%20Discourse%20Analysis.pdf>

VAN DIJK, Teun A. Discourse Analysis as Ideology Analysis. In: *Discourse in Society* [online]. 1995, [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: <http://www.discourses.org/OldArticles/Discourse%20analysis%20as%20ideology%20analysis.pdf>

VAN DIJK, Teun A. Principles of critical discourse analysis. In: *Discourse & Society*. 1993, 4(2).

VAN LEEUWEN, T. Critical Discourse Analysis. In: BROWN, K. *Encyclopedia of language and linguistics*. 2nd edition. Amsterdam: Elsevier, 2006

VAŠÁT, P. Kritická diskursivní analýza: Sociální konstruktivismus v praxi. In: *AntropoWebzin 4* (2-3) [online]. 2008, [cit. 2018-04-20]. Dostupné z: http://www.antropoweb.cz/media/webzin/webzin_2-3_2008/8_KRITICKA_DISKURSIVNI_ANALYZA_SOCIAL.pdf

VÁVRA, M. Tři přístupy k analýze diskurzu: Neslučitelnost nebo možnost syntézy? In: *Miscellanea Sociologica* [online]. 2006, [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: http://publication.fsv.cuni.cz/attachments/260_SBORNIK_final.pdf

Vláda končí s kritikou Pekingu kvůli Tibetu. In: *Novinky.cz* [online]. Praha, 2014 [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/334309-vlada-konci-s-kritikou-pekingu-kvuli-tibetu.html>

VOLEK, J. Mediální obraz ve volební kampani. In: *Člověk a média* [online]. Praha, 2013, [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: http://www.clovekamedia.cz/konference/sborniky/cm_2013_jaro.pdf

Vzájemné vztahy ČR-ČLR, historie a současnost. In: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2018 [cit. 2018-05-29]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/beijing/cz/politika/vzajemne_vztahy/vzajemne_vztahy_cr_clr_historie_a_1.html

WEBER, M. *Economy and society: an outline of interpretive sociology*. Berkeley: University of California Press, c1978.

WHITE, D.M. *The Gatekeeper: A Case-Study in the Selection of News*. Journalism Quarterly. 1950.

WODAK, R. a M. REISIGL. The Discourse-Historical Approach (DHA). In: WODAK, R. a M. MEYERS. *Methods of Critical Discourse Analysis*. 3rd edition. London: SAGE Publications, 2016.

WODAK, R. a MEYER, M. (eds.). *Methods of critical discourse studies*. 3rd edition. Thousand Oaks, California: SAGE, 2016.

Zásah policistů na FAMU byl nevhodný, řekl Tuhý a omluvil se děkanovi. In: *iDnes.cz* [online]. 2016 [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/policie-tomas-tuhy-ministr-vnitra-milan-chovanec-famu-tibetska-vlajka-cina-cinsky-prezident-icu-/domaci.aspx?c=A160411_183932_domaci_fer

ZENKNER, P. Kdo může utvářet veřejné mínění v Česku?. In: *Demokratický střed* [online]. 2015 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.demokratickystred.cz/kdo-muze-utvaret-verejne-mineni-v-cesku/>

ŽAGABPA, C. W. *Dějiny Tibetu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Dějiny států

Seznam článků citovaných v analytické části

ADAMIČKOVÁ, N. a KÖNIGOVÁ, M. TOP 09 chce od Štěcha distanci od prohlášení. In: *Právo*. 29.10. 2016, (253), str. 5.

ADAMIČKOVÁ, N. Nečas se obul do Pospíšila: K Tibetu vždy jen mlčel. In: *Právo*. 30.10. 2014, (254), str. 2.

ANÝŽ, D. Česká značka: Made in Václav Havel. In: *Hospodářské noviny*. 29.8. 2014, (169), str. 3.

ANÝŽ, D. Havel? V USA oslava, doma pohřeb. In: *Hospodářské noviny*. 20.11. 2014, (226), str. 22.

ANÝŽ, D. Naše malá politika rozvoje. In: *Hospodářské noviny*. 30.4. 2014, (84), str. 12.

BARTONÍČEK, R. a ŤOPEK, M. Dalajlama rozdělil české politiky. In: *Hospodářské noviny*. 20.10. 2016, (204), str. 1.

BĚLOHRADSKÝ, V. Čína – velmoc v postbipolárním světě. In: *Právo*. 16.11. 2016, (268), str. 7

BĚLOHRADSKÝ, V. Lidskoprávní spanilé jízdy. In: *Právo*. 28.6. 2014, (150), str. 7.

BERANOVÁ, L. Čína otevírá v Tibetu novou část sporné železnice. In: *Hospodářské noviny*. 15.8. 2015, (159), str. 6.

BURSÍK, M. Sralbotkovská politika. In: *Lidové noviny*. 25.4. 2014, (97), str. 9.

Čína prý prokope tunel pod Everestem. In: *Právo*. 11.4. 2015, (85), str. 21.

ČTK. Čína chce vést vodu z Tibetu obřím tunelem. In: *Právo*. 1.11. 2017, (253), str. 13.

ČTK. Hlava Číny vůbec poprvé v Česku. In: *Právo*. 29.3. 2016, (73), str. 1.

ČTK. Jsme snad vazalové Číny? ptají se politici. In: *Právo*. 27.10. 2016, (252), str. 2.

ČTK. Prohlášení k setkáním s dalajlamou vyvolalo bouři. In: *Právo*. 20.10. 2016, (246), str. 1.

ČTK. TOP 09 a ODS: Je to servilita. In: *Právo*. 20.10. 2016, (246), str. 1.

ČTK. Zeman zneuctil kritiky: Chudinka zpěvačka, amatérka soudkyně. In: *Právo*. 18.4. 2016, (90), str. 8

Dalajlamu přijal ministr kultury Daniel Herman. In: *Hospodářské noviny*. 19.10. 2016, (203), str. 1.

DANDA, O. Schwarzenberg: Dokud budou všichni fascinováni Babišem, tak to bude těžké. In: *Právo*. 14.5. 2016, (113), str. 3.

DEJMEK, J. Tibet a drama české politiky. In: *Právo*. 4.11. 2016, (258), str. 7.

DORŮŽKA, P. Známy festival etnické hudby oklamal i znalce. In: *Hospodářské noviny*. 9.7. 2014, (132), str. 16.

ELIÁŠOVÁ, K. a KOLMAŠ, M. Amerika udělala ze Sobotky havlistu. In: *Lidové noviny*. 21.11. 2014, (272), str. 1.

FISCHER, P. Dalajlama – špatné svědomí politiky. In: *Hospodářské noviny*. 18.10. 2016, (202), str. 8.

FREISLER, E. Havlovy časy jsou pryč, cítí disidenti ve světě. In: *Lidové noviny*. 20.11. 2014, (271), str. 11

HÁLA, M. Čína jako feudální impérium. In: *Hospodářské noviny*. 22.7. 2016, (141), str. 8.

HÁLA, M. Panda sem, panda tam. In: *Lidové noviny*. 5.3. 2016, (55), str. 11.

HALÍK, T. Povinností křesťanů je nemlčet. In: *Lidové noviny*. 30.3. 2016, (74), str. 11

HANÁK, J. Inkontinence. In: *Lidové noviny*. 26.11. 2016, (276), str. 12

HANÁK, J. Tluče bubeníček.... In: *Lidové noviny*. 27.8. 2016, (201), str. 10

HEJL, J. Křesťané z Číny žádají o azyl v Česku. Vláda by tím uznala, že Peking porušuje lidská práva. In: *Hospodářské noviny*. 3.8. 2016, (149), str. 3

HONUS, A. Zemana vítali i odpůrci s transparenty. In: *Právo*. 12.11. 2014, (265), str. 4

HRSTKOVÁ, J. Čína, ráj příležitostí, peklo reality. In: *Hospodářské noviny*. 28.5. 2014, (102), str. 5.

HUCL, I. Západní sen o Tibetu. In: *Lidové noviny*. 28.5. 2016, (125), str. 23.

HUDEMA, M. Dalajlamův efekt a čínské Dukovany. In: *Hospodářské noviny*. 25.10. 2016, (207), str. 8

HUDEMA, M. Dvě tváře Číny. In: *Hospodářské noviny*. 9.7. 2015, (131), str. 10.

HUDEMA, M. Odklonem od Havla Česko prodělá. In: *Hospodářské noviny*. 30.10. 2014, (212), str. 8.

JACQUES, K. Tibet: když nás něco přesahuje. In: *Hospodářské noviny*. 10.3. 2014, (48), str. 8.

JANÁKOVÁ, B. Demonstranti chtěli k Hradu. Policie nepustila ani Kalouska. In: *Právo*. 30.3. 2016, (74), str. 1.

JANOŮŠEK, P. a VRUBELOVÁ, J. "Důležité je, že nás Češi podporují". In: *Lidové noviny*. 5.6. 2014, (130), str. 7

JELÍNEK, L. Rozorané brázdy. In: *Právo*. 24.10. 2016, (249), str. 6.

JIČÍNSKÝ, Z. Havel, Tibet, Čína: svár pokrytectví a realismu. In: *Právo*. 8.7. 2014, (157), str. 7

JIČÍNSKÝ, Z. Pehe, Havel a Tibet ještě jednou. In: *Právo*. 16.7. 2014, (164), str. 7.

JOCH, R. Návrat užitečného idiota. In: *Lidové noviny*. 31.10. 2014, (255), str. 11.

KAMBERSKÝ, P. Böhmerwald. In: *Lidové noviny*. 16.9. 2014, (217), str. 1.

KARBAN, P. V Číně by se mohlo vyrobit deset tisíc tatovek. In: *Právo*. 5.5. 2015, (104), str. 10.

KELLER, J. Číně to osladíme. In: *Právo*. 30.10. 2014, (254), str. 6.

KELLER, J. Jednoocí kritici. In: *Právo*. 30.3. 2016, (74), str. 6.

KLIMEŠ, O. Jak umí hladit čínský samet. In: *Lidové noviny*. 19.3. 2016, (67), str. 23

KONRÁD, D. Obávaný advokát lásky. In: *Hospodářské noviny*. 21.10. 2016, (205), str. 2.

KONRÁD, D. Ruce klavíristy Glasse zahrály dalajlamovi. In: *Hospodářské noviny*. 24.11. 2016, (219), str. 22.

KŘEČEK, S. Lidská práva vyžadují restart. In: *Právo*. 22.4. 2016, (94), str. 6.

LÉKO, I. Politika jedné špíny. In: *Lidové noviny*. 21.10. 2016, (247), str. 8.

LOMOVÁ, O. A popel svobody vmetli do moře... In: *Lidové noviny*. 22.7. 2017, (168), str. 17.

LOMOVÁ, O. Čínští spisovatelé budou mít byt v Praze. In: *Hospodářské noviny*. 28.5. 2015, (102), str. 16.

MACHALICKÁ, J. Film je můj extrémní sport. In: *Lidové noviny*. 23.3. 2015, (69), str. 9.

MARJANOVIČ, T. Zmatený ministr Lubomír Zaorálek. In: *Hospodářské noviny*. 15.3. 2016, (52), str. 9.

MARTINEK, J. Klaus: Eurobossům se migrace hodí. In: *Právo*. 16.4. 2016, (89), str. 7.

MARTINEK, J. Pravicoví senátoři odmítli pročínské prohlášení. In: *Právo*. 1.12. 2016, (280), str. 2.

MENZELOVÁ, K. Čínský Bilderberg. In: *Lidové noviny*. 13.8. 2016, (189), str. 11.

MILENKOVIČOVÁ, I. Tibet se mění, turistů z Číny přibývá. In: *Lidové noviny*. 27.2. 2017, (49), str. 7.

MÍŠKOVÁ, V. Filmové nebe nad Berlínem. In: *Právo*. 16.2. 2017, (40), str. 2.

MÍŠKOVÁ, V. Richard Gere si přijel pro glóbus. In: *Právo*. 3.7. 2015, (154), str. 1.

MOCEK, M. Tibet a bobřík mlčení. In: *Právo*. 30.4. 2014, (101), str. 6.

NOVÁ, E. a TOMÁNEK, T. Velká čínská mobilizace v Praze. In: *Lidové noviny*. 22.3. 2016, (69), str. 1.

NOVÁ, E. Zeman se otřel o Evropu i USA. In: *Lidové noviny*. 29.3. 2016, (73), str. 3.

Opozice opět cupovala prohlášení čtyř činitelů. In: *Právo*. 31.10. 2016, (254), str. 2.

PEHE, J. Jak stabilizovat společnost. In: *Právo*. 1.11. 2014, (256), str. 6.

PEHE, J. Protimluyv české zahraniční politiky. In: *Právo*. 1.7. 2014, (152), str. 7.

PEHE, J. Realismus a pokrytectví v zahraniční politice. In: *Právo*. 9.7. 2014, (158), str. 7

PEŇÁŠ, K. a TOMÁNEK, T. ČSSD platí Čína, naznačil novinář. In: *Lidové noviny*. 21.10. 2016, (247), str. 1.

PEŠEK, P. Širší pojetí. In: *Lidové noviny*. 30.4. 2014, (101), str. 12

PETRÁČEK, Z. Být výjimečný a přežít. In: *Lidové noviny*. 29.7. 2014, (175), str. 10.

- PETRÁČEK, Z. Kdo rozhoduje o Číně?. In: *Lidové noviny*. 24.10. 2014, (250), str. 10.
- PETRÁČEK, Z. Sebeúcta. In: *Lidové noviny*. 18.10. 2016, (244), str. 1.
- RAŠEK, A. Hra s ohněm. In: *Právo*. 18.10. 2016, (244), str. 6.
- RAŠEK, A. O lidských právech vlídněji. In: *Právo*. 17.7. 2014, (165), str. 7.
- SÁNCHEZOVÁ, Y. Diplomacie po havlovsku je v ohrožení. In: *Lidové noviny*. 23.10. 2014, (249), str. 11.
- SEDLÁČEK, T. Dalajlámání české politiky. In: *Hospodářské noviny*. 20.10. 2016, (204), str. 9.
- SEDLÁČEK, T. Zemanův policejně prezidentský majestát. In: *Hospodářské noviny*. 14.4. 2016, (72), str. 9.
- SKOUPÁ, A. a STUHLÍKOVÁ, L. Zátaras a vyloučení potížitů. Čínský prezident nesměl narazit na opozici. In: *Hospodářské noviny*. 30.3. 2016, (61), str. 3
- SKOUPÁ, A. a STUHLÍKOVÁ, L. Ať žije Čína! Prezidenta vítaly nacvičené oslavy. In: *Hospodářské noviny*. 2016, (60), str. 4.
- SLOBODNÍK, M. Tři tváře čtrnáctého dalajlamy. In: *Lidové noviny*. 15.10. 2016, (242), str. 25.
- ŠAFAŘÍKOVÁ, K. Čínská otočka Prahy: nebývalá shoda. In: *Lidové noviny*. 7.5. 2014, (106), str. 5.
- ŠAFAŘÍKOVÁ, K. Havlova politika byla chybná a škodlivá. In: *Lidové noviny*. 30.5. 2014, (125), str. 4
- ŠPULÁK, J. Tibet: Líbil se nám nekonečný uzel. In: *Právo*. 24.11. 2016, (274), str. 7.
- ŠRAJBROVÁ, M. Ministři se hádají o dalajlamu. Zaorálek obvinil Hermana z podrazu. Nic jsem neslíbil, hájí se Herman. In: *Hospodářské noviny*. 31.10. 2016, (210), str. 3
- ŠUSTROVÁ, P. Dělitelnost svobody. In: *Lidové noviny*. 11.3. 2016, (60), str. 20.
- ŠUSTROVÁ, P. Návštěva. In: *Lidové noviny*. 1.4. 2016, (76), str. 20
- Těžba uhlí zasáhne také část Tibetu. In: *Hospodářské noviny*. 8.8. 2014, (154), str. 4
- TOMÁNEK, T. Vládní rozkol kvůli dalajlamovi. In: *Lidové noviny*. 20.10. 2016, (246), str. 2.

- TOMÁNEK, T. Zeman "dodá lesk" misi do Číny. In: *Lidové noviny*. 29.8. 2014, (202), str. 2.
- TOMÁNEK, T. Zeman v Číně zvládl úklony i disidenty. In: *Lidové noviny*. 1.11. 2014, (256), str. 3
- TUČEK, J. Týden bez elektřiny z uhlí. In: *Lidové noviny*. 7.7. 2017, (155), str. 20.
- URBAN, P. Čína si i nadále pohlídá kontrolu nad Hongkongem. In: *Právo*. 4.9. 2014, (207), str. 16.
- URBAN, P. Číňané mi ze sporů utíkali. In: *Právo*. 3.11. 2016, (257), str. 5.
- URBAN, P. Čínský lídr Si vyrazil tvrdě ke druhému mandátu. In: *Právo*. 11.11. 2016, (264), str. 14
- Vítání prezidenta Číny: Bursík vs. Tvrdík. In: *Hospodářské noviny*. 4.3. 2016, (45), str. 1.
- VRUBELOVÁ, J. Ano praktikám čínského režimu. In: *Lidové noviny*. 29.10. 2014, (253), str. 4.
- VYSTRČIL, T. Okno do velkého vozu buddhismu. In: *Lidové noviny*. 20.9. 2014, (221), str. 22.
- ZELENKA, J. Čína poučuje: Čeští přátelé, toto je Tibet. In: *Lidové noviny*. 21.4. 2016, (93), str. 2.
- Zeman zítra odlétá na státní návštěvu Číny. In: *Právo*. 22.10. 2014, (248), str. 13.
- ZVĚŘINA, M. Po práci legraci. In: *Lidové noviny*. 10.6. 2014, (134), str. 1